

۷۸۴

۱۰۳

۱۹۷۰۲

رید ا سرتی

سره رید ا علی

فابی عربی

سرتی

Handwritten text in Persian script, likely a list or index, with multiple lines and some red ink markings. The text is arranged in a structured manner, possibly representing a table of contents or a catalog of items. The script is cursive and typical of historical Persian manuscripts. There are several lines of text, some of which are underlined or have red ink used for emphasis or correction. The overall appearance is that of a well-used, aged document.

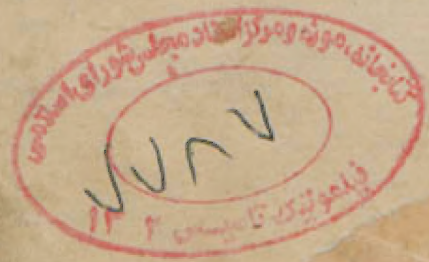

ن ۵-
در لوا سوجی

۱۰۳

ق-۶

در وصف حضرت علی علیه السلام

۱۰۳

۱۵۷۰۲

در ۵ کتبه لطف

سال ۱۱۸۵

کر لکیر لقا میرا

۱۱۸۹

۱۰۲۰
داشتم ساه لکیر

۵۰۰
دکتر میرزا

دکتر میرزا

۵۰۰/۵۰۰

وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ

تاریخ پیر بنیادی
 حمد و ایم ولی الهی را
 خالق نهفته عالی مرتبه
 عالم اسرار علی کسبه
 مرتبت آرای نگواختن آن
 ناطقه پیرای سخن پرور
 مبدع منظوم اوزای
 کوه شیشه طاق جرج
 راه کشاید سر فاری
 کج نماینده مفلسی
 نکته شناس سخن از بریان
 ترجمه ساز لغت از سر زبان
 واقف اسرار حسنی و علی
 مرتبه افزای بی و دو
 آن نبی آن ولی شرف
 چون که آمده از یکصد
 مست یکی حاکم مشکل نما
 و آن دگر عالم مشکل کشا
 کشته یکی بر سر سر پرده
 کرده یکی حل معمای راز
 شوقی سرشته ازین هر دو شاه

یک نظرت بس که شوی اهل راه
 شناس سوار بر میدان دین
 راسخ بنامه ملک تعین
 باده از آن صلوات و سلام
 بر نبی و آل نبی و السلام
نظم کتاب
 چون شدم آگاه از فضل
 بر سفر افتاد مرا عزیم
 رای

چند که از خدمت ارباب بود
 مسکن من خط بغداد بود
 روزی ز آمد شد خیل خیل
 بود مرا بادل خود و جلدو
 پیش من اشارت امام تمام
 حاکم احکام و امیر کلام
 آنکه زبانش بحدیث و بیان
 آمده مفتاح در آسمان
 دفتر و دیوان شاهان
 سر بسازگار و سر تابان
 هر یک از این بیت ز روی شرف
 در گرانمایه بحر نجف
 بادل خود گفتم ازین گفتا
 فایده نبود عجبی گفتی را
 جیف کزین کو که کرمای غیب
 جوهر بایز نبود غیب
 ستم از پیش اعلی گفت
 پیشتر از منزل خود جا گرفت
 گفت جوهر ملک سخن فارسی
 طرح فکن ترجمه فارسی
 سده کلمه که به بجا بست نگوست
 ترجمه اش پیشتر از لفظ او است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 هَذَا يَوْمَانِ عَلِيٍّ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و بعد فهداد یوان امیر المومنین و امام المتقین **سید الله الخا**
 و مطلوب کمال طالب **امیر المومنین ابی الحسین**
علی بن ابی طالب علیه السلام مع ترجمه الفارسی

النَّاسُ مِنْ جِهَةِ الثَّمَالِ أَكْثَرُ
 أَبُوهُمْ آدَمُ وَالْأُمُّ جَوَّاءُ
 آدمی از ره تمثال بهمیه مانند
 که پدر آدم و حوا همه را شد مادر
 فَإِنْ كُنْهُمْ فِي أَصْلِهِمْ شَرَفٌ
 يُفَاجِرُونَ بِهِ فَالْطَّيْنُ وَالْمَاءُ
 که بود آن همه را از جهت اصل شرف
 که بدان فخر کنند آب و گلست آن یکسر
 مَا الْخَيْرُ إِلَّا لِأَهْلِ الْعِلْمِ أَنْهُمْ
 عَلَى الْهُدَى لِمَنْ اسْتَدَّ أَدْلَاءُ
 و با سباحت که پند این قوم

کامین کار او غدر و دغا شد

إِخْلَاءٌ إِذَا اسْتَعْنَيْتُ عَنْهُمْ وَأَعْدَاءُ إِذَا نَزَلَ الْبَلَاءُ

مجنبد ارغنی باشم از ایشان

عدو گردن چون گاه بلا شد

وَرَبَّاحٌ وَفَتْ لَهُ وَفِي وَلَكِنْ لَا يَدُومُ لَهُ وَفَاءٌ

بی کردم وفا بر برادر

ولیکن بامن آخر پی وفا شد

يُدِيمُونَ الْمَوَدَّةَ مَا رَأَوْفَتْ وَيُقِي الْأُودُ مَا بَقِيَ لِلْقَاءِ

مجااست مادام که بیند

ولی آن دوستی گاه بقا شد

فَإِنْ غُيِبَتْ عَنْ أَحَدٍ قَلَّ فِي وَعَاقِبَتِي مَا فِيهِ اِكْتِفَاءٌ

جو غایب میشوم زینهایکی باز

بقیبت اسر جور و خفا شد

سَيُخَيِّنُنِي الَّذِي أَغْنَى عَنِّي فَلَا فَقْرَ يَدُومُ وَلَا ثَرَاءٌ

مرا ایزد غنی سازد از دنیا

غنا و فقر عالم پی بقا شد

وَكُلُّ مَوَدَّةٍ لِلَّهِ تَصْفَوُ ۱ وَلَا يَصْفَوُا عَنْ الْفُسْقِ الْإِخَاءُ

صفای دوستی یا بد خداست

که آخر یاز ما سنی پی صفا شد

وَكُلُّ جِرَاحَةٍ فَلَهَا دَوَاءٌ وَخُلِقَ التَّوْبَةُ لِكُلِّ دَوَاءٍ

بکلیت زهر احت رادو ایست

ولیکن زخ بد خو پی دوا شد

وَلَيْسَ بِدَائِمٍ أَبَدًا نَعِيمٌ كَذَلِكَ الْبُؤْسُ لَيْسَ لَهُ بَقَاءٌ

نماند دایمی ناز و نعمت

چنان کین فقر و نویدی بقا شد

إِذَا أَنْكَرْتَ عَهْدًا مِنْ حَبِيمٍ نَفَى نَفْسِي التَّكْرُمَ وَالْحَيَاءُ

بعهد دوستی منکر جو کستم

مرا جان مانع جو و حیا شد

إِذَا مَارَسَ أَهْلُ الْبَيْتِ وَلِيَّ بَدَاهُمُ مِنَ النَّاسِ الْخَفَاءُ

ز اهل بیت هر کوشت والی

وَلَيْسَ أَرْمَدُ مَشْرِجٍ وَرَوْحًا شَدِيدًا
وَمَا طَلَبُ الْعَيْشَةِ بِالْمَنِيِّ رَزْرَزًا

نباشد عیش بر حب تمنّا
ولیکن دلوکن در آب تراب

تَجِبُ بِلَيْثِمَايَا مَا وَيَوْمًا
تَجِبُ بِحَاجَةٍ وَقَلِيلِ مَا عَزَا

پراب آید ترا روزی و روزی

وَلَعَلَّ عَلَى السَّلَامِ بَرُونَ آيِدُ بِلَا وَانْدَكِي آبٍ
لَعَلَّ الْيَوْمَ يَوْمُ الْبَتِّ حَقًّا

بجز خوش روز نیست حق امروز شنبه

وَفِي الْإِحْدَادِ الْإِنْسَانُ فِيهِ
بَدَى اللَّهُ فِي خَلْقِ السَّمَاءِ

یکشنبه بنام زانکه در وی
شد بنیاد خلق آسمانها

وَفِي الْإِثْنَيْنِ إِنْ سَافَرْتَ فِيهِ
سَتَظْفَرُ بِالْحَاجِ وَالْإِثْنَاءِ

بدوشنبه سفر کن کا اندرین روز

شود غیر و زیت در مال پیدا

وَمَنْ يُرِدْ الْحَاجَةَ فَالْشُّلَا ثَمًا
فَفِي سَاعَاتِهِ سَفْكُ الدِّمَاءِ

حاجت خوش بود و زور شنبه

که در وی ریزش خونت او لا

وَإِنْ شَرِبَ إِمْرُؤُكَ مَادًا وَاءًا
فَنِعْمَ الْيَوْمُ يَوْمُ الْهَارِ بَعَاءِ

بجز شربت خوری هر سلاخی

بروز چهارشنبه است زیبا

وَفِي يَوْمِ الْخَمِيسِ يَرْفَعُ حَاجِ
فَقِيهِ اللَّهُ يَأْذُنُ بِالِدُعَاءِ

بروز پنجشنبه رفع حاجت

که حق در وی دعا فرموده ارا

وَفِي الْجُمُعَاتِ تَزْوِجٌ وَعُدُسٌ
وَلَذَاتُ الرِّجَالِ مَعَ النِّسَاءِ

بروز جمعه تزویج و عدس است

میان مرد و زن لذت مهیا

وَهَذَا الْعِلْمُ لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا
بَنِي أَوْ وَصِيُّ الْأَنْبِيَاءِ

ازین سان علم را هر کس نداند

و الله اعلم بحجته و اولاد و اس

دَعِ ذِكْرَهُنَّ فَالْهَنُ وَفَاءُ رِيحُ الصَّبَا وَغُلُودُهُنَّ سَوَاءُ

همان ذکر زنان است و نارا

که عید جله چون باد صبا شد

يَكِينُ قَلْبِكَ ثُمَّ لَا يَجْنِي نَهْ وَقُلُوبُهُنَّ مِنَ الدَّوَاءِ خَلَاءُ

دل را بشکند و خوش ناز

و من کلامه دل این جمله خالی از دوا شد

وَمَا يَأْنِ ذُو جَنِّ بَصِيرٍ وَآخِرُ جَاهِلٍ لَيْسَ سَوَاءُ

دگر نبود صاحب عقل و خرد مندی

کی دیگر بود جاهل با شنیدن دو کس عیب

وَمَنْ يَتَعَبَّ الْحَدَثَانِ يَنْوَسَا يَكُنْ ذَا الْعِقَابِ لَهُ عَنَاءُ

کسی که در عتاب از حادثات روزگار

رساند آن عتاب او را عا و محنت دنیا

وَيُزِي بِالْقَتْلِ الْأَعْدَامِ حَتَّى يَتِيَّ يَصْبِ الْقَالُ يَقْتُلُ أَسَاءُ

جوانان را غم افلاک حسن تا حدی زبون سازد

که مگر معجز نماید در سخن کس نشود آزا

وَكَمْ سَاعٍ لَيْثِي لَمْ يَثْلَهُ وَآخِرُ مَا سَعَى لِحَقِّ الشَّاءِ

بناکس می کرد از بهر مال اماند آزا

کسی دیگر زلفت اندر پی آن یافت استغنا

وَسَاعٍ يَجْمَعُ الْأَمْوَالَ جَمْعًا لِيُورِثَهَا عَادِيَهُ الشَّقَا

یکی دیگر سعی و جهد مال و جا جمع آورد

شد از دنیا و آن میراث او شد روزی عدا

هِيَ حَالَانِ شِدَّةٍ وَرَخَاءٍ وَبِحَالَانِ نِفْسَةٍ وَبَلَاءٍ

دو حالت این جهان بی وفار سختی و در آ

دوراه آمد درین دنیا بی نانی محنت و نمانا

وَأَلْفَتِي الْحَادِقَ لَا رَيْبَ إِذَا مَا خَانَهُ الدَّهْرُ لَمْ يَجْنِهِ عَنَاءُ

چون عاقل و زیرک کسی باشد که چون او

خیانت میکند دنیا بود از صبر پابر جا

إِنَّ الْمَتَّ يَلْمُ بِي فَارِي فِي الْمَلَامَاتِ صَخْرَ صَخْرَ

اگر رخ و بلا آید من غم نیست چون پستم

لها

هنگام بلا و رنج و غم چون محضر سنا
عالم باللاء علما بان لیس بقی الغیم و اللہ و اللہ

منم عالم با سر بلا و رنج و مسید انم
که نبود و ای می مرکز بلا و محنت دنیا

لینک لیک انت مولا ۰ فارحم عینا الیک سلجا ۰

ای تو مولای کسی کو میزند بیک را

رحم کن بر بنده کوراسوی تست التج

یا ذا المعالی علیک معتمدی طوی لمن کنت انت مولا ۰

ای خداوند معالی بر تو دارم اعتماد

حبذا حال کسی کو چون تو بی دارد خدا

طوی لمن کان یا دارقا یشکو الی ذی الجلال بلوا ۰

در خانه ای خوش انگویشمان باشد از گردار بد

شکوه سویی کرد کار خود بر و زان غصها

و ما به علة ولا سقم اکثر من حیه یلوا ۰

نیست او را هیچ درد و زحمت و بیماری

بیشتر از دوستی ایزد و مهر و لا

اذا خلا فی الظلام مستهلا ۰ اجابه الله ثم لا ۰

چون دعا گوید میان خلوت تا ریک شب

فاجبه الله تعالی ۰ از خدا بیک آید در جوابش بر ملا

سأت عبدي وانت فی کفی ۰ وکل ما قلت قد سمعنا ۰

بنده من در پناهم آمدی کردی سوال

هر چه از احوال خود گفتم شنیدم جلد را

صوتک تشاقد ملا یکتی ۰ فذنبک الان قد غفرنا ۰

سایکن عرش من مشاق او از تو آید

من کنایان ترا بخشیدم از عین عطا

فی جنة الخلد ما تمنا ۰ طوباه طوباه ۰ ثم طوبا ۰

در بهشت عدن رو کا ز امتن کرده

ای خوشا حال خوشا حال در آن جنت

سئلنی بلا خشية ولا هيب ولا تخفائي انا الله

کام خود از من بجوی رتسیر بیم خشتی

ولعلهم
فَلَا تَصْخَبُ أَخَا الْجَهْلِ فَإِيَالُ وَيَا هَ ^{نفس} فَمَنْ مِنْ جَاهِلٍ أَزْدِي جِيْمَا خِيَا خَا

مشو صحبت جاهل خد کن زینا رازوی

بیا کز دوستی جاهل کند مرد و عقل را

يُقَاسُ الْمَرْءُ بِالْمَرْءِ إِذَا مَا هُوَ وَمِثْلُهُ وَلِلَّيْثِي مِنَ الشَّيْءِ مِقَالَيْنِ وَأَشْبَاهُ

قیاس مردست از مرد چون با یکدیگر کردند

که هر چیزی به چیزی مشابه باشد و معنی

وَلِلْقَلْبِ مِنَ الْقَلْبِ لِيْلٌ حِينَ يَلْقَاهُ

بودگاه لقا دل را بسوی دل رسمی پیدا

ولعلهم
ضَبْنَا غَوَاةَ النَّاسِ عَنْهُ تَكْرُماً وَلَمَّا يَرَوْ قَصْدَ السَّبِيلِ وَلَا الْهَدْيِ

زدیم اعدای دین را کردن از بهر رسول حق

به سنگهای که در راه رفتن بودند تا بپایند

فَلَمَّا نَابَ الْهَدْيِ كَانَتْ كُلُّهَا عَلَى طَاعَةِ الرَّحْمَنِ وَالْحَقِّ وَالْتِقَى

چو آمد پرتو نور هدایت بهر مایه

آه امارا

عمر تقسیم بر راه خدا و جاده تقوی
نَصْرَ نَارِ سُولِ اللَّهِ لَمَّا تَابَدُوا وَتَابَ إِلَيْهِ الْمُلُوكُ دُؤُوبُ الْحِجْيِ مَدْرُودُ

نبی را یاری از ما شد چو برگشتند گمراهان

و بسوی او روی کردند اهل عقل و دین آستان

أَرَى حُمْرَ أَرْزَعِي وَتَعْلِفُ مَا تَهْوِي وَأَسْدًا جِيَاعًا تَطِيأُ الدَّهْرَ مَا تَرَوِي

دیدم از سر سوخته از آبسته بر آب و

در چاه جوغان و تشنه شیر سیر در دیر

وَأَشْرَافُ قَوْمٍ لَا يَنَالُونَ قُوَّتَهُمْ وَقَوْمًا يَلْبَسُونَ أَكْلَ الْمَتِّ وَالْمَلُوي

بهترین قوم از عالم نیا بد قوت خویش

بدترین قوم را از من و پسوا شد غذا

ولعلهم
تَحْزَنُ مِنَ الدُّنْيَا فَإِنْ فَنَاءَ هَلْ مَحَلٌّ فَنَاءَ لَا مَحَلَّ بِنَا

تخیزد باش از دنیا که بود پیشکش

موضع نیست و نیست در و جای

فَصَفَوْتُهُمَا مَزْجُوجَةً يَكْدُونُ وَرَاحَتُهُمَا مَقْرُونَةٌ بَعِيَانُ

صافش آمیخت با در دگر و درت با

راحت او همه مقرون بغم و رنج و غم

يَا حَاشِقُ الدُّنْيَا الْغَيْرُ وَجْهَهَا وَلَتَذَمَّرَ إِذَا رَأَيْتَ قَفَاَهَا

ای عاشق دنیا که بغیر تو کند روی

تا دم شوی آخر چو بر بینی بقفایش

طَلَّقَ الدُّنْيَا لَنَا وَأَطْلُبُنْ زَوْجًا يُولَاهَا إِنَّمَا رُوحَةٌ سَوِيَّةٌ لَا بُدَّ لَهَا مِنْ شَيْءٍ

بطلانی بکوی دنیا را

فَإِذَا نَأَتْ مُنَا هَا مِنْهُ وَلَتَه قَفَاَهَا

ز آنکه این جفت بی و ناوید

غم ندارد و ز شوهران در

أَمِنْ بَعْدَ تَكْفِيرِ الْبَنِيِّ وَدَفْنِهِ بِأَتُونَاهُ أَسْبَى عَلَيَّ هَالِكٌ ثَوِي

چون مرادی زوی جفت آری اندوه

از تو بگو و او چو پادشاه

رُزِّيَا رَسُولَ اللَّهِ فَيُنَافِلُنْ نَرِي بِذَاكَ عَدِيلًا مَا حَيَّيْنَا نَرِي

از پی نقل نبی و من او با جامه اسب

لله المولى

ماده ام کلین بران میرنده کش خاکست جا

وَكَانَ لَنَا الْحَسَنُ مِنْ أَهْلِهِ لَهُ مَعْقِلٌ حَزِينٌ زَحْزَعٌ مِنْ بَيْنِ الْعَدِيِّ

بود چون حسن سین مار از جور جا پلان کلین

بود و هر زی داشت هر باز اعدای خدا

وَكَتَابُ رُوبَاهِ نَرِي النُّورَ وَالْهَدْيَ صَبَاحَ سَاءٍ رَاحَ فَيُنَاوِئُ عِنْدِي

ما بعد ایش می بودیم در نو ریتین

هر صبح و شام کا شد نمودی از صفا

لَقَدْ غَشِيَتْ ظِلُّهُ بَعْدَ مَوْتِهِ نَهَارًا فَقَدْ زَادَتْ عَلَيَّ ظِلْمَةَ الدُّجَى

بعد موتش برده ظلمت بر روی ما کشید

روز و شب بر ما ظلمت تمام جی

فَيَا خَيْرَ مَنْ ضَمَّ الْجَوَاعِ وَالْكَثَا وَيَا خَيْرَ مَنْ ضَمَّ الْقُرْبَ وَالْثَرَى

ای تو بگو تر کسی گش جمع باشد جان و تن

و تو بگو تر کسی کور بود در خاک جا

كَأَنَّ أُمُورَ النَّاسِ بَعْدَكَ صُنْتُ سَقِينَةً مُوَجَّحِينَ فِي الْبَحْرِ قَدْ سَمَا

کارهای مردمان بعد از تو باشد مثل

ماده ام

مچو آن کشتی که گاه موج افتد بر سوا
وَضَاقَ فُضَاءُ الْأَرْضِ عَنْهُمْ مِرْجَةٌ لِقَدْ رَسُولُ اللَّهِ إِذْ قِيلَ قَدْ مَضَى
شده فضای ارض بر آنک با این و حش
تا رسول الله رفت آخر این دار فنا
فَقَدْ تَرَكْتَ بِالْمَلِكِ مُصِيبَةً وَلَمْ يَجِدِ الْعَظِيمُ الَّذِي مِنْهُمْ وَهًا
کشت نازل بر مسلمانان بلائی بی علاج
چون شکاف منک و نتوان وصل کردن
وَفِي كُلِّ وَقْتٍ لِلصَّلَاةِ مِجْمَعَةٌ بَلَالٌ وَيَدْعُوا بِاسْمِهِ كُلَّمَا دَعَا
بود در هر وقت و جد و حال او بر نماز
روح پادشاه نام کنی در صلوة و در دعا
وَيُطَلَّبُ أَقْوَامٌ مُوَارِثُ هَالِكٍ وَفِيهَا مَوَارِثُ الْبَنُوَّةِ وَالْهُدَى
مردمان میراث اگر خواستند از سر مرده
در میان مادر است میراث نبوت پادشاهی
أَحْسِنَ إِلَيَّ وَاعْظُمْ وَتَوَدَّبْ فَاجْعَلْ فَاِنَّ الْعَاقِلَ الْمُتَادِبَ
بشو حش و عظم و تودب
بشو حش و عظم و میکوش در ادب

عاقل طلب کند ادب خویش را یا
وَاحْفَظْ وَصِيَّةَ وَالِدِكَ تَحْتِ بِغَدْوَلٍ بِالْأَدَابِ كَيْلًا تَعْتَبُ
در دل نگاه دار وصیت زیاده خویش
باشد غذای روح ترا این حد شما
أَبْنَى أَنْ الرِّزْقُ كَقَوْلِهِ فَعَلَيْكَ بِالْإِجْمَالِ فَمَا تَطْلُبُ
باشد کنیل رزق خداوند ای
تواند کی طلب کن و در حق کس
لَا تَجْعَلِ الْمَالَ كَمَا كَلَهُ وَتَقِي الْهَلَكَ فَاجْعَلْ مَا تَكِبُ
تو کس خوشتن همه مال جهان کن
تو حق بجوی و از آن کس کن صفا
كُلُّ لَالَةٍ بِرِزْقٍ كَلَّ بَرِيَّةٍ وَالْمَالُ عَارِيَةٌ تَجِي وَتَذْهَبُ
کمال لاله بر رزق کلال بریة و المال عاریة تجی و تذهب
ضامن شدست که بر رزق همه جهان
در دنیا مال عاریت رود و آید از حوا
وَالرِّزْقُ أَسْرَعُ مِنْ تَلَفْتِ نَاطِرٍ سَبَّأَ إِلَى الْإِنْسَانِ حِينَ يَبْتَ
رزق آید از اشارت ناظر سریع تر

کز بهر آدمی سببی ساختش خدا

وَمِنَ الْيُولَىٰ إِلَىٰ مَقَرِّ رَاقِهَا وَالطَّيْرِ لَلْوَكَارِحِينَ نَضُوبُ

و زبیل کز جبال بروی زمین رود و زاوچ میل مرغ سوی آشیانها

أَيْنِي إِنَّ الذِّكْرَ فِيهِ مَوَاعِظُ فَنَ الَّذِي بِعِظَاتِهِ تَأْدِبُ

فرز من میانه قرآن مواظبت آن گیت کو به عظمتش شد ادب فرا

فَأَقْرَأْ كِتَابَ اللَّهِ جَهْدُكَ وَاتْلُهِ فِيمَنْ يَقُومُ بِهِ هُنَالُ وَيُنْصُ

بر خوان بقدر طاقت و قدرت کتاب هر چند در قیام و قرائت کشتی عا

تَذَكَّرُ وَتُخْشِعُ وَتَقْرُبُ إِنَّ الْمُقْرَبَ عِنْدَ الْمُتَقَرَّبِ

بآهرو با فروتنی و آرزوی قرب و ای قرب مست مقرب ز کبریا

وَأَعْبُدْ إِلَهَكَ بِالْعَارِضِ مُخْلِصًا وَأَنْصِتْ إِلَى الْأَمْرِ فِيمَا تَضْرِبُ

حق را پرست از ره اخلاص و صدق و با خاموش و بشنوا ز ره تمثال قولها

وَإِذَا مَرَرْتَ بِآيَةِ مُحْشِيَةٍ تَصِفُ الْعَذَابَ نَقْفٌ وَدَسْلُكٌ

جون بگذری بآیت ترسند و کان بود وصف عذاب کریم کن و اشک راکش

يَا أَيُّهَا الْعَذَابُ مِنْ شَاءَ بَعْدَ لَهُ لَا تَجْعَلْنِي فِي الذِّنِّ تَعَذِّبُ

گوای خدا عذاب اگر چه عدل است لطفی نما ز اهل عذابت کم مرا

إِنِّي أَبُوءُ بِعُثْرَتِي وَخَطِيئَتِي هَرَبًا وَهَلْ إِلَّا إِلَهُ الْمَهْرَبِ

من باز گشتم از ره لغزیدن و کناه از ترس و نیست غیر تو ترسیده بر آید جا

وَإِذَا مَرَرْتَ بِآيَةٍ فَذَكِّرْهَا وَصِفِ الْوَسِيلَةَ وَالْغَيْمَ الْمُحِبَّ

جون بگذری بآیه ذکر آن که ذکر آن باشد امید داری فردوس جانفزا

فَأَسْأَلُ إِلَهَكَ بِالْإِنَابَةِ مُخْلِصًا دَارَ الْخُلُودِ سُؤَالَ مَنْ يَتَقَرَّبُ

جون مخلصان بجوی زایزد انابتی از بهر دار حشده که شد مشدل لقا

وَاجْهَدْ لَعَلَّكَ أَنْ تَحْدِثَ بِهَا ضَرْبًا   وَتَنَالَ رَوْحَ كَرَامَةٍ لَا تَحْزَبُ
 یعنی نماز که در آبی در آن زمین   یاسه تو را حتی که باشد در آن فنا
 وَتَنَالَ عَيْشًا لَا يَقْطَعُ لَوْ قَتِلَ   وَتَنَالَ مُلْكًا كَدَامَةً لَا تَلْبُ
 عیشی بی که میج نبرد ز وقت خویش   یاسه کرامتی که کردد ز تو جدا
 بَادِرْهُوَ أَلَا إِذَا هَمَّ بِتَبَاسُخٍ   خَوْفُ الْغَوَالِبِ إِذْ تَحْتَجُّ وَتَغْلِبُ
 تعجیل کن جویت خود را نهی تجیر   از خوف نفس غالب و اندیشه هوا
 وَإِذَا هَمَّ بِبَيْ فَاغْمِصْ لَهُ   وَتَجَنَّبِ الْأَمْرَ الَّذِي تَتَجَنَّبُ
 و در همت بشزد و داخل مکن نگاه   و تجنب الامر الذي تتجنب
 وَأَحْضِرْ خَاصِلَ الصِّدْقِ وَكُلَّهُ   كَابِ عَلَى أَوْلَادِهِ تَتَّخِذُ
 بر دست بربان شو و او را بصدق پیش   همچون پدر رعایت فرزند پسند

والصنف

وَالضَّيْفَ كَرَمًا اسْتَطَعْتَ جَوَانًا   حَقَّ يَعْدُلُ وَارثًا يَنْتَسِبُ
 همان عزیزه را بقدر توان خویش   چندانک وارث شود از زره و فا
 وَاجْعَلْ صَدِيقًا مَرَّذَا الْخَيْتِ   حَفِظَ الْإِخَاءَ وَكَانَ دُونَكَ ضَرْبًا
 بایا و خود بشدی جو برادر جان نمای   حفظ برادر ی که گشتی بر او جفا
 وَأَطْلُبْهُمْ طَلَبَ الْمُرِيضِ شِفَاءً   وَدَعْ الْكَذُوبَ فَلَيْسَ مِمَّنْ يَنْجِبُ
 میجوی دوستان جو در بیضی حکیم را   بگذر کذب بآن که نیست بهم جنت سرا
 وَاحْفَظْ صَدِيقًا ثَقِيلًا فِي الْمَوَاطِنِ كُلِّهَا   وَعَلَيْكَ الْمَاءُ الَّذِي لَا يَكْذِبُ
 بیدار حفظ جانب یارت هر مکان   می بکشت با کسی که نکوید دروغ را
 وَأَقِلْ الْكَذُوبَ وَفَرِيهَ وَجْوَارَهُ   إِنَّ الْكَذُوبَ مَلَطٌ مِمَّنْ يَنْجِبُ
 بعض کذب دار و بنزدیک او باش   الاید او مصاحب خود را بعیبها

يُعْطِيكَ مَا فَوْقَ الْمَنِيِّ بِلَا زَنْهٍ
بِحَشْدِ تَزَاعُطِهِ وَلِيٍّ أَرْسَدَ زَنْهٍ
وَاحْذَرِ ذَوِي الْمَلَقِ اللَّيَامِ فَإِنَّهُمْ
بِأَسْرَارِهِمْ يَرْحَلُونَ وَجَاوِزِهِمْ
يَسْعُونَ حَوْلَ الْمَاءِ طَائِعُونَ
كَرْدَنَ أَرْسِ طَعْمِ خُودِ كَبَرِ مَرْدِ
وَلَقَدْ ضَعُفْتَ إِذْ قَبِلْتَ نَصِيحَتِي
كَرْدَمِ نَيْمَتِ تَوَدُّ بَشَنُ نَصِيحَتِي
وَمَا الْمَرْءُ فِي الْأَقْدَارِ إِلَّا أَبْقَى
مَرْدِ دَرْ سَكَا مِ قَدَرَتِ نَيْتِ خِرَزَنْدِ نَفْسِ

وَيُرْوَعُ عَنْكَ كَمَا يُرْوَعُ الثَّعْلَبُ
وَإِذَا بَنَادُ هَرَجَفُوا وَتَغَيَّبُوا
وَالنَّصْحُ أَرْخَصُ مَا سَاعَ وَيُوهَبُ
إِذَا جَادَ لَمْ يَعْدِمِ حَمِيدُ الْمَذَاهِبِ

وَمِنْهُ

وَأَفْضَلُ قِيمِ اللَّهِ لِلْعَقْلِ عَقْلُهُ
بِهْتَرِي نَجْشِي زِيْدَانِ مَرْدِ عَقْلِ دِي
فَلَيْسَ مِنَ الْحَيَاتِ شَيْءٌ يَقَارِبُهُ
نَيْتِ أَرْخِزَاتِ چِيْزِي مَبْرِ عَقْلِ دَرْدَا
إِذَا أَكْثَلَ الرَّجُلُ لِمَرَّةٍ عَقْلَهُ
فَقَدْ كَلَّتْ أَخْلَاقُهُ وَمَا رُبُهُ
يَزِينُ الْقَتِيَّ فِي النَّاسِ صَحَّةُ عَقْلِهِ
فَإِنْ كَانَ مُخْطُورًا عَلَيْهِ سَكَا
وَلَقَدْ كَانَ غَلَا بِعَقْلٍ وَنَجْدَةٍ
صَاحِبِ جَدَّتِ وَغَالِبِ مَعِيَّتِ غَالِبَا
يَعِيشُ الْقَتِيَّ فِي النَّاسِ الْعَقْلَانَةُ
عَلَى الْعَقْلِ عَجْرِي عَلِيٍّ وَتَجَارِبُهُ
دَرْ مِيَانِ خَلْقِ عَيْشِ مَرْدِ أَرْخِزَاتِ أَرْكَدِ

فَلَيْسَ مِنَ الْحَيَاتِ شَيْءٌ يَقَارِبُهُ
نَيْتِ أَرْخِزَاتِ چِيْزِي مَبْرِ عَقْلِ دَرْدَا
فَقَدْ كَلَّتْ أَخْلَاقُهُ وَمَا رُبُهُ
يَزِينُ الْقَتِيَّ فِي النَّاسِ صَحَّةُ عَقْلِهِ
فَإِنْ كَانَ مُخْطُورًا عَلَيْهِ سَكَا
وَلَقَدْ كَانَ غَلَا بِعَقْلٍ وَنَجْدَةٍ
صَاحِبِ جَدَّتِ وَغَالِبِ مَعِيَّتِ غَالِبَا
يَعِيشُ الْقَتِيَّ فِي النَّاسِ الْعَقْلَانَةُ
عَلَى الْعَقْلِ عَجْرِي عَلِيٍّ وَتَجَارِبُهُ
دَرْ مِيَانِ خَلْقِ عَيْشِ مَرْدِ أَرْخِزَاتِ أَرْكَدِ

حضرت حق چون کمال داد عقل مر در او
خلقه پیش جمله کامل گشت و حاجتها

يَشِينُ الْفَقِي فِي النَّاسِ قَلَّةَ عَقْلِهِ
مردی رونق ز کم عقلی بود پیش کان

أَلَدُّهُرُ يُخَيِّقُ أَحْيَاءَ أَقْلَادِهِ
دم که گاهی کرد کردنت بند افکند
و نه مده با خود پریشانی و کم کن اضطراب

حَقِّقَتْ جُهْدَهَا فِي جَالِ مَدَّتِهَا
نمک مکث بد آن کشیدن نرم نرم
فَقَدْ يَزِيدُ اخْتِنَا قَاكُلُ مُضْطَرِبٍ
و ز طپیدن بیشتر افتد بگردن چ و تاب

هَذَا لَكُمْ مِنَ الْغَلَامِ الْغَالِبِ
این شمار از غلام غالب دشمن شکن
مِنْ ضَرْبِ صِدْقٍ وَقَضَاءٍ وَاجِبِ
از قضاای واجب بی مانع و از ضرب راست

وَيُفْلِقُ الْهَامَاتِ وَالْمَنَابِ
فاطمه سر باد و دشمن خشم باشد تیغ من
أَحْيَاهُ قَامَ الْكَأَيِّبِ
سر در آن خیل خود را که نکند دارم رداست

و بعد

كَأَنَّ زَوْجَ حَمَامَةٍ فِي أَيَّامِ
بودیم چون کبوتر در آشیان نشسته
تَمْتَعِينَ بِصَحَّةٍ وَشَبَابٍ
با صحت و غایت بالذات و جوانی

دَخَلَ الزَّمَانُ بِنَا فَفَرَّقَ بَيْنَنَا
آمد زمان سوی ما و ز من بر حجت مارا
إِنَّ الزَّمَانَ مُفَرِّقُ الْأَحْبَابِ
باشد زمان مخالف بادوستان جانی

و بعد

عَلِيٌّ عَزِيزٌ وَأَخْلَاقِي مَهْدِيَّةٌ
دراست علم فراوان و خلقهای نیکو
وَمَنْ يَهْدِي سَبِيلِي فِي تَهْدِيَةٍ
کسی که خلق نیکو باشد دشمن مشت مت

لَوْ رُمْتُ أَلْفَ عَدُوِّكَتِ وَاحِدَةٍ
اگر هزار عدویش باید ت یا نی
وَلَوْ طَلَبْتُ صَدِيقًا مَا طَفَرْتُ
و کرد و دوست بجوی بران نیاید دست

و بعد

سَلِّمْ الْعَرَضَ مَنْ حَذَرَ الْجَوَابِ
آن بود سالم که با کس نکرد دم جواب
وَمَنْ دَارِيَ الرِّجَالَ فَقَدْ أَصَابَ
و آنکس با مردم بسیار دست برد راه صواب

وَمَنْ هَابَ الرِّجَالَ تَتَبَّيُّوهُ
وَمَنْ يُهِنُ الرِّجَالَ فَلَئِنْ يَمَّا بَا
اگر از سان بود از خلق سازدش دلیل
و آن خوار کرد با مردم نشد عالیه

الفرد

يَا رَبِّ ثَبِّتْ قَدَمِي وَقَلْبِي
سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ أَنْتَ حَبِيبِي
یا رب مرا ثبات قدم بخش و صدق دل
پاکی تو ای خدا را و عالم مرا بس

و

مَنْ كَانَ مُفْتَحًا لِلْمَالِ وَالنَّبِ
فَانْخَظْنَا بِالْعِلْمِ وَالْأَدَبِ
هر کسی را افتخار از مال باشد و زرب
راستی را افتخار ما بعلت و ادب

و

لَيْسَ الْبَلِيَّةُ فِي أَيَّامِنَا عَجَبًا
بَلِ السَّلَامَةُ فِيهَا الْعَجَبُ وَالْحَبْ
نیست در ایام ما چندان تعجب از بلا
لیکن امنیت عجب باشد درین دوران معتم

لَيْسَ الْجَمَالُ بِأَتَوَابٍ تَزِيهِهَا
بَلِ الْجَمَالُ جَمَالُ الْعِلْمِ وَالْأَدَبِ
نیست خوبی جامه فاخر که زینت سازدش
بله جمال جمال علم و ادب

خمس

لَيْسَ الْيَتِيمُ الَّذِي قَدِمَاتِ وَاللَّهُ
بَلِ الْيَتِيمُ يَتِيمُ الْعِلْمِ وَالْأَدَبِ
نیست در عالم یتیم آنکس که مرد او را پدر
بله یتیم آنکه از علم و ادب باشد یتیم

و

لَا تَطْلُبْ مَعِيشَةً بَعْدَ لَتَةٍ
وَارْضَ بِفَقْرِكَ عَنْ دَنِيِّ الْمَطْلَبِ
معاشر خویش بخواری محو و نفست را
رفع ساز و ره از مطلب دلی مطلب

وَإِذَا فَتَقَرَّتْ فِدَا وَقُرْبُ الْبَلِيَّةِ
عَنْ كُلِّ ذِي دَنٍ لِحِلَّةِ الْأَجْبِ
ببرد فقر جو باش دوست کن بغنا
ز سر دین که بود مجبور پستیهای جرب

فَلْيَحْمِزْ إِلَيْكَ رِزْقُ كُلِّهِ
لَوْ كَانَ أَبْعَدَ مِنْ مَحَلِّ الْكُوبِ
ببین که روزی تو هم سوی تو کردد باز
اگر چه دور تر افتد از منزل کوب

و

يُعْطِي عِيُوبَ الْمَرْءِ كَثْرَةَ مَا لَهُ
يَصْدَقُ قَوْلُهُ قَالَ وَهُوَ كَذُوبٌ
مال بستی را بکسان پوشیده دارد عیب مرد
راستش دانند مردم که چه کم گوید دروغ

وَيُؤَيِّرِي بِفَقْرِهِ الْمَرْءَ قِلَّةَ مَالِهِ
وَيُؤَيِّرِي بِفَقْرِهِ الْمَرْءَ قِلَّةَ مَالِهِ
و یویرد فقر او را کم شدن مال او را
و یویرد فقر او را کم شدن مال او را

وفا
وَذِي سَفَهٍ يُوَجِّهُنِي بِجَهْلٍ
وَأَكْرَهُ أَنْ أَكُونَ لَهُ مُجِيبًا
کر سینه و بز که در من از جهل خویش
من گراحت دارم اربا و درایم در جواب
يَزِيدُ سَفَاهَةً وَأَزِيدُ حِلْمًا
لَهُودٌ زَادُوا فِي الْأَحْزَاقِ طَبِيبًا
او سخاوت را زیادت میکند من حلم را
همچو عودی که زبانت گشت بوی از سوز و

و
إِذَا جَادَتْ الدُّنْيَا عَلَيَّ فُجِدْ بِهَا
عَلَى الْبَارِطِطِ إِنَّهَا مَعَ تَقَلُّبٍ
جو دنیا با تو یکن کرد نیکی کن تو هم دایم
مردم زانکه گردانت این دنیا ز غدا می
فَلَا الْجُودُ بَيْنَهَا إِذَا هِيَ أَقْبَلَتْ
فَلَا الْخُلُوفُ بَيْنَهَا إِذَا هِيَ تَدَهَبُ
جو روی آرد ز جود و بخشش فانی نیکرد
جو رو کرد آن شود از غل و توان کش مکش داری

و
الْأَمُّ تَجِدُ إِذَا يَالَ الصَّبَابِ
وَشَيْبٌ قَدْ تَضَامَرَدَ الشَّابِ
کجا می کشی این دام جوانی را
که گند پیریت از بر لباس بردش تاب

بَلَّالُ الشَّيْبِ فِي فُؤَادِي نَادِي
بِأَعْلَى الصَّوْتِ حَيَّ عَلَى الذَّهَابِ
بلال پیریت از دل منادی دارد
برفصوت که کرطابی بر آه شتاب
خَلَقْتَ مِنَ الْقُرَابِ وَعَنْ قَرِيبٍ
تَغِيبُ تَحْتَ أَطْبَاقِ التُّرَابِ
تو آفریده نه خاک قریب خواهد بود
که باز روی پویشانی از تباب تراب

طَبِيعَتِ الْقَامَةِ فِي دَارِ طَعْنٍ
فَلَا تَطْعُ فَرَجًا فِي الرُّكَّابِ
طبع بودنت آمد درین جهان خرا
طمع مکن جو بود پای رقتت بر کباب
وَأَخِيَّتُ الْحَبَابِ وَسُوفَ يَأْتِي
رُسُولُ الْكَيْسِ نَجَبٍ بِالْحِجَابِ
تو مطمئن بحبابی و زود می آید
پیمبری که مجابش گشته پیج حجاب

أَعَامِرُ قَصْرِكَ الْمَرْفُوعِ أَقْصَى
فَأَنْتَ سَائِلُ الْقَبْرِ الْخَرَابِ
کمی عمارت قصر رفیع کوه کن
که عاقبت شوی از ساکنان قبر خراب

وَمَنْ يَرْجُو مِنَ الدُّنْيَا وَفَاءً
لَنْ يَرْجُوا شَرًّا بَأْسًا مِنْ شَرِّ آبٍ
امیدوار بدینا کسی که باشد مست
جوان کسی که بگوید شراب را از سر آب

إِذَا اشْتَمَلَتْ عَلَى أَلْيَاسِ الْقُلُوبِ
وَضَاقَ لِمَا بِهِ الصَّدْرُ الرَّجِيبُ
به لسان امیدوی چون بسی شد
وزان در سینه دل را نماند شد جا

وَأَوْطِنَتْ لِمَكَارِهِ وَأَطْلَامَتِ
وَأَرْتَفَتْ فِي مَنَاجِلِهَا الْكُرُوبُ
وطن کرد آن مکاره یافت آرام
بلای گشت محکم در مکان

وَلَمْ يَرَلَا نِكَتًا فِي الضَّرْوَةِ وَجْهَهُ
وَلَا أَغْنَى حِجْلَتَهُ الْإَرِيبُ
نمیدکس ز غم روی کشای
نکرد دایم از وی سیج دای

أَنَا عَلَى قَوْطَانِكَ عَوْنٌ
يَمُنُّ بِهِ اللَّطِيفُ الْمُتَجَبُّ
در آن قومیدیت یاری رسد باز
به آن منت بود از حق تعالی

وَكُلُّ الْحَادِثَاتِ إِذَا تَأْتَتْ
فَوْصُولُ بِهِ فَرَجٌ قَرِيبُ
همه عهدها با منبر چون سپراید
برودی منجی گردد آشکارا

فَإِنْ تَسَالَيْتِ كَيْفَ أَنْتَ فَاتِي
جَلِيدٌ عَلَى رَيْبِ الزَّمَانِ صَلْبُ
اگر پرسی که حالت چیست بشنواستی از من
که میسم جلد بر مکر زمان و ثابت محکم

حَرِيصٌ عَلَى أَنْ لَا تَرَى بِي كَأَنَّ
فُتَيْتُ وَأَسْرَأُ وَيَأْجِبُ
حریصم بر آن که نترس ز بیند به کسی سرگز
که دشمن در شانت باشد دوستم در غم

فَلَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَسَالِيفُ طَنَةٍ
بِقَضَلٍ وَعَقْلَانِيَّتِ أَعْلَى الْمَرَاتِبِ
اگر بودی جهان خوردن بفضل و دانش و فطنت
همی بودم درین معنی من از خلق جهان غالب

وَلَكِنَّا الْأَرْزَاقُ حُطُّو قِيمَةً
بِقَضَلٍ بَلِيلٍ لَا بِحِيلَةٍ طَالِبِ
ولیکن همه از رزاق کان فرت ناول
بفضل اینی باشد باشد حیل طالع

شيان لو بكت الدماء عليها
غناي حتي اذنت بدها
دو چشم اگر مردم برد و هر خون کند
چنانک هیچ نماند دران نه خون و نه آب

لم يبلغ العتار عن حقيهما
قد الشاب و فرقة الاحباب
زده یکی نتوان حق گزاردن و آن چیست
زوال روز جوانی و فرقت احباب

وما الدهر ولا ايام الا كما تدرى
رزية مال او فراق حبيب
نیست دنیا بزمین که می بینی
عسم ماست یا فراق حبيب

وان امر قد جرب الدهر لم يخف
تقلب حاله لغير كيب
مرد که آزمود کجای ز سپه
مت تغییر پیش غیر کبیب

غالت كل تدية فعابتها
والفقر غالي فاصبح غالي
بر همه سختی شد غلب تا پید خدا
تقر غلب گشت بر من چون نبود آنرا علاج

ان ابد افضح وان لم ابد
اقل فقم وجهه من صلب
گر کنم ظاهر شوم رسوا و گر دارم نهان
می کشم مردم مرا ز پشت روی احتیاج

عجت لجازع بال مصاب
لا لاف و حيم ذي الكتاب
عجب دارم ز گریانی که با او و جزع باشد
برای الت یاری مصیبت دیده از دنیا

شقيق الحبيب داعي الوباء
كان الموت كالتي العجايب
کریمان پاره و او یلکان از جهل و نادانی
که مردن عجیب و بعالم کس ندید آنرا

وسوي الله فيه الخلق حتي
بني الله منه لم يخاب
مساوی کرد ایند خلق را در مرگ تا حدی
که پیغمبر نیست از وی بعلم و حکمت آشیاء

له ملك يادي كل يوم
لادو الموت و ابناو الخراب
خدا را یک ملک باشد که هر روز بر او است
بر او پند از پی مردن بنا سپا زید و پند آنرا

طَبِعتْ اِقَامَةً فِي دَارِ طَعْنٍ ^{مکر} فَلَا تَطْعَمُ وَرَجُلًا فِي الرِّكَابِ ^{مکر}

وقال علم

قَدْ شَابَ رَأْسِي وَرَأْسُ الْحَرَمِ ^{شَب} إِنَّ الْحَرَمَ يَصِي عَلَى الدُّنْيَا لَفِي تَعَبٍ
سرم پیر و حرم من نکرد پیر عالم بود دایم سر پیر آری اسیر محنت دنیا

سَالِي رَأْيِي إِذَا مَا رُمْتُ مِرْتَبَةً فَلَمَّا طَحَّتْ عَيْنِي لِي رَأْيٌ
مرا خود چست می بینم که سر جا خواستم قدری جوئی هم دیده بر قندری در باشد از آن علی

بِاللَّهِ رَبِّكَ لَمْ يَتَّ مَرُوتٌ رِبَةً قَدْ كَانِ عَمَى بِالذَّاتِ وَالطَّرَبِ
بکی کرد کارت که فزوان خانه بگذشتم که بود آن خانه معمور از اساس عیش و عشرتها

طَارَتْ عِقَابُ النِّيَا فِي جَوَانِبِهِ فَصَارَ مِنْ بَعْدِهَا لَوْلِيٌّ وَالْحَرْبُ
عقاب مر که پروازی بگرد کرد آن آورد از آن پر کشت آنها آشیان آه و وای و بایا

اجس

اجْبِرْ عَنَّا نَكْلًا تَجْمَعُ بِهِ طَلَبًا فَلَا وَرَبِّكَ مَا الْأَرْزَاقُ بِالطَّلَبِ

عنايت را بکیر دازد حرص و طلب بگذر نکردد رزقها و الله بپاری طلب پیدا

قَدْ يَأْكُلُ الْمَالُ نَفْسًا مَحْفَرًا لِحَالَةٍ وَيَعْدُمُ الْمَالُ مَنْ قَدْ جَدَّ فِي الطَّلَبِ
خورد مال مثل اکس که پای چپشش نبود کسی دیگر دود سر سو باشد متب او را

و منيب

إِلَّا نَحْنُ أَعْلَى عِيُونِهِ وَأَسْرَوْ غَضَبِ عَلِي ذُنُوبِهِ

از کرم عیب برادر را پیشش برکنا مشش پرده پوشی کن شعار

وَأَصْبَحَ عَلِي ظَلَمَ السَّفِيهِ وَلِلزَّمَانِ عَلَى خَطْوِهِ

صبح کن بر ظلم نادان و سفیه با شش صابر بر جفا روی دور کار

وَدَعِ الْجَوَابَ تَفَضُّلاً وَكُلِ الظُّلُمَ إِلَى حَيْبِهِ

هم جواب ناکس و جا بل مشو کار ظلم دایه ایزد و اکده ار

وَإِشْتِ أَنْ تَقْلِي فَرُمْتُوا تَرَا ^{وایستد} وَأَنْشَيْتَ أَنْ تَزِدَ أَحْبَابًا فَرُمْتُوا
که ملالت بایست مرد و زیارت ترا و بر منی مرد و روز او را شود یاری ز یاد

سَادَمَةَ الْإِنْسَانِ تَحْسُنُ مَرَّةً ^{بودن مردم بهم نیکو نماید گاه گاه} وَإِنْ أَكْثَرُوا دِمَانَهَا أَفْضَلَ الْحَبَا
و روشود بسیار صحبت دوستی یا بد فساد

قِيلَ وَتَضَعُ عَلَى قَبْرِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَقَالَ يَا بِي أَنْتَ وَأَيُّ رَسُولِ اللَّهِ أَنْ الْخَزْعَ
لَقِيحَ الْأَعْلَى وَأَنْتَ الصَّبْرُ الْجَمِيلُ الْأَعْلَى وَأَنْشَدَ يَقُولُ لُ

مَا فَاضَتْ مَعِيَ عِنْدَ نَائِبِهِ ^{هن} الْأَجَلُ لَكَ لِلْبَكَ سَبَا
اشکم شد ز دیده روان در مصیبتی آن زهر که به سبب ساختم ترا

وَإِذَا ذَكَرْتُكَ سَأَلْتُكَ بِهِ ^{منی} مَنِي الْجَنُوزِ فَضْلاً لَدَمْعٍ وَأَنْشَدَ
کردم بویادت از پی آن شد نشاء تو بباران صفت چو امر ریزان نه دید ما

انی

إِنِّي أَجِلُ تُرِي حَلَّتْ بِهِ ^{به} عَنْ أَنْ أُرِي لِي وَاهُ مَكْتَبًا

وَلَهُ عِنْدَ قَبْرِ فَاطِمَةَ عَلِيهَا السَّلَامُ حِينَ اشْتَدَّ الشُّوقُ عَلَيْهِ
كَانَ يَأْتِي الْقُبُورَ كُلَّ لَيْلَةٍ وَيُنَادِي بِأَحْبَبَتِهِ فَلَا يَجِبُهُ

مَا لِي وَفَقْتُ عَلَى الْقُبُورِ مَكَلًا ^{نهار غدا} قَبْرَ الْحَبِيبِ فَلَمْ يَرِدْ جَوَابِي
مرا چه شد که سپلام آوردم بکبرستان قبر الحبيب و نیا دیدم بجواب

أَحْبَبُ مَا لَكَ لَا تَرِدْ جَوَابَنَا ^{جواب} أَمَلْتُ بَعْدِي خَلَّةَ الْأَحْبَابِ
جواب ماند منی ای حبيب چیست ترا ز من مکر تو ملولی و یاری ای احباب

قَالَ الْحَبِيبُ وَيَكْفِي لِي جَوَابُكُمْ ^{الجواب} وَأَنَا رَهْبَنُ جَدَادِي وَتُرَابِ
حبيب گفت چگونه دم جواب به شما که من رهبن شده ام در میان سنگ و تراب

أَكَلُ التُّرَابِ مَحَاسِنِي فَنَيْتُمْ وَحُجْتُ عَنْ أَهْلِي وَعَنْ أَتْرَابِي

تراب خورد مرا و شدید از یادم ز اهل خویش و ز اولادمانده ام بحجاب

فَعَلَيْكُمْ بَنِي السَّلَامِ تَقَطَّعَتْ عَنِّي وَعَنْكُمْ خَلَّةُ الْأَجَابِ

زمن سلام و دعا بر شما که قطع شد میان ما و شمار پس یاری اجاب

فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ سَنَةِ اشْتَدَّ الشُّوْقُ جَدًّا فَكَيْ وَجَعَلْ يَقُولُ

إِذْ بَتُّتْ قِيَّيْ فَمَا وَجَدْتُ لَهَا بَغِيْرَ تَقْوِيٍّ إِلَّا لَهُ مِنْ أَدَبِ

آزمودم نفس خود را در نمی یابم از و در و صدق و ادب جز تقوی و ترس خدا

مَا طُلَّ حَالُهُمَا وَإِنْ حَسُنَتْ أَجْنُ مِنْ صِنْتِ عَنْ الْكَذِبِ

نیست حالات جهان هر چند باشد جد خوب خویش از خامشی در گفتن کذب و خطا

وَعَيْبَةُ النَّاسِ إِنْ غَيَّبَتْهُمْ

نجبت مردم در گزینن جو غایب می شود

حَرَمًا ذُو الْجَلَالِ فِي الْكُتُبِ

در کتاب خود خدا کرده حرام این فعل را

إِنِّي أَقُولُ لِقَيِّ وَهِيَ صَيِّقَةٌ

گفتم نفس خود که ز دوران تنگ بود

وَقَدْ أَمَّا ح عَلِيمًا الدَّهْرُ بِالْعَجَبِ

بروی بنوحه دهر را احوال بود العجب

عُقِّي وَمَا الصَّبْرُ إِلَّا عِنْدَ حَبِي

عقبی و صبر نیست بجز نزد من حب

صَبْرًا عَلَيَّ شِدَّةَ الْأَيَّامِ إِنْ لَهَا

صبری نداشتت ایام کان بود

وَالنَّاسُ ابْنُ مَخَالٍ وَمُؤَارِبِ

مردمان آنچه با هم نفسانی در میان

ذَهَبًا كُوفَاءُ ذَهَابَ امْرِئُ الدَّاهِي

چون شب دوش از جهان رفت آیین

وَقُلُوبُهُمْ مَحْشُوقَةٌ بِعَقَارِبِ

بیک درد لهای ایشانست عقربها

يَفْتَنُونَ بَيْنَهُمُ الْمَوَدَّةَ وَالصَّفَا

اسکارا کرده میانند با هم دوستی

وَمَالِيَوَاهُ فِي قَلْبِي نَصِيبٌ
حَبِيبٌ لَيْسَ بَعْدَ لَهُ حَبِيبٌ

مرا جزوی بعضی نیست دیگر در دل محزون
حبیب من که مانندش حبیبی در جهان نبود

وَعَنْ قَلْبِي حَبِيبٌ لَا يَغِيبُ
حَبِيبٌ غَابَ عَنْ عَيْنِي وَجِئٌ

حبیب من نباشد از دل و جانم دی پروان
حبیب غایب از چشم من لیکن

لَكَ تَرَكُ الذُّنُوبَ أَوْ حَبِ
فُوضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا

لیک ترک کنه از ان اوجب
توبه بر مردمان بود واجب

وَعَفْلَةٌ النَّاسِ فِيهِ عَجَبٌ
وَالدَّهْرُ فِي ضَرْفِهِ عَجِيبٌ

عفلت آدمی از ان اعجب
کردش روزگار بر عجیب

لَكِنْ قُوَّةُ الثَّوَابِ أَصْعَبُ
وَالصَّبْرُ فِي النَّايِبَاتِ صَعْبٌ

لیکن قوت ثواب از ان اصعب
صبر در حادثات صعب بود

وَكُلُّ مَا يَرْتَجِي قَرِيبٌ

هر چه داری بدان امید قریب

وَلَوْ فِي الْمَوْعِظَةِ لَا بُدَّ لَهُ

بَحْثٌ إِذَا كُنْتَ فِي بَلَدَةٍ

ای حسین از آنکه باشی ساکن اندر خطه

وَلَا تَتَخَذَنَّ فِيهِمُ بِالْهَيْبِ

فخر با ایشان مکن در عقل و فهم خویش

وَلَوْ عَمِلَ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ

که عمل کردی بران ابن ابی طالب یقین

وَلَكِنَّهُ اغْتَامَ أَمْرُ الْإِلَهِ

لیک کرد او اختیار امر و فرمان آله

وَالْمَوْتُ مِنْكَ إِذَا الْقَرَبُ

مرگ باشد از ان همه اقرب

غَرِيْبًا فَعَا شَرِبَا دَا بَهَا

جون عسیری باش هر حال بر آدایش

فَكَلَّ قَلِيلًا بِهَا

ز آنک باشد کم کرده از دشت خودشان

بِهَذَا الْأُمُورِ بِأَكْبَارِهَا

می شدی حاصل در از جمله بهتر کس آن

فَاخْرَقَ فِيهِمُ بَأْيَا بَهَا

تا جرم بادشت و غم شد زاهدان

عَذِيرُكَ مِنْ ثَقَّةٍ بِالَّذِي

عذر او را سپشتن گویا اعتماد عالمست

فَلَا تَمُوتَنَّ لِأَوْزَارِهَا

شادی بسیار کم کن در جهان و وزر آن

قِرَّ الْعَذْبَ بِالْأَسْرِ لِبِالصَّرْحِ

دار فودار را بدی محسوب و در راحت بزی

كَأَنِّي نَفْسِي وَأَعْقَابِي

من میم بهیمم خویشم و فرزندان خویش

فَتُخْبِتُ مِنَّا اللَّحْيُ بِالْإِدْمَاءِ

يَسِيلُ دُنْيَاكَ مِنْ طَلٍّ بِهَا

میدهد دنیا ترا زان به که داری در گمان

وَلَا تَصْجُرَنَّ لِأَوْصَا بِهَا

میج آزرده مشوا ز حادثات ناکهان

وَلَا تَبْتَغِ سَعْيَ رُغَا بِهَا

زحمت بسیار را بکند از با اهل جهان

وَبِالْكَرْبَلَاءِ وَمَحْزَا بِهَا

که بلای پر بلا پیدا و محرابش عیان

يَخْضَبُ الْعُرُوسُ بِأَثْوَا بِهَا

از اها

أَرَاهَا وَلَمْ يُكْ رَأْيَ الْعِيَانِ

من می بینم چشم دل نه چشم طهرم

بَصَائِبُ آبَالِ مِنْ أَنْ تُرَدَّ

چون مصیبتی عالم رو نخواهد شد ز تو

سَقَا اللَّهُ قَائِمَنَا صَاحِبَ

قایم ما را خدا سیراب کرده اند که مست

هُوَ الدِّرَّةُ الثَّارِي بِأَحْيَيْنِ

او را دره یا دره زوی حقیقت ای حسین

لِكُلِّ دِمِ الْفَالِيفِ وَمَا

هر یکی خورانه را زان ریزد آخر در عوض

وَأُوْتِيَتْ مُفْتَاحَ أَبْوَابِهَا

داده است ایزد بدست من کلید درها

فَاعْدِدْ لَهَا قَبْلَمَتَا بِهَا

پیشتر آماده می پیش از پی تشریف آن

الْقِيَامَةِ وَالنَّاسُ فِي دَائِمَا

صاحب روز قیامت رسنمای مردمان

بَلْ لَكَ فَاصِدِرٌ لَا تَقَا بِهَا

بل ترا هم صبر کن با محنت او تا توان

يُقَصِّرُ فِي قَتْلِ أَحْزَابِهَا

میج تقصیری نخواهد کرد در قتل چنان

هَذَا لِيَنْفَعِ الظَّالِمِينَ

آن زمان نفع نخواهد بود اهل ظلم را

حِينَ فَلَا تَصْغُرُ لِلْغُرُقِ

اگرچین من بکشتانده از جور فراق

سَلِّ الدُّورَ تَخْبِرُ وَافْضَحْ بِهَا

بزرگساز خانه تا بحد که مدت نصیح

أَنَا الدِّينُ لَا شَكَّ لِلْيُؤْسِينَ

سومنا را دین منم شک نیست مومن را بدین

لِنَاسِمَةِ الْفَخْرِ فِي حُكْمِهَا

مت با ما اسم فخر و حکمای آن

قَوْلُ بَعْدِهِ وَاعْتَا بِهَا

پیش او رسید عذر آرند روز امتحان

فَدُنْيَا لَأَصْحَتْ لِحْزَا بِهَا

من فدای تو بشو و ایست این خاکدان

بِأَنْ لَا بَقَاءَ إِلَّا بِهَا بِهَا

کین جهان باقی نماند بر اهل جهان

بِآيَاتِ وَحْيٍ وَإِيحَا بِهَا

روشت این حال از آیات وحی و حکم آن

فَصَلَّتْ عَلَيْنَا بَاعْرَابُهَا

پیر بر ما رود از بر اظهاری و نشان

فَصَلَّى عَلَى جَدِّهِ الْمُصْطَفِيِّ

بر جد خود مصطفی بفرست صلوات و درود

قَرَّحَ الْقَلْبَ مِنْ وَجَعِ الذُّنُوبِ

مت دل مجروح از درد گناه سبب شمار

أَضْرَجَ جِسْمَهُ سَمَرًا لِيَا لِي

بیاض صمیم

وَعَبَّرَ لَوْنَهُ خَوْفَ شَدِيدٍ

رنگ روی او تغییر کرده از خوف شدید

يُنَادِي بِالتَّضَرُّعِ يَا إِلَهَ

میگوید دردم منادی و تضرع کای اله

وَسَلَّمَ عَلَيْهَا الطَّلَا بِهَا

باش پیغم و سلامش کو برای طلال بیان

نَحِيلُ الْجِسْمِ شَيْئًا بِالْحَبِيبِ

جسم لاغر گشته و نالان بول و اضطراب

فَصَارَ الْجِسْمُ مِنْهُ كَالْحَبِيبِ

بیاض صمیم

لَمَّا لِقَاءَ مِنْ طَوْلِ الْكَدُوبِ

و آنچه سیه بیند ز غمهای دراز و استلاب

أَقْلَنِي عَثْرَتِي وَأَسْتَرْ عَيْبِي

جرم من بپوش بر روی کنایم کش نقاب

فَزِعْتُ إِلَى الْخَالِقِ مُتَغَيِّثًا فَلَمْ أَرْفِ الْخَالِقَ مِنْ مُجِيبٍ

البحث کردم بسوی مردمان فریادخواه گشتم بیدم در خلایق کو مرا کوید جواب

وَأَنْتَ تَجِبُ مِنْ دَعْوَى رَبِّي وَكَثِفُ ضَرْعُ عَبْدِ يَاجُجِي

هر که میخواند ترا کویدی جوابش ای خدا میکنی دفع ضرر از بنده و دفع عذاب

وَدَايِي بَاطِنٌ وَلَدَيْكَ طِبٌّ وَمَنْ لِي بِشَالٍ طَبِّ يَاطْيِي

در دامن در در و دست و علاجش نزدت بنده را بنود شال تو طبیب از هیچ باب

فَلَمْ أَرَ كَالِدِيَّابِهَا اخْتَرَاهُمَا وَلَا كَالْيَقِينِ اسْتَوْحَشْتُ الدَّهْرَ صَابِهَا

من ندیدم همچو دنیا و سرور و اهل او چون یقین دیگر که بنود اهل او دشت نما

أَمْ عَلَيَّ رَسِ الْقَرِيبِ كَأَنَّمَا أَمْ عَلَيَّ رَسِ أُمِّ مَيَّاسِ

من گشتم بر سر کو را از اهل قریب همچنان دیدم که دیدم قبرهای گشته را

فَوَالله

فَوَالله لَوْ لَا أَنِّي كُلَّ سَاعَةٍ

حق ایندی بخورم سوگند که در هر زمان

إِذَا مَا اعْتَرَبْتُ الدَّهْرَ عَنِّي حَيَّةً

چون بنیادم صبر از آن گردن بحیثیت و آری ما

تَرَدَّدَ آءُ الصَّبْرِ عِنْدَ الْغَوَايِبِ

ردای صبری پوشش از بلاهای که پیش آید

وَكُنْ صَاحِبًا لِلْحِلْمِ فِي كُلِّ شَيْءٍ

مصاحب باش با حلم و تواضع در کجا باشی

وَكُنْ حَافِظًا عَهْدَ الصَّدِيقِ وَرَاعِيَا

که میداد عهد دوست وین معنی رعایت کن

إِذَا شِئْتُ لَأَقِيتُ أُمَّ أُمِّ مَاتِ حُصَا

چون می بستم کسی از قوم خود دارد عسرا

لِحَدِّ حُزْنًا كُلَّ يَوْمٍ نَوَادِيهٍ

حزن من هر روز نو کرد و از آن ریخ و غن

تَنَالَنِي جَمِيلُ الصَّبْرِ حُسْنُ الْعَوَا

که تا کرد در آن صبر جمیلت عاقبت آسان

فَالْحِلْمُ لِأَخِيرِ خَدْرٍ صَاحِبِ

که بنود حلم الایمنین یا ریت از پاران

تَذُقُ مَرَّ كَمَالِ الْخِفْظِ صَفْوَالِثَا

که نوشی من نام حفظ صافی سرست احسان

رب

وَلَمْ يَشْكُرْ اللَّهَ فَنُحِلْ

خداي خوش را محبتش در سر نعمتي شاکر

يُثَبِّتْ عَلَى التَّعَاجِزِ الْمَوَاضِعَ

که نایابان را بر تعجزات کامل از برهان

وَمَا الْمَرْءُ إِلَّا حَيْثُ حِيلَ

بناشد مرد الا هر کجا پیش شود رهنبر

فَكُنْ طَالِبًا فِي النَّاسِ عَلَى الْمَرَاتِبِ

تو عالی خواه طای خوشی در زمره ایشان

وَلِطَالِبِ الرِّزْقِ مَبَاحِلُهُ

طلب میدارد رزقی را که از باب ملال آید

يُضَاعَفُ عَلَيْهِ الرِّزْقُ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ

که از رزق مضاعف گردد از هر جانب و آسمانی

وَصُنْ مِنْكَ الْوُجْهَ لَا تَبْدَلْهُ

نکه دار آب روی خود مریز آنرا بجسرو دهی

وَلَا تَسْأَلِ الْأَرْدَ الْفَضْلَ الرَّغَاءَ

مجموعات و معصود خود از ازال بی سامان

وَلَمْ يَوْجِبْ أَحَقَّ الْجَلِيسِ إِذَا آتَى

اگر کن خویار و همشین سر که پیش آید

إِلَيْكَ بِرِصَادٍ مِنْكَ حَبِيبٌ

تلف و دیگر بی وین کار را بر خوش و احب دان

وَكُنْ حَافِظًا لِلْوَالِدَيْنِ وَنَاصِرًا

که دارند حق پدری باش و مادر هم

لِحَارِكَ ذِي الْقُوَى وَاهِلِ الْأَقَابِ

حق پیر پیریه کار و جلد خویش

لَوْ صِغَ مِنْ فِضَّةٍ نَفْسٌ عَلَى قَدِيرٍ

که گدازی نفس را چون نقره بر مقدار خویش

لَعَادَ مِنْ فَضْلِهِ لِمَا صَفَا ذَهَبًا

کرد و از روی صفای آن چون زر طلا

مَا لِلْفَنَى حُبٌّ إِلَّا إِذَا حُلَّتْ

نیست نامرود جوان فانی مگر کامل شود

أَخْلَاقُهُ وَحَوَى الْأَدَابَ وَالْحَبَا

خلقه ای او و آدابش بنا پند خدا

فَاطْلُبْ فَدَيْتُكَ عِلْمًا وَاتَّبَعْ بَا

ای فدایت من طلب کن علم و حاصل کن آداب

تَطْفُوْا يَدَايِهِ وَاسْتَجْلِ الْطَلْبَا

تا بر آید هم از حسن طلب مطلوب را

لِلَّهِ دِرْهَمٌ أَنْسَابُهُ كَدَمٌ

رحمت حق بر جوان کاتب او باشد کرم

يَا حُبَّنَا كَرَمًا أَضْحَى لَهُ نَسَبًا

ای خوش بود و کرم کن دی نسب باشد بجا

هَلِ الْمَرْءُ إِلَّا مَا تَقُومُ بِهِ مِنَ الذِّنَامِ وَحَفِظَ الْجَارَ زَعْتًا

چست احسان و کرم کاری بر خیزی بدان از کوی حق میا پیر کرینی جفت

مَنْ لَمْ يُؤَدِّهِ دِينَ الْمُصْطَفَى أَدَبًا مَحْضًا تَحِيَّرَ فِي الْأَحْوَالِ وَاضْطَرَّ

هر که او را دین پیغمبر نرما ید ادب اضطراب و پیر تش باشد بی در حالها

و علی

أَعْلَى تَقْتَمُّ الْفَوَارِسُ هَكَذَا عَنِي وَعَنْهُمْ آخِرُ الْأَصْحَابِي

این شرم بر من سواران جمع کشته اینچنین از من و ایشان جدا گردیدای اصحاب

الْيَوْمَ يَنْعِي الْفَرَارِ حَفِيطِي وَمُصَمِّمِي الْقَابِ لِشَرِّ نَابِ

امروز منعی فرار حفیظی و مصمّمی کشته از عجز و کریم خد شمرم کشته از حدتش سرما جدا

إِلَى ابْنِ عَبْدِ جَيْنَ شَدَّالَةَ وَحَلَفْتُ فَاسْتَمِعُوا مِنَ الْكُذَّابِ

به خورده سو کند این دد و سو کند شد به من دکر سو کند خوردم بنکرید اکنون شما

إِنَّ لَا يَصُدُّ وَلَا يَمِيلُ فَالْتَقَى رَجُلَانِ يَضْطَرَّانِ كُلَّ ضَرَابِ

یعنی از من بر نکرد و ناورد ایمان بخت با دوسر در جوش میجا با سنا نها در موا

فَصَدَدْتُ حِينَ رَأَيْتُهُ تَقَطُّرًا كَالْجَذْعِ بَيْنَ ذَكَدِلٍ وَرَوَائِبِ

چون من او را بر زمین انداختم بکداشتم چون دخت خشک فرما در خاک و پشما

وَعَفَفْتُ عَنْ أَثْوَابِهِ وَلَوَائِي كُنْتُ الْمُقْطَرِ بِنِيقَايِ

از حرمت جامهای او گفتم از برش یک کرا دقتل من کردی و بودی آجاری

و علی

عَبْدُ الْحَمْدِ مَنْ سَفَاهَةِ رَأْيِهِ وَعَبَدْتُ رَبَّ مُحَمَّدٍ بِصَوَابِ

بست پرستند از خطای رای خویش من پرستم رب احمد را براست

عَرَفْتُ ابْنَ عَبْدِ جَيْنَ ابْصَرَ صَارِمًا يَمْتَزُّ أَنْ لَا مَرَّ غَيْرَ لِعَابِ

دانم این عبد کاهه ضرب تیغ آنک کار جنگ غیر لبهاست

لَا تَحْسَبُوا الرَّحْمَنَ خَاذِلًا دِينَهُ وَنَبِيِّهِ يَأْمَعُشَرُ الْأَحْزَابِ
حق پند خوار دین خویش را یاسه خویش را غوغا چراست
أَرَدَيْتَ عَمْرًا إِذْ طَعَنِي بِمُهَنْدٍ صَافِي الْحَدِيدِ يُجَرِّبُ قَصَابَ
عمر را کشته طاعن شد بتبع تیغ من صافی مسدید و جان رباست
قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الْبَلْخِيُّ أَتَشَدُّنَا أَبُو نُصْرٍ مُحَمَّدُ الْقَاضِي قَالَ أَتَشَدُّنَا أَبُو عَمْرِو الْقَاضِي
عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ لَا مِيرَ الْمُؤْنِنِينَ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
أَبِي اللَّهِ إِلَّا أَنْ تَصِفِينَ دَارَنَا وَدَارَكُمْ مَالًا حَافِي الْأَفْقِ كَوْنُكَ
داند ایند که صفین نیست بجز خانه ما تا بود براق چرخ پستاره سیار
إِلَى أَنْ تَمُوتُوا أَوْ تَمُوتَ وَمَالُنَا وَلَا لَكُمْ مِنْ حَوَاسِ الْحَرْبِ مَهْرَبُ
تا بدان دم که بمیرید شما یا خود ما که صف اینست کسی را بنزد راه فرار

و علم

أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْمَطْلَبِ مُهَذَّبٌ ذُو سَطْوَةٍ وَذَوْ حَبٍ
منم علی پسر عبد مطلب بمیقن زکی و پاک و خداوند فضل و عول شایسته
قَدَرْنَا إِذَا لَاقَتْ قُرْنَا لِمَهْيَبٍ مَنْ يَلْتَقِي لَيْقَ الْمَنِيَا وَالْكَرْبِ
ولا درم چون شوم با عندهم روی بروی کسی که پیش من ایستاد مرا که خود را دید
أَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْمَطْلَبِ أَحْمِي ذِمَّارِي وَأَذْبُ عَنْ حَبٍ
مردم منم علی پسر عبد مطلب

الْمَوْتُ خَيْرٌ لِلْفَتَى مِنَ الْهَرَبِ

وقال

أَنَا الْعَلَامُ الْعَرَبِيُّ الْمُنْتَسِبُ مَنْ خِيَرُ عَوْدِي فِي مُصَاصِ الْمَطْلَبِ
منم الدایم عربی المنتسب از گزیده عود من در مصاص مطلب سایه من

يَا أَيُّهَا الْعَبْدُ الْيَتِيمُ الْمَتَدَبِّ
جنگ جو یا بن آدمی یا ایها العبد الیتیم

إِنْ كُنْتَ لِلْمَوْتِ مُحِبًّا فَاقْتَرِبْ
هر که که آرزو داری بیا نزدیک من

وَأَبْتَرُ رُؤْيَايَ الْكَلْبِ الْكَلْبِ
اولا قول هاربا ثم انقلب

إِيَّايَ تَدْعُو فِي الْوُغَا يَا ابْنَ الْأَرَبِ
و فی بینی صارم می دای اللیب

مَنْ يَخْطُبُ مِنْهُ الْحَمَامُ يَنْسَرِبُ ^{نظر} لَقَدْ عَلِمْتُ وَالْعِلْمُ ذُو الْأَدَبِ

إِنْ لَسْتُ فِي الْحَرْبِ الْعَوَانَ بِالْأَدَبِ
نیستی در جنگ پر دل که چه محبوب اهدوت

وَعَنْ قَلِيلٍ غَيْرِ شَاكٍ يَنْقَلِبُ
دود باشد آنکه بر کردی ازین جنگ و فن

أَنَا عَلِيٌّ وَابْنُ عَبْدِ الْمَطْلَبِ

منم علی پسر عبد مطلب حقا

وَابْنِي الْمُصْطَفَى غَيْرَ الْكَذِبِ

دکر با حمد هر پس که نیت با کذب

نَحْنُ نَصْرَاءُ عَلَى كُلِّ الْعَرَبِ

ز ماست یاری پیغمبر از میان عرب

نَحْنُ وَبَيْتُ اللَّهِ أَوْلَى بِالْكُتُبِ

بحق کعبه که او بستریم ما بکتاب

أَهْلُ اللُّوَاءِ وَالْقَامِ وَالْحُبِّ

ز قدر اهل لوا و مقام و پیرو حجاب

يَا أَيُّهَا الْعَبْدُ الْيَتِيمُ الْمَتَدَبِّ

یا ایها العبد الیتیم آوری بکشت

أَنَا عَلِيٌّ وَأَعْلَى النَّارِ فِي النَّبِ

منم علی بنب برتر از همه مردم

قُلْ لِّذِي غُرَّةٍ مِنِّي مِلَاطِفَةٌ

بگوید آنکه شد از لطف و خلق من عسره

بَعْدَ ابْنِي الْهَاشِمِيِّ الْمُصْطَفَى الْعَزِيزِ

خلیفه بنی هاشمی و رسول خدا

مَنْ ذَا يَخْلَصُ أَوْ رَاقِاسٌ الزَّهَبِ

که باشد آنکه ورق را جدا کند ز طلا

هَبَّ عَلَيْكَ رِيَّاحُ الْمَوْتِ سَابِقَهُ فَاسْتَبَقْنِي بَعْدَهَا لِلْوَيْلِ وَالْحَرْبِ
وزیر جانب بادای مرگ روان مرا که آشتی از بعد آن بود و بیدار

يَا أَيُّهَا الْيَلِيلُ عَزَّاهُ يَا بِي **وَمِنْ** إِنْ كُنْتَ تَتَعَبُ خَيْرَ الصَّوَابِ
ای که از اصحاب من داری سوال کردمی خواهی خبر از من صواب

أَنْبِئْكَ عَنْهُمْ غَيْرَ مَادَّةِ كَذَابٍ بَانَتْ أَوْ عِيَّةُ الْكِتَابِ
سازمت آگاه از ایشان بی دروغ آنکه بایست از بود سپهر کتاب

صَبْرُهُ لَدَيَّ الْهَيْجَاءِ وَالضَّرَابِ فَلَيْدًا لِمَعْشَرِ الْأَحْزَابِ
صبران نزد یک هیجاء و نبرد پس این وار سپهر بنو جواب

تَشْهَدُ لِي بِالْكُرِّ وَالطَّعْنِ رَايَةً جَانِي مَا الطُّهْرُ الْبَنِي الْمَذْهَبِ
رایت اسپه نام بر فرم گواهی میدهد آنکه پیغمبر بخل آن مرا که داختر

وَعَلَّمَ إِنِّي فِي الْحَرْبِ إِذَا التُّطْتُ بِنِيرَانِهَا أَلَيْتُ الْهَبُورَ الْمَجْرَبِ
بازدانی آنکه من در هر جا که آتش دردم پیران او شیر دمانم میقرار

وَمِثْلِي لَا قَوْلَ الْهَوْلِ فِي مَقْطَعَاتِهِ وَقَدْ لَدَيْتُ الْخَيْرَ الْعَطْبُطِ
مثل من مرا که آید در صف جنگ و نبرد از نریت کم شود کرم و باشد بی شمار

وَقَدْ عَلِمَ الْأَحْيَاءُ إِنِّي زَعِيمُهَا وَأَيُّ لَدَيَّ الْحَرْبِ الْعَذِيقُ الْحَبِ
مرا که مت از زندگان دانند که من فرمان دهم و ای من جنگ العذیق الحب

سَيَكْفِينِي الْمَلِكُ وَحَدَّ سَيْفٍ لَدَيَّ الْهَيْجَاءِ وَتَحْبُ شَمَا بَا
مرا بست خداوند و نیزه شمشیر میان یک دشنه چون نجوم سپه

وَأَسْمَحُ مِنْ رِيَّاحِ الْخَطِّ لَدُنْكَ شَدَدَتْ غُرَابُهُ أَنْ لَا يَحْجَا بَا
و مرا سپه نام خطی از من و صواب شد دت غرابه آن که لا یحجا با

أَذُوْدِهِ الْكُتَيْبَةُ كُلَّ يَوْمٍ
بدین دو شیخ کنم شکری از خود هر روز

وَحَوْلِي مَعَشْرُكُمْ وَأَطَابُوا
بر گرد من همه مردان نامدار کریم
وَأَمَّا الْحَرْبُ اضْرِبْتُ إِلَيْهَا بَا
در آن زمان که برافروزد آتش میجا

وَلَا يَخُونُ مِنْ حَذَرِ الْمَنَاسِيَا
میان قتل و کشت هیچ یک نمیخوانند
سُؤَالَ الْمَالِ فِيهَا وَالْأَيَا بَا
برای مال و غنیمت باز گشت از آن غوغا

فَدَعَعَنْكَ التَّدَدُ وَأَصْلُ نَارًا
که از این بد ده خوش ده به آتش حرب
إِذَا خِدْتُ صَلَّيْتُ لَهَا شَمًا بَا
که چون نشسته بودم سازدت برجا

وَقَالَ عَلِيٌّ
أَلَمْ تَرَ أَنِي إِذْ دَعَاهُمْ أَخُوهُمْ
نمی بینی که من هر که خوانم حبله اخوان را
أَجَابُوا وَأَنْ أَعْضَبَ عَلِيٌّ الْقَوْمَ يَغْضَبُوا
همی آیند و چون کردم غضب بر کس غضب دارند

هُمْ حَفَظُوا غَنِيًّا كَمَا كُنْتُ حَاقِقًا
لِقَوْمِي أَجْرِي مِثْلَمَا أَنْ تَقِيْبُوا

بکند دارند حفظ غنی من را آنسان که من دارم
برای قوم خود آن دم که از من ناید بد آورند
بَنُو الْحَرْبِ لَا تَقْعُدُ بِهِمْ أَسْمَاءُ تَهُمُّ
بینین اولاد حرب و رزم را از جانب مادر
وَأَبَاءُ هُمْ أَبَاءُ صِدْقٍ وَابْتِحَبُّ
بینین آباء ای ایشان را که با تعظیم و مودت دارند

وَلَسْتُ
فَإِنْ كُنْتُ بِالشُّرَى مَلَكَتْ أُمُورُهُمْ
فَكَيْفَ بِهَذَا وَالْمَشْرِدُونَ غَيْبُ
که ز روی شورت اگر ایشان مالک شدی
چون بود این چون شپش آن غایبند و بچسبند

وَإِنْ كُنْتُ بِالْقَزْنِي حَجَّتْ حَصِيمُهُمْ
فَعَيْدُكَ أَوْلَى الْبَنِي وَأَقْرَبُ
و در ترا با خیمها حجت بقرب و خویشی است
غیر تو اولیت با پسر و اقرب در

وَلَسْتُ
كَزَابِنَ مِنْ شَيْتٍ وَالْكَتَبِ أَدَبًا
يَغْنِيكَ مَحُودَةُ عَنِ النَّبِ
پسر هر که تو باشی ادبی حاصل کن
تا غنی سازدت اخلاق مکر از پدران

فَلَيْسَ مِنِّي الْحَبِيبُ نَبَتْهُ بِلَالٍ لَّانَ لَهُ وَلَا أَدَبٌ

نماید سود کسی را حب و نسبت هم که نه او را ادبی باشد و نه نطق و بیان

إِنَّ الْفَتَى مَن يَقُولُ هَا أَنَا ذَا لَيْسَ الْفَتَى مَن يَقُولُ كَانَ أَبِي

آن جوان است که گوید منم ایست حاضر نیست در آنست بگوید پدرم بود فلان

و علم

قَدَّيْتُ الْقُرُونِ كَيْفَ تَقَاتِ دَرَسْتُ ثُمَّ قِيلَ كَانَ فَكَانَتْ

دیدم اصحاب و اقارب را که چون فانی شدند بی نشاند و کنون گویند وقتی بود آن

هِيَ دُنْيَا الْحَيَّةِ تَتَقَتُّ السَّمَّ وَإِنْ كَانَتْ الْحَيَّةُ لَا تَتَّ

است دنیا راست چون مار گسی سم بریزد و دم که چه باشد نرم اندامش جوکف مالی بران

كَمَا أُمُورٌ لَّقَدْ شَدَّتْ فِيهَا ثُمَّ هَوَّنَتْهَا عَلَيَّ فَهِيَ أُنْتِ

کارها بر خود گرفت سخت و آن سختی فرو د یک چون آسان کردم بر من آسان است آن

إِنَّ الْقَلِيلَ مِنَ الْكَلَامِ بِأَهْلِهِ حَزَنٌ وَإِنْ كَثُرَ مُمَقُوتٌ

از سخن اهل سخن را اندک با چهره خویش میباید خوب بگویند بیشتر گفتن نطق

مَا زِلْ دُوصِمْتَ وَمَا مِنْ مَكْنُوتٍ إِلَّا يَزِلُّ وَمَا يُعَابُ صَمُوتٌ

نیست لغزیدن خوش نرا و لیکن یا و کوی هر زمان بی لغزد و خاموشی ازین زلت جدا

إِنْ كَانَ يَطِيقُ نَاطِقٌ مِنْ فَضْلِهِ فَالَصَّتْ دُرٌّ زَانِدٌ إِلَى الْقَوْتِ

نطق اگر چه نغزده صافی نماید در عیار است خاموشی جهان دهی که یا قوتش بهاست

و است

أَمَّا الدُّنْيَا فَنَاءٌ لَيْسَ فِي الدُّنْيَا ثَبُوتٌ أَمَّا الدُّنْيَا ثَبُوتٌ نَجَتْهُ الْعُلْبُوتُ

است این دنیا فانی نیست دنیا را ثبوت است همچون خانه کا را بسبب فدا عکسوت

وَلَقَدْ يَكْفِيكَ فِيهَا إِلَهًا الْعَاقِلُ قُوْتُ وَلَعَمْرِي عَنْ قَرِيبٍ كُلُّ مَرِيضَةٍ

است در وی کافی ای عاقل ترا مقدار قوت جمله می میرند آخر غیر حی لا یموت

قَدِمَاتِ قَوْمٌ وَمَا مَاتَ مَكَارِهِمْ وَعَاشَ قَوْمٌ وَهُمْ فِيهَا كَأَمَاتُ
قومی از دنیا که شدند و کومشان باقی است قوم دیگر زنده و مستند همچون مردگان

وَقَالَ عَلِيُّ

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الدَّهْرَ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ لَيْلِي أَنْ سَرَّاجًا مِثْلَ يَوْمٍ وَرُوحِيَّتِ
ای که می بینی آنکه سرسراجی مِثْلِ یک روز و رویشی مکرر است رُشبه شبیه شبانه

فَقُلْ لِحَدِيدِ الثَّوْبِ لَا يَدْنِي مِلِّيْ وَقُلْ لِحِجَامَةِ الثَّمَلِ لَا يَدْنِي شَتِي
بجاده پوشش نواز که نکیشد یا دور بگویم جمع طرب قصه پریشانی

وَقَالَ عَلِيُّ

نَفْسِي عَلَى زَفَرَاتِهَا مَحْبُوسَةٌ يَالَيْتَهَا خَرَجَتْ مَعَ الزَّفَرَاتِ
جان من بر نهالهای زار من زندانی است کاشکی بناهای من برون رفتی ز تن

لَا خَيْرَ بَعْدَ لِي فِي الْحَيَاةِ وَإِنَّمَا أَيْبَى خِجَافَةً أَنْ تَطُولَ حَيَاتِي
هیچ خیری نیست در حال حیات از بعد تو که چه زان دارم که تا که دیر مانم نیستی تو من

وَقَالَ عَلِيُّ

بَيْتٌ وَتَوْبٌ وَقُوَّةٌ يَوْمٌ يَكْفِي لِنَ فِي غَدٍ مَوْتُ

خانه و توبه و قوت یک روز به است پس بود آنرا که فردا خواهد شد برون رفتن

وَرُبَّمَا مَاتَ نِصْفُ يَوْمٍ وَالنِّصْفُ مِنْ قُوَّةٍ يَفُوتُ
ای بسا آنکس که مرد از آن گمان در نصف روز نصف قوت روز او کردید قوت از حادثات

وَقَالَ عَلِيُّ

يَا أَيُّهَا الطَّالِبُ الْمَبْهُوتُ حَبْدٌ مَا يَنْتَعِيهِ قُوَّةٌ

ای که هستی طالب مبهوت بهر کس قوت بس بود قوتی ترا چند آنک باشی در حیات

مَا أَكْثَرَ الْقُوَّةَ لِمَنْ مَوْتُ

قوت بسیار از چه خواهد آنک می یابد وفات

وَقَالَ عَلِيُّ

هَلْ يَدْفَعُ الدِّعَ الْخَصِيْنَ مَنِيَّةً يَوْمًا إِذَا حَضَرَتْ لَوْ قَتَلَتْ

بیج مدعی نکند دفع سر نیزه مهر که اخذ آن روز که آید بهر خیل ممانت

إِنِّي لَا أَعْلَمُ كُلَّ جَمْعٍ مَجْمَعٌ يَوْمَ يُؤْتَى لِكُلِّ فِرْقَةٍ وُشَّتَاتٌ

راستی نیک شناسم که هر جا جمعیت روزی اقتد جدانیت دین دور ثبات

يَا أَيُّهَا الدَّاعِي النَّذِيرُ وَمَنْ بِهِ كُشْفُ الْأَلَةِ رَوَاكِدَ الظُّلُمَاتِ

ای تو داعی و رسولی که بخشنودی تو دور کردی خدای پرده کفر و ظلمات

أَطْلُقُ فَدَرْيُكَ ابْنَ حِمْلٍ أَمْرٌ وَأَرِمُ عِدَاتَكَ عَنْهُ بِالْجِمَارِ

پرسم بعد ایت بخت کارش را دشمن ترا برین و دور کن از وی آفات

فَالْمَوْتُ حَقٌّ وَالْمَيِّتَةُ شُرْبَةٌ تَأْتِي إِلَيْهِ فَبَادِرُوا الزُّكُوفَاتِ

مرگ حقت تحقیق و فنا شربت تلخ میرسد سعی کن آخر بشنوی در نکات

دَبُّوَادِيِبِ الْفَنَلِ لَا تَقْوُوا تَوَا كَيْمَا سَأَلَ الْبَرُّ الدِّينَ أَوْ تَمُوتُوا

روان گردید همچون مور و وقت از دست نگر تا یا بیدین یا خود بمیرید یا ندین پس کن

أَوَلَا فَنِي طَالَمَا عَصَيْتُ قَدْ قَلَّمْتُ لَوْ حَيَّتَا فَحَيَّتْ

بسی وقت بر من طعنه کردید از رعصیان شکستید سویی یا ای یک و سیدم من

لَيْسَ لَنَا مَا شَبَّهْتُمْ وَأَوْشَيْتُمْ بَلْ مَا يُرِيدُ الْحَيُّ الْمَيِّتُ

شما را نیست آن چیزی که میخوانید و ما را هم ولی آخر جان کرد که خواهد خالق ذوالمن

صَبَرْتُ عَلَى اللَّذَاتِ لَمَّا تَوَلَّيْتُ وَالزَّمْتُ نَفْسِي صَبْرَهَا فَاسْتَمَرَّتْ

صبر کردم بر همه لذات عالم تا که گشت صبر لازم داشتم بر نفس و آمد با تدار

وَمَا الْمَرْءُ إِلَّا حَيْثُ يَجْعَلُ نَفْسَهُ فَإِنْ أَطَعَتْ تَأَقَّتْ وَإِلَّا تَلَّتْ

نیست مرد الا که حکم او بود بر نفس خویش که خورد مشتاق کرد و و کرد سپاز کار

يَا جَامِعًا مَالَهُ سَاعًا تَهُ وَدَّتْ لَهُ مَيِّتُهُ وَوَفَاتُهُ

ای که هر ساعت بخود امید با جمع آوردی مرگ نزدیکی و آمد تا بر او از تو کرد

ارجع فاني عنده مختلف القنا
با کرد آخر که من در معرض خبر سنان

لَيْتَ لَكَ عَلَى الْعُدَى حِيَا تَهُ
شیر کر آدم بر اعتد اکاه آتک بند

أَقُولُ لِعَيْنِي أَحْبَبِي الْخَطَاآتِ
گویم بحشم خود که نظر را نگاه دار

وَلَا تَنْظُرِي يَا عَيْنُ بِالرِّقَاتِ
باغوش دار چشم و بدزدی مکن نگاه

فَكَمْ نَظْرَةٌ قَادَتْ إِلَى الْقَلْبِ شَوْهَةً
بس دیده که دید مرادات دل مقام

فَأَصْبَحَ مِنْهَا الْقَلْبُ فِي أَحْزَاتِ
چون بر گذشت در دل از آن حرمت و آه

وَقَالَ عَلِيٌّ

خَلِيلِي لَا وَاللَّهِ مَا مِنْ مُلْكَةٍ
ای یار من بحق خدا کین غم و الم

تَدُومُ عَلَيَّ حَيٍّ وَإِنْ هِيَ جَلَّتْ
بر هیچ کس نماند اگر چه بود عظیم

فَإِنْ نَزَلَتْ يَوْمًا فَلَا تَخْضَعَنَّ لَهَا
روزی اگر غمی سپید از وی شود زبون

وَلَا تَكُنْ الشَّكْوَى إِذَا الْغَمُ زَلَّتْ
شکو مکن جو غمزدی ازین راه مستقیم

فَكَمْ مِنْ كَرِيمٍ يُتَلَّى بِنَوَائِبِ
بسیاری از کریم بجهان اسپرشته

فَصَابِرُهَا حَتَّى مَضَتْ وَاضْهَلَتْ
پس صبر کرد تا بگذشت آن دشت عظیم

النِّيَابَاتُ بِلُغْنِ الْمَدِيِّ
بلاده و در زمان کرد و جو سپه پایان

وَكَادَتْ لَهَا تَذُوبُ الْمُهْجِ
که جان نزدیک باشد گرفت غم در که از آید

وَحَلَّ الْبَلَاءُ وَبَانَ الْعِزُّ
در آید محنت و رنج و مصیبتها شود ظاهراً

فَعِنْدَ التَّنَاهِي يَكُونُ الْفَجْجُ
نهایت چون سپه ترغ نشا طر فیه باز آید

وَقَالَ عَلِيٌّ

لَيْزَكُتُ مُحْتَاجًا إِلَى الْعِلْمِ إِنِّي
که تو محتاجی بسوی علم و دانش راستی

إِلَى الْجَهْلِ فِي بَعْضِ الْأَحْيَانِ أَحْوَجُ
که کن با جهل من محتاجتر باشم بکار

وَلِي فَرَسٌ بِالْجِلْمِ بِالْجِلْمِ مُلْجَمٌ
همه را اسبیت بهر طم و حلم اورا الجلم

وَلِي فَرَسٌ لِلْجَهْلِ بِالْجَهْلِ مُسْرَجٌ
همه را اسبیت بهر جهل و نه پن جهل بار

فَنُ شَاءَ تَقْوِي فَاِنِي مُقَوِّمٌ

هر که خواهد راستی از من نمایم راستی

وَمِنْ شَاءَ تَعَوِّجِي فَاِنِي مُعَوِّجٌ

و آنک میخواند کژی با او کژی دارم شعاع

فَاِلْجَهْلُ لَا اَرْضِي وَلَا هُوَ شَيْئِي

من نیم راضی بهل نیست آن آیین من

وَلَكِنِّي اَرْضِي بِهِ حَيْثُ اُحْوَجُ

لیک راضی به شوم در احتیاج واضطرار

فَاِنْ قَالَ بَعْضُ النَّاسِ فِيهِ حَسَمَةٌ

مردم از بعضی بگویند که در وی نافرینست

فَقَدْ صَدَقُوا وَالذَّلُّ بِالْحَرِّ يَسْمَعُ

راست گویندین ولی نافرینش شنک و عار

اَلَا رُبَّمَا ضَاقَ الْفَضَاءُ بِاَهْلِهِ

ای بسیار جای که بر اهلش فضا تنگی کند

وَأَمَّا كُنَّا بَيْنَ الْأَيْدِي مَخْرُجٌ

رفتار ممکن بود که بپاها سازد قرار

وَقَالَ عَلِيٌّ

قَرِيبِي ذَا الْفَقَارِ فَاطِمَةُ مَتْنِي

بیای فاطمه نزد من آورد ذوالفقار من

فَاَخِي السَّيْفُ يَوْمَ كُلِّ هِجَا حَاجٍ

که شمشیرم بود یار و برادر در صف میجا

رَأَيْتُ فِي الرِّجَالِ نَحْوَ الْهَيَاجِ

بیا ای فاطمه نزد من آورد ذوالفقار من

وَرَدَ الْيَوْمَ نَاصِحٌ نِيْذِرُ النَّاسِ

رسیده پندگوار به مردم تا خبر گوید

وَحَرَابُ الْأَوْطَانِ مَعَ قَتْلِ النَّاسِ

و کلا اذ ذاک اصبح لاج

نَمَتْ وَلَسَتْ

وَرَدُوا مُرْعَيْنَ يَبْغُونَ قَتْلِي

بمشتابان آمدند از هر جگه و قتل من خواهند

سَوْفَ اَرْضِي الْمَلِيكَ اَوْ يَأْتِي الْمَوْتَ

کشم راضی ز غنای خود یا بصب تیغ چندان

شَدِيدًا فِي شَاخِبِ الْأَوْدَاجِ

که به شمشیرم بود یار و برادر در صف میجا

الحی

كُلَّ خَلِيلٍ لِي خَالَتُهُ لَا تَرُكُ اللَّهُ لَهُ وَاصْحَاهُ
کرتم دوست بسیاری و پیوند کردند ایشان کذا از سر خداوند
فَكُلُّهُمْ أَرُوْعٌ مِنْ شَعْبٍ مَا أَشْبَهَ اللَّيْلَةَ بِالْبَارِحَةِ
هرستند چون رو براه مکار چه شب باشد دوشنبه مانند

و من

أَلَا أَصْحَبَ خِيَارٍ النَّاسِ تَخَمُّلاً وَمَنْ يَصْحَبِ الْأَثَرُ يَوْمًا يَسْجَحُ
بهر دمان نیک نشین تا شوی خلاص روزی شود قرین بدان خوار و دلگزار

وَأَيُّكَ يَوْمًا أَنْ تَمَازِحَ جَاهِلًا قَلْبِي الَّذِي لَا تَشْقِي حِينَ تَمَزَحُ
زمار سج روز بجاهل مکن مزاح کان بای آن زمان که نخواهی نسیب و عار

إِذَا مَا كَرِيمٌ جَاءَ يُطَلِّبُ حَاجَةً فَقُلْ قَوْلَ خَيْرٍ مَا جِدْتَ تَسْمَحُ
بخشنده بایش هر که در آید بجای تو گویش سخن ببرد و لطف و اعتذار

وَلَا تُكْ عَرِيضًا تَمْنَعُكَ نَا فَتَشَبَّهَ كُلُّهَا بِالْفَأْهَةِ تَسْجَحُ
خندان مساز پس سخن چون رسی پس چون ملک که در فغان بود از بیل و از نهار
فَبِالرَّاسِ وَالْعَيْنَيْنِ مَتَى قَضَاهَا وَمَنْ يَشْتَرِي حَمْدَ الرِّجَالِ سِرْحَانُ
فرمان و حاجتش برود و چشمش سر کو خرید شکر گمان یافت سود کار

الضد

الرَّفَقُ يُؤْمِنُ وَالْإِمَانَةُ سَعَادَةٌ قَاتَانُ فِي أَمْرٍ تَلَقَّ بِجَا حَا
رفق و خوشنویسی و مسکنی سعادت لذت بانهانی باشد و گارت که تانیست غایت

الْجِيلُ دَاجٍ وَالْجَبَّارُ تَتَطَلَّحُ نَطَاحُ اسْدِ مَا أَرَاهَا تَصْطَبِخُ
سرخس

اسْدِ عَرِينِ فِي الْإِقْدَاءِ قَدَمِ حِ سَهْلَانِيَامُ وَفَرِيقٌ مُنْطَبِخُ

فَتَحْجَابِ رَأْسِهِ فَقَدَرَجَ

أَفْلَحَ مَنْ كَانَتْ لَهُ مَرْحَتُهُ يَرْحُهَا ثُمَّ يَنَامُ الْفَخْهَ

خوش حال کسی کو را بود و می خوابد که
که چون بیدار شود او را بعد از آن خواب خوش می آید

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا بَنَ آدَمَ أَيُّكُمْ ثَلَاثَةٌ يَوْمٌ أَنْتَ فِيهِ فَأَعْمَلَ لِنَفْسِكَ
وَأَجْهَدَ لَهَا وَأَمْسَ مَا مِنْ خَيْرٍ وَثَرَةً لَا تَدْرِكُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَ
غَدٍ مَقْبَلٍ بَعْدَهُ وَخَبْرٌ لَا تَدْرِي أَتَبْلُغُهُ أَمْ لَا ثُمَّ انْشَاءً عَلَيْهِ السَّلَامُ
مَضَى اسْمُكَ الْمَاضِي شَهِيدًا مُعَدًّا وَأَصْحَتْ فِي يَوْمٍ عَلَيْكَ شَهِيدٌ
گذشت دهی که گذشت و بر تو هست کوا و رسید بهر تو امروز و این کوا و ذکر

فَإِنْ كُنْتَ بِالْإِسْرِ أَقْبَرْتَ سَاءَةً فَتَنْجِ احْيَا وَأَنْتَ حَمِيدٌ
بسی اگر چه بدی از تو در وجود آمد نگوئی بکن امروز عذر آن مکر

وَلَا تَرْجُ فِعْلَ الْخَيْرِ يَوْمًا إِلَى غَدٍ أَعْلَغْدَا يَا قِيَامُ فَتَقِيدُ

بکار خیر همان روز را بروی ذکر که شاید آن جو میاید بد باشد از تو اثر

وَيَوْمَئِذٍ أَنْ عَايَتُهُ عَادَتْ قَعَهُ عَلَيْكَ وَمَا ضَعِيَ الْأَمْرُ لَيْسَ يُعْوَدُ

جو روز خویش بر منی رسد به تو نغش که دهی که گشت و نیاید به مدت تو ذکر

وَلَا

يَا شَاهِدَ اللَّهِ عَلَيَّ فَاشْهَدِ إِيَّايَ عَلَى دِينِ الْبَنِي أَحَدٍ

کوا می دهی بحق بر من ای گشته کوا حق که من بر دین پاک احمد امیت راه من

مَنْ شَكَّ فِي الدِّينِ فَإِنِّي مُتَيْدٌ يَا رَبِّ فَاجْعَلْ فِي الْجَنَّةِ مَوْرِدِي

کسی که شک در دین کند من رسانای او ای رب در جنت یارب که مست آن و عده کابن

وَلَا

جَنِّي تَحَافِي عَنِ الْوَسَا دِ خَوْفًا مِنَ الْمَوْتِ وَالْمَعَادِ

پهلوی من نهی بود از خواجگاه مذم از خوف مرگ و بیم شدن با معاد باز

مَنْ خَافَ مِنْ سُكُوتِ الْمَنَآيَا   لَمْ يَدِرْ مَا لَكَ الرُّقَا د
 کس که از سفت مردن بود بر سر   لذت خواب میچند اردش دراز
 قَدْ بَلَغَ الزَّرْعُ نَتْجَهَا   لَا بُدَّ لِلزَّرْعِ مِنْ حَصَادِ
 در مرغ حیات زراعت تمام شد   چون کشت در سپید درون رسد فراز

و منه

إِنَّ الَّذِي بَنَى أَفْطَالَ بَنَاهُمْ   وَاسْتَمَعُوا بِالْأَهْلِ وَالْأَوْلَادِ
 آنها که ساختند بنای مرتفع   ز اولاد و اهل خویش همه شنیدیم
 جَرَّتِ الرِّيحُ عَلَى مَحَلِّ دَارِهِمْ   فَكَانَتْ كَأَنَّا عَلَيَّ مَبْعَادِ
 باد فکدشت بسوی دیارشان   گویا که بوده اند بیجا که مقیم

منه

الْمَوْتُ لَا وَالِدَ يُقِي وَلَا وَلَدًا   هَذَا السَّبِيلُ إِلَيَّ إِنْ لَا تَرَى أَحَدًا
 موت هرگز نه پدر را میگذارد نه پسر   براه اینست و نخواهی دید از یک کس اثر

کان

كَانَ الْبَنِي وَلَمْ يَخْلُدْ لِأَسْتِهِ   لَوْ خَلَدَ اللَّهُ خَلْقًا قَبْلَهُ خَلَدًا
 بود پسر پسر خلقان در و باقی نماند   پیش از خلق باقی مانده او شایسته تر
 لِلْوَيْ فِي أَسْهَامٍ غَيْرِ خَاطِيَةٍ   مَنْ قَاتَهُ الْيَوْمَ سَمٌّ لَمْ يَفْتَهُ غَدًا
 در میان ما جل راست تیر نه خطا   از کسی که فوت گشت امروز بپاید دگر

وقال

عَلَيْكَ يَا وَالِدِي كَلَامًا   وَيَزِدُّنِي الْقُرْبَى وَيَزِيدُنِي الْبَاعِدَ
 با ما در پدر بسکوی معاش کن   نزدیک و دور را بگرمش و سرد بان
 فَلَا تَصْحَبَنَّ إِلَّا تَقِيًّا مُمَدَّنًا   عَفِيفًا زَكِيًّا مُنْجَزًا لِلْوَاعِدِ
 مشین تو بسزد بدم پاکزه تنقی   با عفت و صفا که بود راست وعده شان

وَقَارِنِ إِذَا قَارَنْتَ حُرَّامُودًا   فَتَى مِنْ بَنِي الْأَحْزَارِ زَيْنُ الشَّاهِدِ
 نزدیک شو بدم آزاده ادیب   کز خاندان عز و شرف باشد آن جوان

وَكُنْ لَأَذَى وَاحْفَظْ لِنَاكَ وَارْتَقِبْ قَدَيْكَ فِي وَدِّ الْخَلِيلِ الْمُسَاعِدِ
از آزار جان و زبانت نگاه دار ای من فدای تو بمجانبان مدد رسان
وَنَافِعِ يَبْدُلِ الْمَالِ فِي طَلَبِ الْعَالِي بِهَمَّةٍ مَحْمُودِ الْخَلَايِقِ مَرَجِدِ
در بدل گشتن پی چسبن علو از همت حمیده بنزد جهانیان
وَكُنْ وَاتَّقِ بِاللَّهِ فِي كُلِّ حَادِثٍ يَصْنَعُ مَدَى الْأَيَّامِ مِنْ عَيْنِ حَايِدِ
میدار اعتماد بحق در همه امور تا حق نگاه داردت از چشم حاسد
وَبِاللَّهِ فَاسْتَعِصِمْ وَلَا تَزُجْ غَيْرَهُ وَلَا يَكُ فِي الْبُعَاءِ عَنْهُ بِحَاجِدِ
از حق پناه جو و غیرش مدارید مگر مشورت و ادوار انیس جان
وَحُضْ عَلَى الْمَكْرُوهِ طَرَفًا وَاجْتَبِ أَذَى الْجَارِ وَاسْتَكْبَحْ لِمَجْلِ الْمُحَادِدِ
جست و پوشت از همه مکروه و دور باش شمای را ز لطف مرغان و مدح خوان

وَلَا تَبْنِ لِلدُّنْيَا بِنَاءً مُوَعِّدِ خُلُودًا فَاحْشِ عِلْمِنَا بِخَالِدِ
انیدر اگر در دمنه بر جهان بنا جاوید هیچ زنده نماندت در جهان
وَكُلْ صَدِيقَ لَيْسَ فِي اللَّهِ وَدَّةٌ قَنَادَ عَلَيْهِ هَلْ يَهْمُنُ مِنْ أَيْدِ
مردوستی که نیست خدا پی مجتشت آوازه برای فراکش بر دمان
وَذُو هِمَّةٍ لَمْ تَرْضَ بِالضِّمِّ نَفْسَهُ فَاصْبِرْ قَوْمًا هَبْرِيًّا مُجْدِمًا
صاحب همت که نفس او نشد راضی کجور گشت سریل و نصیح و نظر محب و علا
إِذَا خَافَ مَرْتَدَهُ بِاللَّيْلِ أَرِيحِيَّةٌ تَخَالُ اهْتِرَازَ الرُّمَحِ فِيهِ تَرْدَدًا
میل چون سوی ^{کلاوت} وجود و نیگویی کند تخال اهتزاز الرمح فيه ترددا
أَيُّ اللَّهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مُعْطًى هَمًّا كَرِيمًا بَادِخَ الْمَجْدِ صَدًّا
داندیزد کین چنین نفسی باشد جز عظیم همما کریم بادخ المجد صیدا
بایزگی و سخاو و عسزد و جاه و کبریا

لَقَدْ صَابَرَ الْإِيَّامَ حَزْماً وَحِيلَةً
مست در ایام صبر از بجزم و احتیاط
فَاصْبِرْ أَيَّامَ تَزْهِي بِأَعْيُنَا
خرمیها و میاهانست از و ایام را
وَحَلَّ بِأَعْلَى دَرَوَةِ الْفَخْرِ سَامِيَا
و ابدی سما حایین ذال و سوددا
مَنْزِلَ أَوْ ذَوِ الْخُسْرِ وَبَرْزَى آدَت
می کند ظاهر ساحت با برزکی و علای
وَمَا الْفَخْرُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مُوقِفًا
معاً یا بنصر الله عبداً مسددا
نِيت فخر الا کسی کور بود توقیف یار
يُدْرِيهِش از نصرت حق بنده فرخنده را
وَكَمْ مِنْ فَنِيٍّ لَمْ يَبْعَثْ مِنْ حُلَلِ النَّبِيِّ
و کم من فنی لم بعث من حلال النبی
بِسَ جَوَانٍ كَوْنِيتِ مَرْكَزَ خَالِيٍّ أَوْ زَهْدٍ
بس جوان کونیت مرکز خالی از زهد و
أَلَا رُبَّمَا شَدَّ الْكَرِيمُ اعْتِزَامَهُ
فَصَارَ عَلَى الْأَعْدَاءِ سَيْفًا مُنْتَدَا
بس کریم کز ره مدی جوشده عز مش در
کرد دشمن را بستمندی از تن سر جدا

وَمَا السَّيْفُ مَا قَدْ كَانَ فِي بَطْنِ خَدِّهِ
سيف ولكن ما تبدي تجردا
نِيت شمشیر است باشد در غلاف خود و
تبع آن باشد که آن رخسند باشد در
ذَهَبَ الذَّنْبُ عَلَيْهِمْ وَجَدِي
و بقیست بعد فراقهم و حدی
رنگد است بود بدین سرور من
مَنْ كَانَ يَنْتَكِبُ فِي التُّرَابِ وَبَيْنَهُ
شیران فلول بغایه البعد
در خاک مکر رفت کرد و در پیش ز تو
بشد برابر و واجب مست بس بعید
لَمْ يَعْرِفْ الْمَوْلَى مِنَ الْعَبْدِ
لم یعرف المولی من العبد
مَوْلَايَ مَلِكٌ رَأْسًا يَسْتَلِمْ مِنْ عَجَبِ
مولای ملک را نشا پسند از عجب
يَطَافُ التُّرَابُ بِنَاعِمِ الْخَدِّ
من كان لا يطأ التراب برجله
بر خاک رو نهاد و از ناست رسید
اگر کسی که عار داشت که بر خاک پا نهد

وَقَالَ عِدَّةٌ

إِذَا مَا الْمَرْءُ لَمْ يَحْفَظْ ثَلَاثًا فَبِعَهُ وَلَوْ بَيْعَ مِنْ رَمَادٍ

پیه صفت را که از خاک نمیدارد مرد بفروشتش بود از چند گنجی خاکستر

وَفَاءٌ لِلصَّدِيقِ وَبَذْلٌ لِلْإِيَالِ وَكَيْتَمَانُ الرَّايِرِ فِي الْفُؤَادِ

بذل است و وفاداری و اخلاص و در دل از خیمه پنهان کردن سرست در

وَقَالَ

بَكَيْتُ عَلَى شَبَابٍ قَدْ تَوَيْلَ فَيَا لَيْتَ الشَّبَابَ لَنَا يَوْمَ دُ

گریه دارم بر جوانی را که برگشت و رفت کاشکی روز جوانی باز گشتی سوی ما

فَلَوْ كَانَ الشَّبَابُ بَيْعًا لَاعْطَيْتُ الْمُبَايَعِ مَا يُرِيدُ

اگر جوانی را کسی بفروختی بیعی در دست دادم من بایعش را هر چه بستی در بها

وَلَكِنَّ الشَّبَابَ إِذَا تَوَيْلَ عَلَى شَرَفٍ فَطَلَبُهُ بَعِيدٌ

لیکن ایام جوانی چون بگردانید روی دور شد سر منزل مطلوب او فرسنگها

وَقَالَ

لَوْ كَانَتِ الْأَرْزَاقُ تَجْرِي عَلَى

مقدار مایات اهل العبد اگر زانک کشتی روان رزقی

لَكَانَ مَنْ يَخْدُمُ مُسْتَحْدًا مَا

و غاب نخس و بدا سعد شدی نخس پنهان و سعد آشکار

وَاعْتَدَلَ الدَّهْرُ إِلَى أَهْلِهِ

و اتصل التودد و المجد جهان خواستی عذر از اهل خویش

لَكِنَّمَا تَجْرِي عَلَى سَنَمٍ

و کما یرید الواحد الفرد و لی رزق بر راه خود می رود

وَقَالَ

صَدِيقُ عَدُوِّي دَاخِلٌ فِي عَدَاوَتِي

و ای لئن و ذ الصديق و دود دوستار دشمن من در عداوت داخل

فَلَا تَقْرَبْنِي وَأَنْتَ صَدِيقُهُ
فَإِنَّ الَّذِي بَيْنَ الْقُلُوبِ بَعِيدٌ
دور شو از من که هستی دوست و رفیق من
دل چو دور از دل بود اولیت دوری هم بین

مَا وَدَّ بِي أَحَدٌ إِلَّا بَدَّلْتُ لَهُ
صَفْوَةَ الْمَوَدَّةِ مِنِّي أَخْرَجَ الْبَدْرُ
کسی نکرد بپس پستی مگر که دورا
ز من صفای محبت رسید تا با بد
وَلَا فَلَائِي وَإِنْ كَانَ الْمُنِيُّ بِنَا
إِلَّا دَعَوْتُ لَهُ الرَّحْمَنَ بِالرُّشْدِ
وَلَا فَلَائِي وَإِنْ كَانَ الْمُنِيُّ بِنَا
کسی نکرد ستمکاری و جفا با من
مگر که دادش اندر دعای خیر مرد

وَلَا آيَمْتُ عَلَى سِيِّئَةٍ بِهِ
وَلَا مَدَدْتُ إِلَى غَيْرِ الْجَبِيلِ يَدِي
این گفتم در نهان که کردم فاش
پیش کس نشیدم در از دست بید

وَلَا أَقُولُ نَعْمَ يَوْمًا فَاتَّبِعْهُ
بِخَلٍّ وَلَوْ ذَهَبَتْ بِالْمَالِ وَالْوَلَدِ
بهج روز گفتم نعم که از پی آن
شدم بخیل اگر بدل مال بود و ولد

وَقَالَ عَمْرُو

مَا أَكْثَرَ النَّاسَ لَا بِلِمَا أَقْلَهُمْ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي لَا أَقْلُ فَنَدَا
در فضای دهر بسیار ندیده ام بل کند
و الله يعلم انی لا اقل فنادا

إِنِّي لَا فَتَحَ عَيْنِي حِينَ أَفْتَحُهَا
عَلَى كَثِيرٍ وَلَكِنْ لَا أَرَى أَحَدًا
بیکشایم دیدم خود را بهنگام نظر
بر فراوان مردمان لیکن نمی بینم یکی

هُمُومَ رِجَالٍ فِي أُمُورٍ كَثِيرَةٍ
وَهِيَ مِزَالُ الدُّنْيَا رَفِيقٌ سَاعِدٌ
همّت مردم فراوانست اندر کارها
و هي ميزال الدنيا رفيق ساعدا

يَكُونُ كَرُوحٍ بَيْنَ جَمِيعٍ قُتِمَتْ
فَجَسَاهَا جَسَمَانِ وَالرُّوحُ وَاحِدٌ
از صفا یک روح باشد منقسم با آن دو جسم
فجسماها جسمان والروح واحد

مَنْ لَمْ يَرِدْ دُلَّ فِخْلَهُ لِسَادَةٍ
لَا تَحْذَرُ لَهْجِهِ وَبَعَادِهِ
هر کس که ترا نخواهد او را بگذارد
غنا که مشوره دوری و حرمانش

وَمَا اللَّهُدُ وَالْأَيَّامُ الْأَنْزَالُ
يَسِيرُ بِهَا سَارٍ إِلَى الْمَوْتِ قَاصِدُ
دنيا و عمر نسبت بجز چند مرتبه
ره دور و دور و آن شده و مقصدش اجل
فَوَاعِجًا مِنْهَا وَتِلْكَ عَجِيبَةٌ
مَنَازِلُ تَسْرِي وَالْأَفْرُقَ قَاعِدُ
مست از زمانه بر عجب و این عجبت است
تَقَرَّبَ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ
وَسَافِرٌ فِي الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدِ
غربت کن از وطنها در جستجوي برزگه
رود سفر که چخت شمع سپهر بدور
تَفَرَّجَ هُمْ وَالْكِتَابُ مَعِيشَةٌ
وَعِلْمٌ وَأَدَابٌ وَصُحْبَةٌ مَاجِدِ
کسب معاش کردن و دیدن عموم عالم
علم و ادب فرودن با صحبت بزرگان
فَإِنْ قِيلَ فِي الْأَسْفَارِ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ
وَقَطْعُ الْفَيَافِي وَارْتِكَابُ الشَّدَايِدِ
گویند در سفرها خواری و محنت آمد
جریدن بیابان حاصل شد آن

فَوَتُّ الْفَتَى خَيْرٌ لَهُ مِنْ حَيَاتِهِ
يَدَارِهُوَ إِنْ بَيْنَ وَاشْرَ وَحَاسِدِ
موت جوان کمتر است از حیاتش
در دار ملک حاسد با خواری فراوان
وَقَدَّرُوهُ لِلدَّيْنِ يَرْفَعُهُ إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بَنَى سَجْدًا الَّذِي بِالْمَدِينَةِ
فَقَرَّبَ إِلَيْهِ مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَوَضَعَ
رِدَائِهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ الْقَوَارِدِ تَتِيمٍ وَجَلُّوا
يَرْجُونَ وَيَقُولُونَ وَيَقُولُونَ
لَيْتَ قَعْدَنَا وَابْنِي يَمِيلُ
ذَلِكَ إِذَا الْعَمَلُ مُضِلُّ
وَكَانَ عَثْمَانُ رَجُلًا نَحِيفًا يَحْمِلُ اللَّيْلَةَ وَيَجْأِي بِهَا عَنْ ثَوْبِهِ فَإِذَا وَضَعَهَا
نَقَضَ كَيْفَهُ فَرَأَاهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ لَمْ
لَا يَتَوَيَّرُ يَمْرُ السَّاجِدِ
وَمَنْ يَتَرَكُهَا وَاسْجَدًا
مسافرت است آنکس که عمارت می کند مسجد
کسی دیگر که باشد در رکوع و در سجود آنها

وَقَالَ عَدُوٌّ
وَمَا اللَّهُدُ وَالْأَيَّامُ
يَسِيرُ بِهَا سَارٍ إِلَى الْمَوْتِ
دنيا و عمر نسبت بجز چند مرتبه
ره دور و دور و آن شده و مقصدش اجل
فَوَاعِجًا مِنْهَا وَتِلْكَ عَجِيبَةٌ
مَنَازِلُ تَسْرِي وَالْأَفْرُقَ قَاعِدُ
مست از زمانه بر عجب و این عجبت است
تَقَرَّبَ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ
وَسَافِرٌ فِي الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدِ
غربت کن از وطنها در جستجوي برزگه
رود سفر که چخت شمع سپهر بدور
تَفَرَّجَ هُمْ وَالْكِتَابُ مَعِيشَةٌ
وَعِلْمٌ وَأَدَابٌ وَصُحْبَةٌ مَاجِدِ
کسب معاش کردن و دیدن عموم عالم
علم و ادب فرودن با صحبت بزرگان
فَإِنْ قِيلَ فِي الْأَسْفَارِ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ
وَقَطْعُ الْفَيَافِي وَارْتِكَابُ الشَّدَايِدِ
گویند در سفرها خواری و محنت آمد
جریدن بیابان حاصل شد آن

يَدَابُ فِيهَا قَائِمًا وَقَاعِدًا وَمَنْ يَمِينُ هَذَا مَعَايِدًا

بمسجد عادت او آنک قائم باشد وقاعد
بدانکس کو بدین پان خوار می دارد مساجد را

وَمَنْ يُرِي عَنِ الْغُبَارِ حَائِدًا ذَكَرَ الْإِمَامَ أَحْمَدَ الْوَاحِدِي وَهُوَ

وکر کو دور سازد گرد مسجد مردم از دین

إِمَامُ أَهْلِ الشَّافِعِيِّ نَحْرُاسَانُ عَنْ مَدَافِعِ عَنْ الزَّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

بْنِ كُحَيْبٍ بَنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ سَمِعْتُ عَلِيًّا

يَشِدُّ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَسْمَعُ

أَنَا أَخُو الْمُصْطَفِيِّ لَا إِلَهَ إِلَّا فِي نَسَبِي مَعَهُ رُبِّيْتُ وَسِبْطَاهَا وَلَدِي

منم برادر احمد دین ب شبکت بدو موافق و فرزند من دو سبط او را

جَدِّي وَجَدْتُ رَسُولَ اللَّهِ مُنْفَرِدٌ وَفَاطِمَةُ زَوْجَتِي لَا قَوْلَ لِي فِي قَدْرِ

جد من وجد پیغمبر خداست یکی دایست فاطمه زوج و کنویم این بریا

صَدَقَتْهُ وَجَمِيعُ النَّاسِ فِي ظِلِّهِ مِنَ الضَّلَالَةِ وَالْإِشْرَاقِ وَالنَّجْدِ

درست داشتیم او را و ظن در ظلت زکرمی و در شرک و نفاق و مکرو و دعا

فَالْحَمْدُ لِلَّهِ شُكْرًا لَا شَرِيكَ لَهُ أَلْبَرَّ بِالْعَبْدِ وَالْبَاقِي بِلَا أَمَدٍ

پس و حمد خدا بی کر نیست انبارش به بند مست مکر کار و دوست اصل بقا

قَالَ قَبَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَقَالَ صَدَقْتَ يَا عَلِيُّ أَوْرَدَهُ

وقال

إِنَّ الَّذِي سَمَكَ السَّمَاءَ بِقُدْرَتِهِ حَتَّى عَلَا فِي عَرْشِهِ وَتَوَحَّدَا

کسی کو آسمان را بر کشید از غایت قدرت بدان غایت که شد بالای عرش خویشتن کجا

يَعْتَ الَّذِي لَا مِثْلَ لَهُ فِيمَا مَضَى يَدْعِي بِرَأْفَتِهِ النَّبِيُّ مُحَمَّدِي

فرستاد آن کسی کو را با شد مثل در عالم بدعی بر افرته النبی محمدی

فَاعْلَمْ بِأَنَّكَ مَيِّتٌ وَمُحَاسَبٌ
 به آن آخر که خواستی مرد و خوانند از پویش
 فَاَلِي سِتِّي تَعْنِي الصَّلَاةَ وَالرَّذَى
 زکرامی چه میجویی هلاک خوشتن عدا
 وَتَحَبُّ الْعِزِّي وَرَبِّكَ فَأَعْبُدِي
 بصدق دل خدا را بندگی کن بگذرا ز بهتا
 وَاللَّاتُ وَالْأَزْلَامُ فَاهْجُرَانِي
 جدای باشتا از ازلام زان رو که می تسم
 أَخْشِي عَلَيْكَ عَذَابَ يَوْمٍ سَرَّ مَدِي
 که اندر آتش دوزخ بمانی خالدا چها
 وَقَالَ عَدُوٌّ

وَإِنْ حَيَوْتِي مِنْكَ يَا بِنْتَ أَحْمَدٍ
 زندگی من زنت ای دختر خیر البشر
 يَظْهَارُ مَا أَخْفَيْتَهُ لَشَدِيدُ
 در نهان و آشکار خوشتن میسم شدید
 إِلَيْكَ وَمَا لِي فِي الرِّجَالِ نَدِيدُ
 با تو دارم چون ز مردان کس نظیر من ندید
 اتَّصَرَّ عَنِّي الْحَمِي لَدَيْكَ وَاسْتَكْبَرِي
 تبم افکند در پیش تو و زان شکو

أَصِرْ عَلَى صَبْرٍ وَأَقْوَى عَلَى سُبِي
 ثابتم بر صبر و بسیاری قوی بر آرزو
 إِذَا صَبِرَ خَوَارَ الرِّجَالُ بَعِيدُ
 کار صبر از مردم سرشند و می باشد بعید
 وَلَكِنْ لِأَمْرِ اللَّهِ تَعْنُورُ قَا بُنَا
 ولیکن برای امر الله تعنور قانها
 لَيْكِ بِرَامِ خَدَانِ مَسْتِ كَرْدَنَاهِي مَا
 نیست برام خداوند مست کردنهای ما
 وَفِي هَذِهِ الْحَمِي دَلِيلٌ يَا نَهْمَا
 ای چنین سوز نیست محرق دلیل آمد به کن
 لِمَوْتِ الْبَرَاءِ قَا يَدُ وَ بَرِيدُ
 مرگ بجهنم خدای را بود یک و برید

فَدُو

أُرِيدُ حَيَاتَهُ وَيُرِيدُ قَتْلِي
 حیات او ارادت دارم و او را می قتل من
 عَذِيرُكَ مِنْ خَلِيلٍ مِنْ مَرَادِي
 بگو عذر خلیلم من چه خواهم او چه میخواهد

وَقَالَ عَدُوٌّ

أَلَا يَأْتِيَا الْمَعْرُودُ بِالْقَوْلِ وَالْوَعْدِ
 ای که مغروری بقول و وعده سم
 وَمَنْ خَالَ عَنْ رُشْدِ الْمَالِكِ وَالْقَصْدِ
 و کسی که دور افتاد از راه راست

آيَانْ هِنْدَا حَلَّ حَفِيَا
دَعَتْ دَرَكَا وَبَشَرَتْ الْهُنُودَا
آمد بسوی من زره خنجر مندر صخر
بازده بسود درک کرده مدعا
فَإِنْ تَغْزِي حَيْثُ وَلِيَا
مَعَ الشُّهَدَاءِ مُحْتَبَا شَمِيَا
که فرزند تو بحسره بود کاه ریش
لمحی شد او بجله شهیدان جان فدا

فَإِنَّا قَدْ قُلْنَا يَوْمَ بَدِيَا
أَبَا جَهْلٍ وَعُتْبَةَ وَالْوَلِيدَا
ما یسر کرده ایم بسی قتل و زبده
بوجمل و عتبه را و ولید پلید را
وَشَيْبَةَ قَدْ تَرَكَنَا يَوْمَ دَاكُمَا
عَلَى أَتَوَابِهِ عُلُقَا حَسِيَا
و شیبه قد ترک کنایم داکم
علی اتوابه علقا حسیدا
أَنْ رَوَّ شَيْبَةَ رَابِثًا وَ الْكَدَا شَيْتَمَا
بَا جَاهِی عَسْرَةً مَجْنُونَا دَرْدَمَا
آن روز شیبه را بشنا و کدا شیتیم
با جاهای عسره مجنون دردم و عا

فَبَقِيَ فِي جَهَنَّمَ شَرُّ دَا رِ
عَلَيْهِ لَمْ يَجِدْ عَنْهَا حَسِيَا
باقی بود بقعر جهنم شر داری
برین نیاید او ز جسم بهج پا

وَمَا يَتِيَانُ مَنْ هُوَ فِي حَجِيمَا
يَكُونُ شَرَابُهُ فِيهَا صَدْرِيَا
و ما یسیان من هو فی حجیم
کورا بود شراب زرقوم و زمر یا
وَمَنْ هُوَ فِي الْخَنَانِ يَدُورُ فِيهَا
عَلَيْهِ الرِّزْقُ مَعْتَبَا حَسِيَا
و من هو فی الخنان یدور فیها
برق نکور شهت و شرک شرب و غذا

فَاطِمَةُ يَا بِنْتَ الْبَنِي أَحْسَدَا
بِنْتُ الْبَنِي الْيَدِ الْمُدَا
ای فاطمه فرزندی بنی احسد
بنی بنی الی المد
قَدْ زَانَهُ اللَّهُ بِمَجْدٍ اخْنِيَا
قَدْ جَاءَنَا الْإِسِيرُ لَيْسَ يَهْتَدِيَا
قد زانه الله بمجد اخنیدا
قد جاءنا الاسیر لیس یهتدی

مَلِكًا فِي غُلَّةٍ الْقَيْدِ
تَشْكُوا إِلَيْهَا الْجُوعَ قَدْ تَمَدَّدَا
در بندگی غله القید
و زجوع شکایت کند و محنت دینا

مَنْ يُطِيعِ الْيَوْمَ بَيْدًا فِي غَدٍ
يَكُونُ يَوْمَ بَيْدًا مِثْلَ بَيْدٍ فِي غَدٍ

وَاللَّهُ حَيٌّ قَدِيمٌ قَادِرٌ صَدَدٌ
ايزد حي و قدیم قادر و فرد صمد
وَلَيْسَ شِرْكُهُ فِي مَلِكِهِ أَحَدٌ
نیست شریک او در اسی شریک و مثل او
وَالْمُؤْمِنُونَ يَجْزِيهِمْ كَمَا وَعَدُوا
و مؤمنان را بر ادای وعده می بخشد جزا
فَإِنْ يَكُنْ دَوْلَةٌ كَانَتْ لَنَا عِظَةٌ
و دولت اگر بود ما را بود آن و عظمت
وَنَصْرٌ لَنَا مِنَ الْإِلَهِ إِنَّ لَهُ
و نصرت حق باشد از کس که باشد و نصرت

فَإِنْ نَطَقْتُمْ بِنَجْدٍ لَا أَبَا لَكُمْ
اگر بگوئید که از نجف لای میزنید
وَالصَّغِيرُ نَارٌ بَيْنَنَا تَقْدُ
در میان ما شعاع تیغ میزند و شعله
وَالْمَرْءُ عُثْمَانُ أَرَدَدَتْهُ أَسْتَا
مرد دیگر بود عثمان مرد از ضربت
فِي تَسْعَةٍ إِذْ تَوَلَّوْا ظُهُورَهُمْ
در میان نه نفر بودند و رو کردند
ثُمَّ الْأَنْفُ وَحَيْثُ الْفَرْعُ وَالْعَدَدُ
پس آنکه و در آنجا که بود و عدد

فَإِنْ نَطَقْتُمْ بِنَجْدٍ لَا أَبَا لَكُمْ
اگر بگوئید که از نجف لای میزنید
وَالصَّغِيرُ نَارٌ بَيْنَنَا تَقْدُ
در میان ما شعاع تیغ میزند و شعله
وَالْمَرْءُ عُثْمَانُ أَرَدَدَتْهُ أَسْتَا
مرد دیگر بود عثمان مرد از ضربت
فِي تَسْعَةٍ إِذْ تَوَلَّوْا ظُهُورَهُمْ
در میان نه نفر بودند و رو کردند
ثُمَّ الْأَنْفُ وَحَيْثُ الْفَرْعُ وَالْعَدَدُ
پس آنکه و در آنجا که بود و عدد

وَاحِدُ الْخَيْرِ أَقْدَارُ دِي عَلَى عَجَلٍ   تَحْتَ الْحَاجِ أَيْبًا وَهُوَ مُجْتَهِدٌ
 خیر خلقان احمد در پیل میکند از شتاب   زیر کرده خاک در میدان ابی کرد را
 فَظَلَّتِ الطَّيْرُ وَالضَّبَعَانُ تَرْكِبَهُ   فَمَا بِلِ قِطْعَةٍ مِنْهُمْ وَمُقْتَعِدٌ
 جمله مرغان و دودان زان لاشها برداشتنند   پاره زان در زمین و پاره زان در هوا
 وَمَا قَلْتُمْ عَلَى مَا كَانَ مِنْ عَجَبٍ   مِمَّا قَدْ صَادَ فَوَاحِشٌ أَوْ قَدْ سَعِدُوا
 سرگراشتید ز ما و آن عجب بود از شما   یافتند از جهد خود خیر و سعادت شما
 لَهُمْ جَنَّاتُ مِنْ الْفِرْدَوْسِ طَيِّبَةٍ   لَا يَصْرَعُ فِيهَا حَرٌّ وَلَا صَرْدٌ
 مست ایشانند مقام از جنت الفردوس پاک   نزدشان گرما و سرما را نباشد هیچ جا
 صَلَّى إِلَا هَ عَلَيْهِمْ كُلَّمَا ذُكِرُوا   قَرُبَ شَهِيدٌ صِدْقٍ قَبْلَهُ شَهِدُوا
 از خدا صلوات تاباشند نه کور جان   ای بسا مشهد که حاضر بوده اند ایشان جو ما

قَوْمٌ وَفَوَ الرَّسُولِ اللَّهُ وَاحْتَسِبُوا   شِمَّ الْعَوَائِنِ مِنْهُمْ حَنْزَةُ الْأَسَدِ
 با رسول الله و فکر دهند آن قوم شریف   جمله سرداران و زبانشان حنزه آن شیر خدا
 وَمَصْعَبٌ ظَلَّ لَيْثٌ دُونَهُ حَرْدٌ   حَتَّى تَجَلَّ مِنْهُ ثَلَبٌ جَسَدٌ
 و کبروی مصعب که بود او شیر غضبان در نبرد   در میان خون قتل و کشت رو به را غذا
 لَيْسُوا أَكْفَلِي مِنَ الْكُفَرِ أَدْخَلَهُمْ   نَارَ الْحَجِيمِ عَلَى أَبْوَابِهَا رَصْدٌ
 نیستند این کشتگان چون کافران که اندند   در میان آتش و دوزخ که دارد باها
 قِيلَ قَتَلَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ مِنْ سُلَيْمٍ بَطُونُ قُرَيْشٍ يَوْمَ أُحُدٍ فَقَالَ قَائِلٌ
 مِنْهُمْ مَا يُرِيدُ عَلِيٌّ أَنْ يَتْرَكَ مِنْ قُرَيْشٍ وَاحِدًا فَكَانَتْهُ ضَرْبِي عَلَى قَتْلِهِمْ
 فَقَالَ مَا ضَرَبْتُ عَلَى ذَلِكَ وَإِنَّهُ لَيْسَ بِي مَا يَصِيرُونَ إِلَيْهِ بَعْدَ الْقَتْلِ
 حَزِينِي عَلَى قُرَيْشٍ كَيْفَ كَفَرَتْ بِرَبِّهَا وَأَفْتَتْ عَدُوَهَا وَصَارَتْ إِلَى النَّارِ

قُرَيْشٌ بَدَتْ بِاِلْعَادَاةٍ اَوْ لَا
قُرَيش اول با کردند بیا دعوات را
وَجَاتِ لِقَظِي نُوْرَبِّ مُحَمَّدٍ
که بنشانند نور رب احمد آمد ندایجا
بِافْوَاهِمَاوَالْبَيْضُ الْبَيْضُ تَلْتَقِي
با یدیم من کل غضب میمند
بِدُمَاهِي خُود وَشَمِشِ بَاشْمِشِ شَدِ مَلْحَن
بدست ما وایشان تیغهای مندی برآ
وَخَطِيْبُهُ قَدْ ثَقِفَتْ سَمْعَ رِيَّةٍ
استنما قد حوشت بمجرد
سَنَانِ خَطِيْمِ حَكَمِ سُنَيْنِ وَشَمِشِ نَبِيَّةٍ
که سرهای پشیش روشنست و نازده درینجا
فَقُلْتُ لَهُمْ لَا تَبْعَثُوا الْحَرْبَ وَاسْلُوا
وَفِيهِوَالْيَ دِينَ الْبَارِكُ اَحَدُ
میکنیز یکستم حرب در اسلام روی آرید
هَمَّ اِنْ يَظْفُرُوْا بِي يَقْتُلُوْا بِي
وَاِنْ قَتَلُوْا فَلَيْسَ لَهُمْ خُلُوْ دُ
وگر کنند میت ایشان را بقای جاودان
دَعْبَهُ بِاَجْشَدِ وَنَشْرُهُ حَكَمُ مُسْرَدَا

وَكَانُوا عَلَي الْاِسْلَامِ اِلْبَائِلَاتُهُ
وگناوا علی الاسلام البائلاته
وَدُشْمَنُ اِسْلَامٍ وِدِينٍ بُوْدُوْدُ دُرُوْیَا سَكْس
زان کس آخری افتاد در قفسه سفر
وَقَرَأَ أَبُو عَمْرٍ وَهَبِيْرٌ لَمْ يَعْصِدْ
ولکن اخو الحرب المحرب عاید
جَسَتْ اَبُو عَمْرٍ وَهَبِيْرٌ سَوِيْ مِيْدَانِ
لیکن ارجک از ماشد سوی یک آید دگر
نَهْتُمْ سَيُوفُ الْهِنْدَانِ يَقْفُوْا النَّا
غداة التقينا والرياح المصايد
منعتن شمیرهای هند کرد از جنگ ما
روزی دیگر بازشتان بایم سپرهای نیر بر
وَإِنِّي قَدْ حَلَلْتُ بِبَارِقِ قَوْمِ
هم الاعداء والاكباد سود
در دیاری شتاهم واقع میان مردی
جملگی دشمن بکشان سپیه همچون دخان
هَمَّ اِنْ يَظْفُرُوْا بِي يَقْتُلُوْا بِي
وَاِنْ قَتَلُوْا فَلَيْسَ لَهُمْ خُلُوْ دُ
وگر کنند میت ایشان را بقای جاودان

تَحْيِي رَجَالٍ اِنْ اَمُوتَ وَاِنْ اَمْتُ قَلْبٌ سَبِيلُكَ فِيهَا بِاَوْحَدٍ

همی خواستند مردم مردن من و بر بستم هم درین تنه من بستم بیا بد جلد را مردن

وَلَيْسَ الَّذِي يَبْقَى خِلَافِي يَضُرُّنِي وَلَا مَوْتُ مِنْ قَدَمَاتِ قَبْلِي يَخْلُدُنِي

پس از من هر که می ماند از من نیست آزار می دهد و از من پیشتر میرد نه مرا کشتن شد بقای من

وَإِنِّي وَمِنْ قَدَمَاتِ قَبْلِي لَكَ الَّذِي يَزُورُ خَلِيلًا أَوْ يَرُوحُ وَيَقْتَدِي

من و مرا کس که پیش از من میرد همچنان باشد که یاری را زیارت کرد و رفت آخر از آن پس

يَا مُؤَثِّرَ الدُّنْيَا عَلَيَّ دِينِي وَالْآثِيرَ الْخَيْرَانِ عَنْ قَصْدِي

ای دهنده دنیای من دین من و آفریننده خیرات من از قصد من

أَصْبَحْتَ تَرْجُو الْخُلْدَ وَقَدْ أَبْرَزْنَا بِاَلْمَوْتِ عَنْ حِلْمِي

امید بقادری ازین دینی فاسد گشتی ده ده بان مرا که بسوی تو رجوع نمائیم

هَيْمَاتُ اِنْ اَلْمَوْتُ ذُو اَسْمِهِمْ

هیماست که این مرگ خداوند است

مَنْ يَرْمِيهِ يَوْمًا بِمَا يَرُدُّهُ

بر هر که یکی تبرکشد بدین مرد جان

لَا يَشْرَحُ الْوَاعِظُ قَلْبًا مَرًّا

از وعظ و نصیحت نکشید دل مردی

لَمْ يَعْزِمِ اللَّهُ عَلَيَّ رُشْدِي

کورانشود را منست حضرت یزدان

وَحَبْلُكَ دَاخِلٌ اَنْ تَبْتَ يَطْنِيهِ وَحَوْلُكَ اَكْبَادُ تَحْنُ اِلَى الْقَدْرِ

بسی این دردست که باشی سر و غافل غنچه در خانه و حولت اکباد تنجی ایلای قدر

أَغْضَرَعَيْنَا عَلَى الْقَدَا وَتَصَبَّرَ عَلَى الْأَذَى إِنَّمَا الدَّهْرُ سَاعَةٌ

چشم پوشیده دار بر کرده صبر کن بر شقت و ایضا است در روز و شب

رَأَيْتُ الدَّهْرَ مُتَحَلِّقًا يَدُورُ فَلَا حُزْنَ يَدُومَ وَلَا سُورَ

دیدیم دهر را پس متحلق حال نهد و حزن ماند نه سرورش

وَقَدْ بَنَى الْمُلُوكُ مِمَّا قَصُورًا
فَلَمْ يَبْقَ الْمُلُوكُ وَلَا الْقُصُورُ
بنا کردند که از آن قصورها را
دلی نماند نه قصورش

قَدْ عَلِمَ النَّاسُ أَنْ أَخِيرَهُمْ نَسَبًا
وَنَحْنُ أَخْفَرُهُمْ بَنِي إِذَا اخْتَرُوا
دانند مردم آنکه ما پستیم بهتر در نسب
ما خاندان ما خردتریم از مردم زندان خاندان

رَهْطَ الْبَنِي وَهُمْ مَا وَاصِدَاتِهِ
وَنَاصِرِ الدِّينِ وَالْمُصَوِّرِ مَنْصُرُوا
آل بنی ایم و ما وای گرامتهای او
دین را زما نصرت بود مصور باشد پارسا

وَالْأَرْضُ تَعْلَمُ أَنَّا خَيْرٌ سَاكِنُهَا
وَنَاسَانُ كَرِهُوا وَكَأَيُّهَا الْمُدْرُ
داند زمین که ما نماندیم بهتر کسی ساکن
ز انسان که بطحا و مدرد او که او می پند

وَالْبَيْتُ ذُو الْبَيْتِ لَوْ شَاءَ يُجَدِّدُهُمْ
نَادِي بِذَلِكَ رُكْنُ الْبَيْتِ وَالْمَحْجَرُ
کعبه بستر خویش اگر خواست که بجدد را
سنگ سیاه کعبه هم بارکن دارد این صدا

أُرِيدُ بِذَاكَ أَنْ تَشْوَءَ الْإِطْلَاقِي
وَأَنْ تَكُنْزُوا بَعْدِي الدُّعَاءَ عَلَيَّ قِي
فرج خواهم شمارا من بین خوش گویند طبع
وگرگز بعد من گویند بر قسم دعا می

وَأَنْ تَخْجُوا فِي الْمَجَالِسِ وَذِكْرُكُمْ
وَأَنْ كُنْتُمْ عَنْكُمْ غَايِبًا تَحْسُنُوا ذِكْرِي
وگر گزیدید در مجالس دوستی از اینم دارید
وگر غایب شوم گویند وگر گفتنهای من

أَبْنِيَّ إِنَّ مِنْ الرِّجَالِ بَيِّنَةً
فِي صُورَةِ الرَّجُلِ السَّمِيعِ الْبَصِيرِ
ای پسری بعضی ز مردم چار باشد که او
بر مثال صورت مرد سمیع و بصیر

فَطَرَنَ كُلَّ رُؤْيَا مِنْ مَالِهِ
وَأِذَا أُصِيبَ بِرِيْدِهِ لَمْ يَشْعُرْ
زیرگشت اندک گاهیتنهای مال خویش
وآذا اُصِيبَ بِرِيْدِهِ لَمْ يَشْعُرْ

رَبِّ قَتِي دُنْيَاةٍ مُوَفَّوْ
لَيْسَ لَدُنِّي بَعْدَهَا أَحَدٌ
بسا جوان که بود دنیوی فراوانش
نماند آن بود آخرت نصیب او را

وَأَخِرُ دُنْيَاكَ مَذْمُومَةٌ تَتَّبِعُهَا آخِرَةُ فَأَخِرُهَا

یکی دیگر بود اورا بحشم دنیا زشت همیشه از ره صدقت طاعتی عبا

وَأَخِرُ قَدْ حَازَ كِلَيْتَهُمَا قَدْ جَمَعَ الدُّنْيَا مَعَ الْآخِرَةِ

یکی دیگر ز پی مر دورفت و حاصل کرد گرفت دولت دنیا و آخرت یکجا

وَأَخِرُ يُجِدُّمُ كِلَيْتَهُمَا لَيْسَ لَهُ دُنْيَا وَلَا آخِرَةُ

یکی دیگر شده بروی سدام این مرد دو گوشت هیچ نیست نه دین و نه دنیا

و اعلم

بَلَوْتُ صُرُوفَ الدَّهْرِ تَيْنِ حُجَّةٍ وَجَرَّتْ حَالِيهِ مِنَ الْعُسْرِ وَالْيُسْرِ

بسته گشتم بگردشهای گیتی شست سال آزمودم عاقبت دوی در حال از خیر و شر

فَلَمْ أَرَبَعًا دَلِيلِي خَيْرٌ مِنَ الْغِنَى وَلَمْ أَرَبَعًا الْكُفْرُ شَرٌّ مِنَ الْفَقْرِ

بعد دین بهتر ندیدم از غنا چیزی دیگر بعد کفر از فقرم چیزی ندیدم زشت تر

أَنَا عَلِيٌّ فَأَسْأَلُكَ فِي تَخْبَرُكَ ثُمَّ أَبْزُوا عَنِ الْوَفَا وَشَهَرُوا

مَعِي حَافٍ وَلِسَانُ أَرْجَدُوا وَذَ الْبَنِي الطَّيِّبِ الطَّهْرُوا

وَحَنَقَ الْخَيْرُ وَتَزَيَّ جَعَفَرُ لَهْ جَنَاحُ فِي الْجَنَانِ أَخْصَرُ

وَأَسَدُ اللَّهِ فِيهِ مَفْخَرُ هَذَا هَذَا وَابْنُ هِنْدٍ مَحْمَرُ

و قال

إِذَا اجْتَمَعَتْ عَلَيَّ مَعْدُومَاتُ مَدْحٍ وَنَعْرَتُكَ يَوْمَ مَا فَانِي أَمِيرُهَا

چو جمع آمد اغانی مدح و قویم معدوماتم بروز موعده بودم من ای حاکم لشکر

سَلَّةٌ أَكْفَالُ خَيْلٍ فِي الْوَعَا وَمَكْلُومَةٌ الْبَابُهَا وَحُورُهَا
بگاه جنگ است این کپلهای سمنه ما
وگر زخمی رسد بر سینه و گردن بودیام

حَرَامٌ عَلَى أَرْثَا حَنَاطِعُ مَدِينَةٍ وَتَدْوِينُهَا فِي الصَّدُورِ صُدُورُهَا
بر انگوشت ضرب نیز نماند حرام آمد
ولی باشد صدور نیز نماند ماصدور اندر

و تاسع

تَكَثَّرَ مِنَ الْأَخْوَانِ مَا اسْتَطَعَتْ أَنْتُمْ عَادَا إِذَا اسْتَجَدْتُمْ وَظُهُورُ
زیادت کن ز اخوان صفا چند انکست
که ایشانند مانند ستون قصر امیدت را

وَمَا يَكْثِيرُ الْفَخْلُ وَصَاحِبُ وَإِنَّ عَدُوًّا وَاحِدًا لَكَثِيرُ
اگر باشد نزادت دوست بسیاری باشد آن
ولی بسیار باشد که بود یک دشمن تنها

لَا يَبْلُغُ الْمَرْءُ بِالْأَجْحَامِ هَيْئَةً حَتَّى يُوَاصِلَهَا مِنْهُ دَبَّغِيرُ
نمیت مرد از زبونی در نیاید کام خویش
تا نیکو که یابد آنرا چپستش باید شعار

حَتَّى يُوَاصِلَ فِي أَقْثَانِ مَطْلَبِهَا غَوْرًا يَجِدُ وَاعْتَابًا يَتَغَوَّرُ
تا در اولهای آن یابد مگر مطلوب خویش
که فراز و که نشیب و که ستم که اعتذار

خَاطِرُ بِنَفْسِكَ لَا تَقْعُدُ بِمَجْدِكَ فَلَيْسَ حُرٌّ عَلَى عَجْزٍ يَمْعُدُ
نفس خود را در خطر نمان کن و دشمنی بجز
نیست معذور آن جوان کو عجز می آرد بکار

إِنْ لَمْ تَنْلُ فِي مَقَامٍ مَا تَحْتَاحُ لَهُ قَابِلُ عِذَارٍ بِأَدْلَاجٍ وَتَهْجِيرِ
در نیاید در مقامی که می جوید بجهت
عذر خواهی باید کشش کردن از آن لیل و نهار

وَلَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَوَى الْمَدَائِنِيُّ بِإِسْنَادِهِ إِنَّ الْأَشْعَثَ بْنَ قَيْسٍ دَخَلَ
عَلَيْهِ بَصْفَيْنِ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي ظَهْرَهُ قَالَ فَقُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَدُوبُ
بِالْيَلِ دَعْوَبٌ بِالنَّارِ فَأَنْتَ مِنْ صَلَوَتِهِ وَأَنَا وَهُوَ يَقُولُ

اصْبِرْ عَلَى تَقَبُّلِ الْاَدْلَاجِ وَالْتَمِمْ بِالرَّوَّاحِ عَلَى الْحَاجَاتِ وَالْبُكْرِ

صبر کن بر شب تا روقب بیداری باز و در پی حاجات و طلب وقت صباح

لَا تَفْجَرْ وَلَا يَعْجَرْكَ مَطْلَمَا فَالْبَحْ يَتَلَفُ بَيْنَ الْعِزِّ وَالْجَبْرِ

نشو که زرده و از عجز مخور غم طلب زانک با عجز و تقب دست دهد فوز و نجاح

إِنِّي وَجَدْتُ فِي الْأَيَّامِ تَجَرِبَةً لِلصَّبْرِ عَاقِبَةُ مَجُودَةٍ إِلَّا تَرِ

یا قسم در همه ایام و بود تجربه صبر را عاقبت کار بنیکی و صلاح

وَقُلْ مَنْ جَدَّ فِي أَمْرِ يُطَالِبُهُ وَاسْتَصْبَحَ الصَّبْرَ إِلَّا فَازَ بِالْطُّفَرِ

که بود آنک که کوشید و طلب در مطلوب صبر هم صحبتش الا که برد فوز و صلاح

اصْبِرْ قَلِيلًا فَبَعْدَ الْعُسْرِ يُسِيرٌ وَكُلُّ أَمْرٍ لَهُ وَاقْتُ وَتَدِيرٌ

صبر کن اندک که بعد از سختی آسانی بود هست سرکاری همین وقت باند ببرداری

وَاللَّيْمِينِ فِي حَالَاتِ تَقَرُّ

وَفَوْقَ تَدِيرِ نَالِ اللَّهِ تَقْدِيرٌ
دارد ایزد از کرم در حالهای مانظر بر تر از تدبیر ما افتاد تقدیر خدای

إِن عَصَيْتَ اللَّهَ فَانْظُرْ فَرَجًا فَإِنَّهُ نَاطِرٌ بِمُتَظَرِّهِ

اگر کردی سر ترا چشم می دارد فرج زانک پیوسته سوزی نظر خود شد نظر

أَوْ مَسَّكَ الضُّرُّ وَابْتَلَيْتَ بِهِ

فَاصْبِرْ فَإِنَّ الرِّخَاءَ فِي أَثَرِهِ
در رساند بتو آزار و به آن در مان صبر کن زانک بود خرمی بر اثرش

لَمْ يَزَلْ مُعَاوَاةً عَلَى تَمَوُّهِ

وَبُتْلِيَ لَيْلَامٌ مِنْ حَذَرِهِ
ای پیا اهل سلامت که هنوز نمود مبتلا گشت و شب خواب نکرد از حذرش

وَفَاجِرٌ مِنْ عَشَاءٍ لَيْلِيَةٍ

دَبَّ إِلَيْهِ الْبَلَاءُ فِي حَرِّهِ
وسی بسا فاجر و خوش دل که بود در شب سوزی در وی نه خیل بلا در سحرش

مَنْ حَبَّ الدُّهْرَ دَمَّ حُبُّهُ   وَنَالَ مِنْ صَفْوَةٍ وَمِنْ كَدِّهِ
نابسته دیده بود صحبت هم صحبت دهر   که خورد کاه از وصافی و کاهی کدرش
رَبِّ مُعَا فَاشْكِي بَعْلَتَهُ   وَمُشْكِي مَا يَنَامُ مِنْ سَمَرِهِ

وقال

عَبِي نَهْلٍ يَصِفُوا فَيُرَوِّي ظَمِيئَةً   أَطَالَ صَدَاهَا الْمَهْلُ التَّكْدُّ
ای بپا بشو و صافی که نوشد نشسته آب   بعد مدتها که باشد تیره آن آب غدیر
عَبِي الْجُحُوبِ الْعَارِيَاتِ سَكْتِي   وَبِالسَّدَلِ التَّضَامِ سَيُصْرُ
وی بپا پهلوی بر منده که شود پوشیده باز   وی بپا خوارگی کشیده کش خدا کرد و نصیر
عَبِي جَابِرِ الْعَظِيمِ الْكَبِيرِ لَطِيفِ   سَيَرَّاحِ الْعَظِيمِ الْكَبِيرِ فَيُجْبَرُ
ای بپا عظیم شکسته کش خدا سازد در   رود سازد میل جبر استخوانهای کبر

عَبِي اللَّهِ لَا يَأْسُ مِنَ اللَّهِ رَيْتَهُ   يَسِيرُ عَلَيْهِ مَا يَمُرُّ وَيَعُورُ
نماند از حق نباشی زانکه حق قادر بود   بروی آسانست سازد هم عزیز و هم فقیر

ومنه

جَمِيعُ قَوَائِدِ الدُّنْيَا غُرُورٌ   وَلَا يَقِي لِمُرُورِ سُورُ
همان دستهباشی غرور است   نماندش دمانراش دما نی

فَقُلْ لِلشَّائِرِينَ أَفَيْقُوا   فَإِنَّ نَوَائِبَ الدُّنْيَا تَدُورُ
بگو اهل شایسته با خود آید   که گردانست حال دهر فاسی

وقال

يَا ظَالِمَ الصَّفْوَةِ الدُّنْيَا لَا كَدْرَ   طَلَبْتَ مَعْدُومَةً فَأَيَّاسُ مِنَ الظَّفَرِ
ای که اندر طلب صاف جهانی بی درد   شد عدم پس تو نومیذ شوازی فتح و ظفر
وَاعْلَمْ أَنَّكَ مَا عَمَرْتَ مُتَحَنِّنٌ   بِالْحَيْرِ وَالشُّرِّ وَالْمَيُوسِرِ
دانک هر چند که باشی بجهان ممتحنی   بهراستی و سختی و بی نیکی و شتر

أَن تَنَالَ بِهَا تَقَعًا بِلَا ضَرِّ
وَأَنَّمَا خُلِقْتَ لِلتَّقَعِ وَالضَّرْبِ
چون توانی که بری نفع جهان ضرری
که ز خالق شده مخلوق پی نفع و ضرر

فِي الْجُبْنَ عَانًا وَفِي الْإِقْدَامِ مَكْرَمَةً
وَمَنْ يَفْقَهُ فَلَنْ يَجْوَازَ الْقَدْرَ
عادر بد دلی است و کرم اندر جرات
هر که بگرمیت خدا صیش باشد ز قدر

أَمَّا عَلَى الْبَطَالِ الْمُظْفَرِ
عَشَمُ الْقَلْبِ ذَاكَ إِذْ كَرَّ
نم علی بطل پر دل شجاع و طمیر
دلی دلیر و بدین کشته انداز و مشر

وَفِي يَمِينِي لِلْقَاءِ اخْضَرُّ
يَلْعُ مِنْ خَافِيهِ بَرْقُ يَزْهَرُ
بدست راست مراد و غایت خنجر بر
که از دو جانب او لمعه کرده برق منور

بِالطَّعْنِ وَالضَّرْبِ شَدِيدٍ مَحْضَرٍ
مَعَ الْبَنَى الطَّاهِرِ الطَّمِينِ
بیمیز و نیزه سختی که جان ز تن بدر آرد
بمقدم نبی پاک دین طاهر مطهر

أَلْيَوْمَ يُرْضِيهِ وَيُخْزِي عَنْتَرَهُ
أَخْتَارَهُ اللَّهُ الْعَلِيِّ الْأَكْبَرُ
نموده را ضیش امروز و کرده خواری عنتر
گزیده است خدای علی اکبرش از خلق

يَعِيبُ رِجَالُ زَمَانًا مَضَى
وَمَا لِلزَّمَانِ مَضَى مِنْ عَمِيرٍ
مردم کند عیب زمان گذشته را
عاری بود زمان گذشته ز عیب و عار

أَرَى الْيَلَّ يَجْرِي كَهَمْدِي بِهِ
وَأَنَّ النُّارَ عَلَيْنَا لَا يَكْزُرُ
دیدم شب که بر روشش خویش هرود
وین روزم که بر سپر ما میکند گذار

وَلَمْ يَحْبِسِ الْقَطْرُ عَنَّا السَّمَاءَ
فَلَمْ تَكْشِفْ شَمًا وَالْقَمَرَ
نم بندگشت قطره باران ز آسمان
نم شد کشف ماه و خور از گردش و مدار

فَقُلْ لِلذَّيْ دَمٌ صَرَفَ الزَّمَانَ
ظَلَّتْ الزَّمَانُ فَذَمُّ الْبَشَرِ
آنگاه که او مذمت دیگر کند بگو
ظلت الزمان فذم البشر
دَمٌ بَشَرٌ كُنْ چو کنی دَمٌ رَوْنَكَارُ

الشَّيْبُ عُنْوَانُ الْمَيِّتَةِ وَهُوَ تَارِيخُ الْكَبَرِ وَيَبَاضُ شَعْرُكَ مَوْتُ شَعْرِكَ
نامه پیری شده عنوان مرگ است بتاریخ کبر مخوی مردن شعرت سبیدی شر
ثُمَّ أَنْتَ عَلَى الْأَرْضِ فَإِذَا رَأَيْتَ الشَّيْبَ عَمَّ الرِّاسَ فَالْحَذَرُ الْحَذَرُ
باز تو هم بر اثرش میروی آمده دیدی بر خویش شیب از کهنه کن حذر از بختی

وَقَالَ

إِذَا زَادَ شَرًّا زَادَ صَبْرًا كَأَنَّمَا هُوَ الْمَلِكُ بَيْنَ الصَّلَاحَةِ وَالْقَبْرِ
شر اگر کرد در زیادت صبر من کرد زاید همچو شکی در صلاح یا دماغ افزوختن
لَا نَفِيتَ الْمَلِكَ يَزِدُّ أَدَاطِيْبَهُ عَلَى الْحَقِّ وَالْحَقُّ اصْطِلَارُ أَعْلَى الشَّرِّ
شک را از کوفتن طبیعت زیادت می شود صبر دارد بر جنای کوفتن یا سوختن

وَقَالَ

دَلِيلُكَ أَنَّ الْفَقْرَ خَيْرٌ مِنْ أَيْ لَغْوٍ وَإِنَّ قَلِيلَ الْمَالِ خَيْرٌ مِنْ أَلْمَشْرِ
دلیل روشنست بشو که فقرت از غنا بهتر و کرم و قلیل المال بهتر از امل استغنا

لِقَاءُكَ مَخْلُوقًا عَصَى اللَّهُ لِلْعَنِي
فراوان مال دار از ایابی در خدا عاصی

وَلَمْ تَرَ مَخْلُوقًا عَصَى اللَّهُ لِلْفَقْرِ
نه بینی در خدا عاصی فقیران فرد تن را

نَعَمْ الَّذِي حَكَمْتَهُ بَيْنَنَا فَأَبَتْ حَالُكَ اللَّهُ يَا بَارِئُ
نعم الذي حكمته بيننا فابته حالك الله يا بارئ

فَفِي يَمِينِي مَارِقٌ أَصْفَرُ مِنْ رَأْسِهِ يَقْبَسُ النَّارَ
ففي يميني مارق اصفر من رأسه يقبس النار

قَدْ خَضِبَ الْبَيْضَةَ رَأْسُ قَمَا أَطْعَمَ عَمَضًا فِيهِ بِمِقْدَارِ
قد خضب البیضة رأس قما اطعم عمضا فيه بمقدار

وَقَالَ

أَيَا مَنْ لَيْسَ لِي مِنْهُ مُجِبِرٌ يَعْفُوكَ مِنْ عِقَابِكَ أَتَجِيرُ
ای که غیر تو نبود پناهم بعفوت از عقابت برده ملجا

اَنَا الْعَبْدُ الْمُقْتَرِبُ كُلِّ ذَنْبٍ   وَأَنْتَ السَّيِّدُ الصَّغِيرُ الْمَقْدُودُ
منم بنده مقتدر بر هر گناهی   تو بخشاینده حیرت بر هر محبت
فَإِنْ عَذَّبْتَنِي فَأَلْذِئْبْ بَنِيَّ   وَإِنْ تَغْفِرْ فَإِنِّي بِهِ جَدِيدٌ
عذابم که کنی منست از گناه منم   و اگر بخشا باشی بخواهی بجزایم

حَرِّصْ نَبِيَّكَ عَلَى الْأَدَابِ فِي الصَّغَرِ   كَمَا تَقَرَّبُ بِمِثْلِهِ فِي الْكِبَرِ
که در کانت را بخردی بر در آداب دار   تا شد در روشن به ایشان چشمهایت در کبر
وَأَنَا مِثَالُ الْأَدَابِ بِتَجَمُّعِهَا   فِي عُنْفُونِ الْبُصْبِيِّ كَالْمَقَرِّ فِي الْحَجَرِ
این مثل بشو که آدابی که آن جمع آوری   در زمان کودکی چون نقش باشد در حجر
هِيَ الْكَوْنُ الَّذِي تَنُودُ خَايَرُهَا   وَلَا يَحَافُ عَلِيمًا حَادِثًا الْغَيْرِ
اینک آن گنجی که مال او شود مردم فروز   نیست خونی بر وی از تغییر چرخ کینه در

أَنْ أَلَا دِيْبًا إِذْ أَرَاكَ بِهِ قَدَمٌ   يَمْوِي عَلَى فُرْشِ الدِّبَاجِ وَالرُّبْرِ
آن بود عاقل که چون پیش بلغز نامکنا   او افتد بر فرش دیبا و سر بر تخت
النَّاسُ اثْنَانِ ذُو عِلْمٍ وَسَمِيعٌ   وَآخِ وَسَايَرُهُمْ كَاللُّغُو وَالْعَكْرِ
آدمی یا صاحب علمت یا خود سَمِيع   دیگران مانند خاک تیره و مشک و دیر

رَوَى أَنَّهُ قَالَ مَا رَسْتُ كُلَّ شَيْءٍ فَقَرَّتَهُ وَالْفَقْرَ مَا رَسَنِي فَقَهَرَنِي الْفَقْرُ
دَاءٌ دَوِيَّ أَنْ كُتِبَتْ قَلْبِي وَإِنْ ظَهَرَتْ فَضَحْنِي كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ
كُفْرًا لَهُ هُوَ كُفْرٌ بَعِيْبُهُ ثُمَّ أَتَاءَ يَقُولُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

سَاكِنُ أَهْلِ الْفَقْرِ حَقِّ قُبُورِهِمْ   عَلَيْهِمُ ثَرَابُ الدُّلَى مِنَ الْقَبْرِ
بس که سپینند اهل فقر بر قبر همه   بر تخت خاک مذلت در میان قبرها
أَحْسَنْ ظَنَنَّاكَ بِالْأَيَّامِ إِذْ حَسُنَتْ   وَلَمْ تَخَفْ سَوْءَ مَا يَأْتِي بِهِ الْقَدَرُ
کمان نیک در ایام کردی چون نیکو بودت   نترسیدی ز بهر بای که کردد از قدر نازل

وَسَأَلْتُكَ الْيَا فَاغْتَرَبْتُ بِهَا
وَعِنْدَ صَفْوَالِي يَحْدُثُ الْكَدْرُ
سلامت یافتی شبها و زان مغرور گردیدی
ز بعد صفوت شبها که ورت می شود حاصل

وَقَالَ ع

كَثِيرَ الْمَالِ لَيْسَ لَهُ عَوَارُ وَلَا فِي كَلِمَاتِهِ عَارُ لِأَنَّ الْمَالَ سَرُّ كُلِّ
بِئْسَ مَالٌ زَانِدٌ عَيْبٌ عَلَنِي
در سرچشمه اش نبود هیچ ننگ و عار
از هر کس مال پوشیده تمام

وَفِي الْفَقْرِ الذَّلَّةُ وَالصَّغَارُ كَذَلِكَ الْفَقْرُ الْأَحْرَارُ يُزِيرِي
وَزَقَمْتُ حَسْرَتِي وَخَوَارِي خَوْلِي فَمَرَجَ رَسَانَهُ بَهْمِشْ
کما از دست بشار بهما العقار
چون خواستی که باده کند به شاربخوار

وَقَالَ ع

مَا هَذِهِ الدُّنْيَا طَالِبُهَا
الْأَعْيَاءُ وَهُوَ لَا يَذَرِي
چست این دنیای طالبش
فرغند در نج او را چهل و غفلت در مزاج

إِنْ أَقْبَلَتْ شَغَلَتْ دِيَانَتُهُ
أَوَادَبَتْ شَغَلَتْهُ بِالْفَقْرِ
چون بکس می آرد او روی کرده اندزدین
باز چون برگردد او را افکند در احتیاج

وَقَالَ ع

لَنَا حِرْصٌ عَلَى الدُّنْيَا تَبْدِيرُ
وَصَفْوَاهَا لَكَ مَرْوُجٌ تَبْلَدِيرُ
ما در ما حرص بر دنیا است بدیر
صافی این باده عمر و خست باد در می ترا

كَمْ مِنْ مَلِجٍ عَلِيمًا لَا تَسَاعُدُهُ
وَعَاجِزٌ نَالٌ دُنْيَاهُ بِتَقْصِيرِ
ای بسا کسی که پیش جان کند و او را در دنیا
و بی ساعده که با تقصیر باید مال و جا

لَمْ يَرْزُقْهَا بِعَقْلِ عِنْدَ مَا رَزَقُوا
وَأَمَّا رَزَقُهَا بِالْمَقَادِيرِ
قسمت از زاق در اول شد بر قدر عقل
بلکه باشد قسمت روزی بقدر خرد

لَوْ كَانَ عَنْ قُوَّةٍ أَوْ عَنْ مُغَالَبَةٍ
طَارَ الْبُرْءُ بَارِزًا قِاصِفِ
که بقدر جهد و قوت یافتی روزی کسی
طار البراءه بارزاق العاصف

وَقَالَ ع

بِحُجَانِ رَبِّ الْعِبَادِ وَالْبَرِّ
وَرِازِقِ الْمُتَّقِينَ وَالْفَجَرِ
پاک یزدانی که او پروردگار عالمست
رازاق پرستیزکاران و بدان در خیر

لَوْ كَانَ رِزْقُ الْعِبَادِ عَزْ جَلَدٍ
كَرْمِي بُوْدِي بَعَالِمِ رِزْقِ بَرَسَعِي عِبَادِ
ما نالت من رزق ربنا مدد
می نخوردی روزی پروردگار ما مدر

و م

لَيْسَ بِي دَهْرٌ عَزَمْتُ تَصَبُّاً
جَوْنِ زِدْ سَرْمِ بِرِ سَبْرٍ بَاشْدَعْنَمِ
فَكُلَّ بَلَاءٍ لَا يَدُومُ سَبْرٌ
زَاكَمِ سَرِ بَیْ وَ بِلَا بِي نَسِيتُ ثَابِتِ دَايَمِ

وَإِنْ سَرَفِي لَمْ يَنْتَهِجْ بِسُرُورٍ
كَرْسَانَدَتِ دِي زَانِ شَادِيمِ نَشَاظِ
فَكُلَّ سُورٍ لَا يَدُومُ حَقِيرٌ
زَاكَمِ شَرِّ دِي كِه مَنِي دَا مِيشِ نَبُودِ بَقَا

و م

لَيْسَ بِي دَهْرٌ فَقْدَرِي دَهْرٌ
كَرْمِي آيِدِ زِهْرَمِ شَا دِي آيِدِ دَكِرِ
وَإِنْ مَسْنِي عَمْرٌ فَقْدَرِي سُرُورِ
وَرَبِّ دِشَوَارِ آيِدِ مَسْتَشْرِ آسَانِ قِيَّاسِ

لِكُلِّ مَنِ الْأَنَامِ عِنْدِي عَادَةٌ
پِيشِ مَنِ دَر جِلْدِ آتَمِ نِيكُو عَادَتِ
فَإِنْ سَاءَ بِي صَبْرٌ وَإِنْ سَرَفِي شُكْرٌ
كَرْمِ آيِدِ صَبْرِ دَارَمِ كِه نِكُو آيِدِ سَاسِ

دوازده

و ق ا ع ا

دَوَاؤُكَ فَيْكَ وَمَا تَشْمُرُ
دَوَايِ دَر دَنُو بَانَتِ وَ تَوَعِيدِ
وَدَاءُكَ لَيْنِكَ وَمَا تَقْصُرُ
زَلَّتْ دَر دَنُو پِشِ بَدَانِ بِنِيَا

وَأَنَّ الْكِتَابَ الْمِيزَ الَّذِي
تَوَحَّى كِتَابِ خُدَا وَ بِنَانِ كِتَابِ مِيزِ
بِأَحْرَفِهِ يَطْهَرُ الْمَضْمَرُ
بِحَرْفِهِ كِه نَهَا نَهَا آرَانِ شُودِ پِيدَا

وَتَرَعْمُ أَنْتَ جِرْمٌ صَغِيرٌ
كَهَانِ بَرِي كِه صَغِيرِ اَوْ قَا ذَهْرَمِ
وَفَيْكَ أَنْطَوِي الْعَالَمِ الْأَكْبَرِ
بَقِينِ بَدَانِ كِه دَر دَمِستِ عَالَمِ كِبَرَا

فَلَا حَاجَةَ لَكَ مِنْ خَارِجٍ
تَرَا بَرُونِ زَوْجِ دَر تَوْسِجِ حَاجَتِ نَسِيتِ
فَفِكْرُكَ فَيْكَ وَمَا تَفَكَّرُهَا
بَسْتِ كَهْرُ تَوَوِيتِ كِه خُوشِ تَرَا

و م

تَوَوَّعِلُ فِي الدُّنْيَا طَوِيلًا وَلَا تَدِيرُ
كَلَرِ دُنْيَا بِي كِرْدِي وَ مَعْلُومَتِ نَشْدِ
إِذَا جَزَأَ لَيْلٌ هَلْ تَعِيشُ إِلَى الْفَجْرِ
اَكَمِ جَوْنِ شَبِ كَتِ خَامِ نَهْدِ تَوَقُّفِ

فَكَمْ مِنْ صَبِيحَاتٍ مِنْ غَضَبِ عِلَّةٍ   وَكَمْ مِنْ بَصِيرٍ حَاشَ دَهْرًا إِلَى دَهْرٍ
 ای لباس که بجهت بود بلی علت برود   وی بپایسته که خوش شد ماند در عالم ذکر
 وَكَمْ مِنْ فَتًى تَمْسِي وَيُصْبِحُ أَمِنًا   وَقَدْ نَجَتْ أَكْثَانُهُ وَهُوَ لَا يَدْرِي
 ای بسامد جوان که روز و شب این بود   بافته دوان کنن به روی و او بجنب

وَلَا خَيْرَ فِي الشَّكْوَى إِلَى غَيْرِ شَيْءٍ   وَلَا يَدْرِي مَتَى كُونِي إِذَا لَمْ يَكُنْ صَبِيحٌ
 شکایت نیست بیکو پیش کوا اهل آن شود   ز شکوه چاره نبود چون باشد صبر یا بر جا
 أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْبَحْرَ نِصْبٌ مَاءُهُ   وَيَأْتِي عَلَى حَيَاتِهِ نَوْبُ الدَّهْرِ
 غمی نبی سوی دریا که چون درنگ قد آبش   رسد بر ما میانش حادثات و آفت دنیا

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفَقِيرَ يُرْجَى لَدَ الْغِنَا   وَإِنَّ الْغَنِيَّ يُخْشَى عَلَيْهِ مِنَ الْفَقْرِ
 نمی بینی که اهل فقر امید غنا دارند   غنی هم دایما ترسان که از فقرش سپه پیدا

غنی

غَنَى النَّفْسِ يَكْفِي النَّفْسَ حَتَّى يَكْفِيَهَا   وَإِنْ أَعْسَتْ حَتَّى يُضْرِبَهَا الْفَقْرُ
 غنای نفس کافی نفس را تا مطمئن گردد   وگرستی کشد جدا یک آفتابی رسد زایش
 فَأَعْرَقَ فَأَصْبَرَ لَهَا إِنْ لَقِيَتْهَا   بِدَايَةِ حَتَّى يَكُونَ لَهَا يَسْرٌ
 در آبی غرق شد تا راجو بینی صبرش آورد   بهروفتی که ایزد عاقبت گرداند آسایش

وَقَالَ عَلِيٌّ

النَّارُ أَهْوَنُ مِنْ كَوْبِ الْعَارِ   وَالْعَارُ يَدْخُلُ أَهْلَهُ فِي النَّارِ
 سوختن در آتش سائز بود از رنگ عار   عار آخر صاحب خود را در اندازد بنار
 وَالْعَارُ فِي رَجُلٍ بَيْتٌ وَجَارَةٌ   ظَاوِي الْحَشَا تَمُوتُ فِي الْأُظْهَارِ
 عار باشد مرد خوش در خانه و همپایه اش   کرسپه افتاده بر تن جایسته تا در و مار

وَالْعَارُ فِي هَضْمِ الضَّعِيفِ وَظُلْمِ   وَقَامَةِ الْأَخْيَارِ بِالْأَشْرَارِ
 عار در جورت بر مرد ضعیف و ظلم او   استقامت یافته اشرا بر جای خیار

وَالْعَارِ أَنْ يَجِدِي إِلَيْكَ صَنِيعَةً فَتَكُونُ عِنْدَكَ هَهْلَةً الْقَدَارِ
 عار باشد آن درخت کسی نیکی کند آن کو پی را بنزد تو باشد اعتبار
 وَالْعَارِ فِي رَجُلٍ يَحِيدُ عَنِ الْعَدِيِّ وَعَلَى الْقَرَابَةِ كَالْهَزْبِ بِالضَّارِي
 عار آن باشد که گری ترک جنگ دشمنان بر سر خویشان خود باشی جو شیر کینه دار
 وَالْعَارِ أَنْ تَكُنْ فِي الْأَنَامِ مُقَدَّمًا وَتَكُونَ فِي الْيَحْيَانِ الْقَرَارِ
 عار آن باشد که گاه بزم باشی مقدا روز رزم آن دم که آید باشی از اهل فرار
 جَاهِدْ عَلَى طَلَبِ الْحَلَالِ وَلَا تَكُنْ تَعْدُوهُ بِالْإِسْرَافِ وَالتَّبَذَارِ
 جهاد کن بر پست مال طلال آما باش نگاه بذل و جود با اسراف و خرج بی شمار
 إِلَّا لَاهِلِكَ أَوْ لِيَصِيفِكَ أَوْ لَنْ يَشْكُو إِلَيْكَ مَضَاضَةُ الْأَعْيَادِ
 جز با پای خویش یا مهان که آید یا کسی کو شکایت آورد پشت ز جور افتاد

روى

عَنْ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ كَانَ عَلَى عَالِيهِ السَّلَامُ كُلُّ بَكْرَةٍ
 يَطُوفُ فِي أسواق الكوفة يضع الدرة على عاتقه وكانت تسمى البيعة
 فيقف ويأدي بسلام ذكر ثم يقول **هذه**
 تفتي اللئذاة ممن نال شهوة منه من الحرام ويسقي الأثم والعار
 نیست کرد لذت آنس که باید حظ نفس از حرام و بعد از آن باید کناه و نیک و عار
 تبقى عواقب سوء في معيشتها لأخبرني ذلك من بعد هذا نارا
 عاقبت های بدش باقیست در وقت فنا نیست خیر از لذتی که آخر سفری باشد و نارا
وقال
 ذَهَبَ الرِّجَالُ الْمُتَقَدِّمُ يُفْعَالِهِمْ وَالْمُنْكَرُونَ لِكُلِّ أَمْرٍ مُنْكَرٍ
 متقدمان از جهان رفتند با افعال خویش منکران کار دین را فعد و نوح شد و
 وَبَقِيَ فِي خَلْفٍ يَزِينُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا لِيَدْفَعُ سَعْوَرًا عَنْ مَعْوَرٍ
 مانده ام هم صحبت جمع که زینت میدهند جمع دیگر را برای دفع عیب خویشان

سَلَكُوا بُيُوتَ الطَّرِيقِ فَاصْبِرُوا
در راه بایستی رفتید یک آخر شدید
مُسْتَكِينٍ عَنِ الطَّرِيقِ الْكَبِيرِ
در طریقت سرگونی را زده ببالا شدید

وَفِي الْجَمَلِ قَبْلَ الْمَوْتِ مَوْتٌ لِأَهْلِهِ
وَأَجَادُهُمْ قَبْلَ الْقُبُورِ قُبُورٌ

در جمالت پیش از مرگ مردن اهل اجل
جسم ایشان باشد و در گور باشد همچو گور

وَإِنْ أَمْرٌ لَمْ يَحْجِ بِالْعِلْمِ مَيِّتٌ
وَلَيْسَ لَهُ حَتَّى الثُّورِ نُشُورٌ

مرد اگر زنده نماند از علمت بی شک مرده است
گو نکرد زنده که قیام شود حشر و نشور

أَيُّ يَوْمٍ مِنَ الْمَوْتِ أَفْ
يَوْمٌ مَا قَدَّرَ أَوْ يَوْمٌ قَدَرٌ

نزد من در روز مرگ چیستند از من
بروزی که گمان قضا بود بروزی که گمان قضا باشد

يَوْمٌ مَا قَدَّرَ لَمْ أَخْشِ الرَّدَى
وَإِذَا قَدَّرَ لَمْ يَغْنِي الْحَدَرُ

بروزی که گمان قضا بود نمی ترسم ز مرگ خود
بروزی که گمان قضا باشد چسبن کجا باشد

كُنْتُ السَّوَادَ لَنَا ظِدِّي
فَكَيْفَ عَلَيْكَ النَّاطِقُ

نور بودی مردم چشم مرا
بر فراقت بگریه زان دارد دهر

مَنْ شَاءَ بَعْدَكَ فَلَيْتُ
فَعَلَيْكَ كُنْتُ أَحَا ذُرٍّ

هر که میخواهد پس از تو گویم
من هم از مرگ تو میکردم حذر

وَهُوَ نَفْسُكَ فَإِنَّ الْأُمُورَ
بَكَيْفَ إِلَّا لَهْ مَقَادِيرُهَا

بر خود او نفسی که کارت را منم
چون بدست حق بود مقدار آن

فَلَيْسَ بِأَيْتِكَ مِنْهِيْمًا
وَلَا قَاصِرٍ عَنْكَ مَأْمُورُهَا

نیست هیچ آینه ات را مانع
وزر تو توان دفع کردن امر آن

رَوَى الْيَتِيمُ أَبُو جَعْفَرٍ الطُّوسِيَّ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ الدِّيلِيِّ أَنَّ رَجُلًا

قید

سَالِ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ سُؤَالِ فَبَادِرٍ وَدَخَلَ مَتْلَهُ فَخَرَجَ
وَقَالَ أَيْنَ السَّائِلُ فَقَالَ الرَّجُلُ هَذَا أَنَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَقَالَ مَا أَكُنْتُ فَقَالَ
كَيْتُ وَكَيْتُ فَاجَابَ عَنْ سُؤَالِهِ فَقِيلَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ كُنَّا عَهْدًا نَالِ إِذَا
سُئِلْتَ عَنْ سَأَلٍ كُنْتَ فِيهِمَا كَمَا الْمَسْئَلَةُ الْحَمْدُ جَوَابًا بِاللَّهِ أَبْطَاتُ الْيَوْمِ
عَنْ جَوَابِ هَذِهِ الرَّجُلِ حَتَّى دَخَلَتْ الْحُجْرَةَ ثُمَّ خَرَجَتْ فَاجْتَبَتْهُ قَالَ كُنْتُ حَاقًا
وَلَا زَايَ لِثَلَاثَةِ لِحَاقٍ وَلَا حَاقٍ وَلَا حَاقٍ ثُمَّ انْشَاءَ وَهُوَ يَقُولُ هَذَا

إِذَا الْمُسْكَاتُ تَصْدُرُ لِي كُنْتُ حَقَائِقُهَا بِالْظُّنَرِ
كَرَازِمٍ بِرِسْپِنْدِ مَشْكَاتٍ كَشِيمٍ رَمُورُشْ بِعِلْمِ ظُنَرِ
وَإِنْ بَرَقَتْ فِي خَيْلِ الصَّوَابِ عِمَاءُ لَا يَخْلِيهِمَا الْبَصَدُ
بُورْخَانِ شُودِ مَحَلِّ خِيَالِ تَهَانَتِ انْوَارِ اَوَا زِ بَصَرِ
مُقَنَّنَةُ بَعِيُونِ الْغُيُوبِ وَضَعْتُ عِلْمًا مِجْمَعِ الْفِكْرِ
مُقَنَّنَةُ بِرِازِمِ جَمْعِ غُيُوبِ شَدَّازِ دُوشَانِ كُفَرِ مَنِ پَرْدِ

مَعِيَ سَمْعُ كَطْبِي الْمُرْهَقَاتِ أَفْرِي بِهِ عَنْ بَنَاتِ السَّيْرِ
بِزَمَانِ بَخَارِ جُونِ ارْشِي كَبْرَمِ تَقَابِ اَزْ بَنَاتِ سِيرِ
لِسَانِي كَشَقِيقَةِ الْارْبَحِيِّ أَوْ كَالْحَامِ الْيَمَانِي الذِّكْرِ
زَبَانِي بَخَارِ جُونِ ارْشِي دِيَا مَجْمُوعِي يَا سِي كَسَرِ

وَقَلْبُ إِذَا اسْتَنْطَقَتْهُ الْمُسُومُ ارْپِي عِلْمًا بَوَاهِي الدُّرَرِ
وَلَا كَرْدِي ارْ نَطَقِ جَوِيدِ مَسُومِ كَنْدِ مَرَا نَطَقِ غُلْفَانِ دُرِ
وَلَتِ بَايَعَةٍ فِي الرِّجَالِ أَسَايِلُ هَذَا وَذَا مَا الْخَبَرِ
بِيمِ پَشِ مَرْدَمِ جُورِ دِ جُولِ زَمَنِ بَارِ پَرِ سِپِنْدِ اَزْ خِيرِ دُشَرِ
وَلَكِنِّي مُذَرِّبًا لَا صَغِيرِ اَيْنِ مَعَ مَا مَضَى لَنَا غَبَرِ
مَرَامَتِ كَاهِ ضَاعَتِ دُونِ نَطَقِ زَايِنْدِ دِ رَفْتِ كُومِ خَبَرِ

وغير أبي جعفر الفاظ مختلفه وذلك عن أبي عباس أنه قالها عليه السلام
في بعض أيام صيفين ويمكن أن تصوب كلتا الروايتين فيكون في إحدى
الحالين نبيها وفي الأخرى نبشدا وأنا أورد ما اختلفت بهما
كشفت غواصهما وإن برقت في مخيل الظنون عياء لا يحتملها الفكر

موقوف

مقفلة بغيوب الأمور وضعت عليها حاسم العبر لأن كشفتها لا

ولم يورد البيت الخامس ولكني بذرة الأصغرين أقبس بما قد مضى من نصيب

وإن عرضت في مخيل السحاب عياء لا يحتملها الفكر

وقال

يَعْنُو تِي قَوْمُ بَرَاءٍ مِنْ الصَّبْرِ   وَفِي الصَّبْرِ سَابِغٌ مِنَ الصَّبْرِ
عز الكنده مردم بری از صبر   ز صبر تهنه را قافه صبر را ایشاب
يَعْرِى الْمَعْرِى ثُمَّ يَمْضِي لِشَايِنِهِ   وَيَبْقَى الْمَعْرِى فِي أَحْزَمِ الْجَبْرِ
عز الكنده عز اگر دور رفت بر ره خویش   بماند اهل عز در میان سورش و تاب

ومنه

اشكوا إليك عجزِي وُجْهِي   وَمَعَشَرًا عَشُوا عَلَيَّ بَصَرِي
شکوه دارم با تو از حال نهان و آشکار   در میان مردم چشم را چون پرده پیش
إِنِّي قَتَلْتُ مُضَرِي بِمُضَرِي   جَدَّدْتُ لِقِيَّ وَقَتَلْتُ مَعَشَرِي
خویش را من کشته ام از ضرب تیغ خویش   بنی خود را بریدم قتل کردم قوم خویش

وقال أن النبي صلى الله عليه وآله قال لا يمر المؤمن على عليه السلام أهل المعروف في الدنيا هم أهل المعروف في الآخرة وقال

وَمَا أَشَدَّ الْقَصِيرَ إِلَّا مَقْصِدُ قَالَ رَأَى تَقَهُ جَلَّتْ مَحَلُّ الْقَصِيرِ
 هیچ قصیری نخواهد کرد الا مقاصری نفس خود دیده بمجرب و ناتوانی مبتلا
 وَكُلُّ أَمْرٍ يُبْقَى بِنَا هُوَ أَهْلُهُ فَأَهْلٌ لِمَعْرُوفٍ وَأَهْلٌ لِمُنْكَرٍ
 هر کس میسر سپهری که اهل آن بود اهل نیکی را جزا نیکی بد از ابد پسرا

لَقَدْ عَجَزْتَ عَجْزًا لَا يَعْتَدُهُ وَمَنْ سَوْفَ أَكْبَسُ بَعْدَهَا وَاشْتَدَّ
 عجز من چون عجز آنکس شد که او معتد و رست زود بر خیزم بدین ته سیر و دامن بر زخم
 أَرْفَعُ مِنْ ذُلِّي نَاكَ أَنْ يَحْجَرَ قَدْ جُمِعَ الْأَمْرُ الشَّيْءُ الْمُنْتَشِرُ
 بر زخم دامن فرو گذارم آنرا بر زمین سیر که گرد جمع این کار پریشانی هم

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَذْكُرُ بَيْتَهُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَمَقَامَهُ فِي الْغَارِ ثَلَاثًا وَقَدْ رَوَاهُ أَبُو جَعْفَرٍ الطُّوسِيُّ بِالْإِسْنَادِ وَغَيْرِهِ

وَمَنْ طَافَ بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ وَالْحَجَرِ
 و آنک بود اندر طواف کعبه و اطراف آن
 فَوَقَّيْهُ ذُو الطَّوْلِ الْكَرِيمِ مِنَ الْمَكْرِ
 لطف یزدادد که دشمنش ز مکر دشمنان
 وَكَدَّ وَطَنَتْ نَفْسِي عَلَى الْهَتَكِ وَالْأَكْرِ
 نفس داد و تسلیم بر گرفته دل ز جان
 نَفْسِي وَفِي حِفْظِ الْأَلَةِ وَفِي سِتْرِ
 در پناه و حفظ و سپهر خالق کون و مکان

وَبَشَّارِ عِيَالِهِمْ مَتَى نَيْشُ رُوتِي
 بر فرازش افتاده می پایم که کی قلم کند
 وَبَاتَ رَسُولُ اللَّهِ فِي الْغَارِ آيَاتًا
 کرد و پیغمبر مکان در غار شبها امن خویش
 قَلَائِصُ تَقْرِينَ الْحَصِيَّ أَيْمَانًا تَقْدِرِي
 آن شیرهای که شبنم چون موم سبک از پایشان
 أَقَامَ ثَلَاثًا ثُمَّ ذَمَّتْ قَلَابِصُ
 بر شیر بستند و از آنجا باز خود بعد از روز

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَذْكُرُ بَيْتَهُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَمَقَامَهُ فِي الْغَارِ ثَلَاثًا وَقَدْ رَوَاهُ أَبُو جَعْفَرٍ الطُّوسِيُّ بِالْإِسْنَادِ وَغَيْرِهِ

أَرَدَتْ بِهِ نَصْرَ آلِهِ تَبْتُلًا وَأَضْمَرْتُهُ حَتَّى أَوْسَدُ فِي الْقَبْرِ

خوابتم من زین دیری نصرت و قبح خدا

داشتم تا خوابگاه مراک این سپردا نهادن

وَهَذَا الْبَيْتُ مِنْ رِوَايَةِ الْيَدَاوَرْدَةِ بَعْدَ قَوْلِهِ وَبَيَّنَّا أَرْعَابَهُمْ وَقَدْ أوردَهُ الشَّيْخُ
الْمُعِيذُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ رَحِمَهُ اللَّهُ أَيضًا وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَرِيكٍ عَنْ أَبِيهِ قِيلَ لَا مِيرَ الْمَوْتِ
عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي الْحَسَنِ قَوْمًا يَزْعُمُونَ أَنَّكَ بَيْتُهُمْ فَدَعَاهُمْ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ
لَهُمْ وَيْلَكُمْ إِنَّمَا أَنَا عَبْدُ اللَّهِ سَلِمَ أَكُلُ الطَّعَامِ وَاشْرَبَ الْمَاءَ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَارْجِعُوا
فَأَبَوا فطَرَدَهُمْ فَأَتَوْهُ فِي الْيَوْمِ الثَّانِي وَالثَّالِثِ فَقَالُوا مِثْلَ ذَلِكَ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ
بَيْتَهُمْ وَالْأَقْلَتُكُمْ أَحَبُّ قَتْلَةٍ فَدَعَاهُمْ قَبْرِي أَتِي بِقُدُومٍ وَحَفَرْتُ لَهُمْ أَخْدُودًا
بَيْنَ الْمَسْجِدِ وَالْقَصْرِ فَدَعَا الْحَطَبَ فَطَرَحَهُ وَالنَّارَ فِيهِ فَقَالَ إِنِّي طَارِحُكُمْ فِيهَا
أَوْ تَرْجِعُوا فَأَبَوا فَقَدَفَ بِهِمْ

موقوف

لَمَّا رَأَيْتُ الْأَمْرَ مَأْسُورًا أَوْ قَدْتُ نَارًا وَدَعَوْتُ قَبْرًا

ثُمَّ احْتَفَرْتُ جُفْرًا وَحُفْرًا وَقَبْرِي حِطًّا مَسْكُورًا

و

مَآئِنِ تَأَوَّهْتُ فِي شَيْءٍ رُذِيتُ بِهِ كَمَا تَأَوَّهْتُ لِلْأَطْفَالِ فِي الصِّغَرِ
جازه و الان گشتم در مصیبت میجو آنچنان که خواستی اطفال در وقت صغر

قَدَمَاتِ وَاللَّهِمْ مَنْ كَانَ يَكْفُلُهُمْ فِي الْإِيَالِيَّاتِ وَفِي الْأَسْفَادِ وَالْخَصْرِ
مردایت ترا پدر و انکس که می پرورده در بیایات زمان و در سفار و اخصر

تِلْكَ كُمْ قُرَيْشٌ تَنَافَى لِيَقْتُلَنِي فَلَا وَرَبِّكَ بَابُ زَوَاوَلَا تُطْفَرُوا
این شما پیدای قریش و کشتن من خواستند حق رب تو که ایست ترا نخواهد شد طفر

فَإِنْ بَقِيَتْ فَرَهْنٌ دِئْتِي لَكُمْ يَذَاتٍ وَدَقِينَ لَا يَعْفُوا لَهَا أَثَرُ
که بماند و رهنی میکنم پیش شما یذات و دقین لا یعفو لها اثر که بماند جانین آزا نکردد کم اثر

وَإِنْ هَلَكْتُ فَإِنِّي سَوْفَ أُورِثُهُمْ ذُلُّ الْحَيَاةِ وَقَدْ خَانُوا وَقَدْ غَدَرُوا

در بزم میدم از بعد آن میراثشان
خواری عس از پی غدرو خیانت سر بسر

إِنَّمَا بَقِيتُ فَإِنِّي لَتُتَخَذَنَّ أَهْلًا وَلَا شَيْعَةً فِي الدِّينِ إِذْ فَخَرُوا

در بمانم نیستم انکس که کبرم در جهان
یا رواهل و شیعه در دین که فخر آرند و فر

قَدْ بَايَعُونِي وَلَمْ يَكُفُوا بَيْعَتَهُمْ وَمَا كُرُونِي فِي الْأَعْدَاءِ إِذْ سَكَرُوا

بیعتی کردند با من و آن نشد آخر وفا
مکر نکردند با من در صف اعدا دکر

وَنَاصِبُونِي فِي حَرْبٍ مُضْرَمَةٍ نَالُمُ يَلَاقِ أَبُو بَكْرٍ وَلَا عُمَرُو

پیش من در حرب استند و چون تشنه شد
در جهان سر کردند بدین را ابو بکر و عس

إِذَا أَنْتَ لَمْ تَزِرْ وَابَصُرَتْ نَخَاصِدًا نَدِمْتُ عَلَى التَّقْرِيطِ فِي زِمَنِ الْبَدْرِ

اگر گدازی هیچ تنخی چون رسد وقت دروغ
میشوی بر کا بلی نام زد و ز تخم کار

وَمَا إِنَّ لِيَوْمَ الْبَعثِ زَادَ سِوَى الثَّقَاتِ تَزُودُهُ حَتَّى الْقِيَامَةِ وَالْحَشِيرِ

بمتر از ثقیب نباشد توشه در روز حشر
توشه باین ده ز ثقیب ساز تا روز شمار

رَوَى أَبُو جَعْفَرٍ الطُّوسِيُّ رَوَى سَيْفٌ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ مَوْلَاهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ

جَدِّهِ أَنَّهُ قَالَ عَلَى عَلَيْهِ السَّلَامُ **هذه**

صَبَرْتُ عَلَى مِرَالِ الْأُمُورِ كَرَاهَةً وَأَبَقْتُ فِي ذَلِكَ الصَّبَابِ مِرَالًا مِر

شکیبایی نمودم بر امور تلخ با بیست
درین کارم ز صبر اندک قصوری ماند تا دای

إِذَا كُنْتُ لَا تَذِيرِي وَلَمْ تَكُنْ سَائِلًا مِرَالُ الْعِلْمِ مِنْ يَدِي جَهْلٌ وَلَا تَذِيرِي

اگر چیزی نیندانی و آنرا هم نمی پرس
زدانای که میداند نمی دانی که نادانای

أَنَا الَّذِي سَمِعْتُ أُمِّي حَبْدَ كَرَضُ غَامِ آجَامٍ وَلَيْتَ قَسَوُ رَه

منم انکس که نام کرده مادر حیدر جعفر
میزویش مردی و شیر عصبه مسیحا

عَلِ الذَّرَاعِينَ شَدِيدُ الْقَصْرِ
كَلَيْتَ غَايَاتِ كَرِهَةِ الْقَطْرِ

مراسد بختی ملقا ده و محکم هستم
زمینیت همچو شیریشه ام در دیده اعدا

أَوْفِيهِمُ بِالْصَّاعِ كَيْلَ الدَّنَدِ
أَضْرِبْكُمْ صَرَائِينَ الْفَقْرِ

جز انجشم به این کیل را کیل دکر افرو
زخم ضرب و جدا سازم ز اعضای شما اجرا

وَأَتَرَكَ الْقُرْنَ بِقَاعِ جَذَرِ
صَدِي شَفِي مِنْ رُؤُسِ الْكَفَرِ

کدامم هلو اندازا بصحر اکشته چون
مراسینه شفا یابد جواز کا فر برم سرا

مَنْ يَتْرُكُ الْحَقَّ يَقُومُ صَفَرٌ
أَقْلُ مِنْهُمْ سَبْعَةٌ أَوْ عَشْرَةٌ

کسی که حق کردست با قوم خیر خود
کشم زینان اگر مفت و اگر ده با تن تنها

فَكُلُّهُمْ أَهْلُ ضَوْقٍ فَخْرَةٍ

که مستندان همه اهل غم و فخر

و ل

يَصْرُنِي رَبِّي خَيْرًا صَدْرٌ
أَمْتُ بِاللَّهِ بِقَلْبِي شَاكِرٌ

یار منم دای داد مرا خوب یاری
ایمان من بختی بدل پاکت شاکرست

أَضْرِبْ بِالسَّيْفِ عَلَى الْغَاوِرِ
مَعَ النَّبِيِّ الْمُصْطَفِيِّ الْمُهَاجِرِ

سازم بتیغ خود سر و خود از بدن جدا
با مصطفی سبب بختی کو مهاجرست

لَمَّا بَلَغَهُ أَنَّ مَعَاوِيَةَ وَعُمَرُ بْنُ الْعَاصِ تَقَا قَدَا عَلِيٍّ أَنَّ مِصْرَ لِعُمَرَ إِذَا مَرُوفٌ

يَا عَجَبًا الْقَدْرَ أَيْتُ مُنْكَرًا
كَذَبُ عَلَى اللَّهِ يُثِيبُ الثَّقَدَا

يَتَرَقُّ السَّمْعُ وَيُفْشِي الْبَصَرُ
مَا كَانَ يَرْضَى أَحَدًا لَوْ خَيْرًا

مهرن

أَنْ يَعْدِلُوا وَصِيَّةً وَأَلَّا يُبْتَا
شَا فِي الْبَنَى وَاللَّعِينِ الْآخِرَا

كَلَاهُمَا بَدِينُهُ قَدْ عَسَا
قَدَابِعُ هَذَا دِينُهُ إِذْ فَجَرَا

مَنْ ذَا بَدِينَا بَعْدَهُ قَدْ خَرَا
مَلِكُ بَصْرَانَ أَصَابَا نَظْفَرَا

لَا تَحْبَبْنِي يَا ابْنَ غَاصِرَا
سَلِي بَدْنًا ثُمَّ سَلِي خَيْبَرَا

كَانَتْ قُرَيْشٌ يَوْمَ بَدْرٍ حَزْرَا
إِنِّي إِذَا مَا الْحَرْبُ يَوْمًا حَضْرَا

لَنْ يَفْعَلَ الْحَاذِرُ مَا قَدْ حَذَرَا
وَلَا أَخَا الْجِيلَةِ عَمَّا قُدَرَا

أَضْرَمْتُ نَارِي وَدَعَوْتُ قَتَبَرَا
قَدِمَ لَوَائِي تَوْخَرُ حَذَرَا

لَوْ أَنَّ عِنْدِي يَوْمَ حَرْبٍ جَعَلَرَا
وَحِمْرَةَ الْمَلِيشِ لَهَامَ الْإِنْهَارَا

سَرَاتُ قُرَيْشٍ بِحِمْلِ لَيْلٍ ظَهَرَا

وَس

يَا ذَا الَّذِي يَطْلُبُ مِنِّي الْوُتْرَا
إِنْ كُنْتَ تَبْغِي أَنْ تَزُورَ الْقَبْرَا
ای آنکه میخواهی منم حقد وفاق و دشمنی
پیش من می خواهی بیدیت کردن زیارت کور خود

حَقًّا وَتَصَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ الْجُمُعَا
عَظِيمُكَ الْيَوْمَ دُعَا فَاَصْبَحَا
حقا پسودی بعد از آن در آنش افروخته
بختم تو را امروز من زمره پاهای مرکب بد

وَقَالَ ع

لَهْفٌ نَفْسِي وَقَلِيلٌ مَا أُسِرَ
مِمَّا أَصَابَ النَّاسَ مِنْ خَيْرٍ وَشَرٍ
آن بود نفسم که من کم دیدم از عالم فرج
از هر چه واقعی شود بر مردمان از خیر و شر

لَمْ أَرِدْ فِي الدَّهْرِ يَوْمًا حَرِيمٌ
وَهُمُ السَّاعُونَ فِي الشَّرِّ الشَّدِيدِ
روزی نکردم در جهان من یک ایستادن از
ایشان بیک من همه سپاهی شدند و کینه در

وَقَالَ ه

أَغْضُ عَيْنِي عَنْ أُمُورٍ كَثِيرَةٍ
وَإِنِّي عَلَى تَرَاكٍ الْعَوَظِ قَدِيرٌ
چشم می پوشم بعد از فراوان کارها
که چه قدرت هم بود بر ترک این معنی مرا

وَمَا مِنْ عَمِيٍّ أَعْصَى وَلَكِنْ رَمَا
تَعَامِي وَأَغْضُ الْمَرْءَ وَهُوَ بَصِيرٌ
نیست از کوری که پوشم چشم خود لیکن بسی
چشم پوشد مرد و او را است بیایی بجا

وَأَسْكُرُ

وَأَسْكُرُ عَنْ أَشْيَاءَ لَوْ شِئْتُ قَلَمْتُهَا
وَلَيْسَ عَلَيَّ فِي الْمَقَالِ أَمِيرٌ
ناشتم از چیزها و در زانک خوانم گویش
نیست بر ما در سخن گفتن امیر و پیشوا

أَصْبَرَ نَفْسِي بِاجْتِهَادِي وَطَاقَتِي
وَإِنِّي بِأَخْلَاقِ الْجَمِيعِ حَسِيرٌ
نفس خود اصبر فرایم مجتهد خویش
زانکه من پستم خیر و ادر از جمیع خلقت

وَقَالَ ه

مَا فِيكَ خَيْرٌ وَلَا مِيرٌ تَقْدُّ لَهُ
قَضَيْتَ مِنِّي لِبَاقِي وَأَوْطَارِي
خیر و میری نیست در توانا و آبی و شمار
هم ز خود گشتم بکار خویش حاجت گزار

فَإِنْ بَقِيَتْ فَلَا تُرْجَى لِكَرَمَةِ
وَإِنْ هَلَكْتَ فَذَمُّومٌ إِلَى النَّارِ
که باقی نیست کس را از تو امید کرم
و در میری با بدترین حاجت چشم گشت و بار

رَوَى أَنَّ عَمْرُو بْنَ عَبْدِ وَدَّ بِرِزْيَوْمِ الْخَدِّ قَتَلَ دِي هَلْ مِنْ
مُبَارِزٍ فَقَامَ عَلَيَّ فَقَالَ أَنَا لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ أَجَلٌ يَا عَلِيَّ

عَفَا

فَادَيْ عُرَاثَانِيهِ هَلْ مِنْ مُبَارِزٍ ثُمَّ قَالَ اَيْنَ جَنَّتُمْ اَتَيْتُمْ تَرْجِعُونَ اَنْ
مَنْ قَتَلَ مِنْكُمْ دَخَلَهَا اِلَّا لِيُبْرِزَ اِلَيَّ رَجُلٌ فَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
اَنَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ اجْلِسْ ثُمَّ قَالَ الثَّالِثَةُ هَلْ مِنْ مُبَارِزٍ وَهُوَ يَقُولُ

هَلْ هَلْ

وَلَقَدْ لَحِثْتُ مِنْ اِلْدَاءٍ وَجَمَعْتُهُمْ هَلْ مِنْ مُبَارِزٍ

کلهای من فراغت شد ز بس که نجیب اندا کردم بدین جمع و ازینها خواستم یک مرد پیا برجا

وَوَقِفْتُ اِذْ جَبُنَ الشَّعْعُ مَوْفِقَ الْقَرْنِ الْمُنَاجِزِ

توقف کردم ایجا تا دیگر شش شد ز من موقف میان عرصه جنگ و جدال و موقف میجا

فَكَذَلِكَ اِنِّي لَمْ اَزَلْ مُسْتَرْعَا نَحْوَ الْمَرْاهِرِ

چنین من همیشه تا که بودم درین زمان دیگر مشترب و سرعنی دارم میان چنگل شکار

اِنَّ الشُّجَاعَةَ وَالْمَسَاحَةَ فِي الْفِتْيِ خَيْرُ الْعَزَائِرِ

فَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَنَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَاَذِنْ لِي الْبَنِي صَلَوَاتُ اللَّهِ

در جنگ و در شجاعت و در مساحت و در فتنه خیر از عزاهاست
فردا علی علیه السلام من است

عَلَيْهِ فَنَشَى وَهُوَ يَقُولُ هَذِهِ الْآيَاتُ

يَا عَمْرُو وَيَحْكَ قَدْ اَنَا كَ حُجْبُ صَوْتِكَ خَيْرٌ عَاجِزٌ زُورِيَّةٌ وَبَصِيرَةٌ

ای عمر وای بر تو که آمد بسوی تو صوت ترا جواب ده و صاحب آفتاب با صدق بیست و صدای بصیرت

وَالْحَقُّ بُنْيَ كُلِّ فَايِزٍ وَلَقَدْ دَعَوْتُ اِلَى الْبَارِزِ فَتَيَّ حُجْبًا اِلَى الْمُبَارِزِ

حق بر بنیاد هر کس که فایز خواندی بسوی حرب و بیاید برایت مردی که او جواب تو گوید بگوید و دار

يُعَلِّقُكَ اَبْيَضَ صَارِمًا كَالْمَلِجِ خَفَا لِلْمُنَاجِزِ اِنِّي اَوْ مِلَّ اَنْ تَقُومَ

بالای سر برداشت ترا بیخ مجرب تا چون کدائی ازین تنگ آید دارم خیال آنکه رسانم با سمان

عَلَيْكَ نَاجِحَةُ الْخَنَازِيرِ مِنْ ضَرْبَةِ بَجَلٍ اَيْتَقَى ذِكْرُهَا عِنْدَ الْمَرْاهِرِ

از خلق بر جان تو نجات دهنده از ضربتی جنگ بماند بدستان تا روز حشر یاد کنند اهل کارزار

وَلَقَدْ

حَيَاتُكَ اَقْصَارُ قَعْدَةٍ وَكُلَّمَا

مَضَى نَفْسٌ مِنْهَا تَقْصُرَتْ لَهَا جُزْءٌ مَرْدَمِي كَانَ يَكْدُرُ دَجْرُ دِي اَزَانِ كَرْدِ دَفْنَا

مضی نفسی منها نقصت لها جزء

قَصَبُ فِي نَفْسٍ وَتَمِي لَمِيرِهَا   وَمَا لَكَ تَرَعَقَ تَحْنُ بِهِ رِزَا
 چون بر دزایی طوری باش و شب غیر آن   گو تر اعتدی که دریا بی چنین نغمه
 وَجُحِيدُكَ مَا يَفِيدُكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ   وَيَجِدُوكَ حَادٍ مَا يَرِيدُكَ الْرِزَا
 زنده سازد آنک می میراندت در هر شبی   ساربان را رعیتی بر تو میخواند خدا

دفاع

الْعِلْمُ زَيْنٌ فَكُنْ لِلْعِلْمِ مَكْتَبًا   وَكُنْ لَهُ طَالِبًا مَا عَثَتْ مَقْبَلًا
 زینت مردم بود از علم کسب علم کن   علم را میجوی و از وی آفتاب پس نور دار
 وَارْكَزْ إِلَيْهِ وَثِقْ بِاللَّهِ وَاعْتَصِمْ   وَكُلِّمْ أَرْزِينَ الْعَقْلَ مَحْتَرَمًا
 میل سوزی علم کن مباد بر حق استقامت   بارضای عقل جو علم و مشو غافل ز کار
 لَا تَأْتِ إِذَا مَا كُنْتَ سَمِيمًا   فِي الْعِلْمِ يَوْمًا وَإِنَّا كُنْتُ مُنْعِمًا
 چون نیایی در طلب جدی مگردان دل   در پی علم از بود در یا بود غواص وار

نایب

در این کتاب...

وَكُنْ قَتِيًّا نَسَاكَ خُصَّ التَّقِيَّ وَرِعًا   لِلدِّينِ مُغْتَنًا لِلْعِلْمِ مُغْتَنًا
 متقی و زاهد و اهل ورع باش ای جوان   دین غنیست دان و تخم علم را در دل بکار
 وَاعْلَمْ هُدًى أَنَّ الْعِلْمَ خَيْرٌ صَفًا   أَصْحَى الطَّالِبُ مِنْ فَضْلِهِ سَلَا
 فهم کن که علم نیکوتر باشد مشربی   طالب خود را ست همچون آب صافی سارکار

فَنُتَخَلَقُ بِالْآدَابِ ضَلَكٌ بِهَا   رُئِيسُ قَوْمٍ إِذَا مَا فَارَقُوا الرُّؤَسَا
 هر که خلقت با آداب باشد او گردد از آن   سرور از قوم چون باشد رها ترا سرار

دفاع

الْيَقِ وَالْخَبَرَ رِيحًا نَسَا   أَوْ عَلَى الزَّجْرِ وَالْآسِ
 تیغ و خنجر و پسته ریحان است   فارغ است از زجر کس و از مورد درد
 شَرَابًا مِنْ دَمِ أَخِي نَسَا   وَكَأَنَّا حُجَّةُ الزَّائِرِ
 با ده ما خون بدخواهان است   گویا سر است ساغر در نبرد

و قال

لَا تَتَمَنَّوْا رَبَّكُمْ فِيمَا قَضَىٰ ۖ وَهُوَ الزَّالِمُ وَطَبَقْنَا
خانی خود را کنی نیت در احکام قضا

لِكُلِّهِمْ فَرْجٌ عَاجِلٌ ۖ يَأْتِي عَلَى الصُّبْحِ وَالْمَسَاءِ
در جهان هر کار را آخر رسیده فتح و فرج
بر کسی کو مست در جو لایکه لیل و نهار

و قال

اتَّخَذَ اللَّهُ لَشَرِّكَ لَهُ
شکر خدا که نیت شریک و نظیر او

لَمْ يَقِمْ لِمُؤْنِسٍ فَيُؤْنِسْنِي إِلَّا أَنِّي أَخَافُ مِنْكَ
مونس مرا نماند که انپش بود بمن
جز مونس که ترس را انپش بود مرا

فَاغْتَرَّلَ النَّاسُ مَا اسْتَطَعُوا ۖ وَكَانَ كَيْدُ مَنْ خَافُ مِنْ دُنْهُ
از مردمان بقدر توان بپش کوشه گیر
و آنکس که ترس از بد بپش باش از وجها

قَالَ عَبْدُ يَرْجُو مَا لَيْسَ بِدِرْكِهِ
بنده امید آنچه کند در نیاید دستش
و الموت اذني اليه من رقبته
و مرگ از گوشه از نفس او دم فتن

و قال

سَلَامٌ عَلَى أَهْلِ الْقُبُورِ الدَّوَارِ ۖ كَأَنَّهُمْ لَمْ يَجْلِسُوا فِي الْحَالِيبِ
بر اهل قبور که از ماست در رود
کویی که مجلسی بودند مکر

وَلَمْ يَشْرَبُوا مِنْ بَارِدِ الْمَاءِ شَرِبَةً
یا نوش کرده اند یک شربت آب
یا میخ نخورده اند نه خشک و نه تر

و قال

لَا تَأْتِ الْمَوْتَ فِي طَرْفٍ وَفِي نَفْسٍ
یک نفس یا لحظه این باشد از حال مرگ
و لو تمنعت بالحجاب والحرص
و اگر مانع شود از وی کجبانان در

وَأَعْلَمُ أَنَّ سَهَامَ الْمَوْتِ نَافِلَةٌ
و آنک باشد تیرهای موت را حکم روان
فِي كُلِّ مَدْرَجٍ مَنَافِعٌ
بر همه درجی که مار باشد از حصن و سپر

مَا بِالْدينِكَ تَرْضَى أَنْ تُدْنِيَهُ وَثُوبُ نَفْسِكَ مَسْئُولٌ مِنَ الدُّنْيَا
چیت دینت را که ناپاکی رواداری بدین جامه های تن بغایت پاک پوشیده بهر
تَرْجُو النِّجَاةَ وَلَمْ تَتَلَكَّ سَالِكُهَا إِنَّ الْفِتْنَةَ لَا تَجْرِي عَلَى الْيَمِينِ
دامی امید نجات و پستی بر راه آن راستی را کی توان کردن روان گشتی بهر

أَحِبَّ أَوْلَادَ الْجَمَالَةِ أَنَا عَلَى الْخَيْرِ لَنَا سَلَمٌ فِي الْقَوَارِسِ
مست اولاد جهالت را که آن گماهی مثل ایشان در سواری هستیم از کز و فر
فَسَايَا بَنِي بَدْرٍ مَتَى بِالْقِيَمَةِ بِقَتْلِي ذَوِي الْأَقْرَانِ يَوْمَ الْبَارِيسِ
قصه را پس از بنی بدر از بدان مردم در قتل آنهایی که کردم روز مسیحا و مشر
وَهَذَا رَسُولُ اللَّهِ كَالْبَدِينِ بِكَ كَشَفَ اللَّهُ الْعِدَى السَّاكِبِ
این رسول حق که چون بدینست ما را در میان بهر او اعدای دین را کرده حق زبر و زبر

وَأَنَا أَنَا لَا نَزِي الْحَرْبُ سُبَّةٌ وَلَا تَشِي عِنْدَ الرِّمَاحِ الدَّاعِسِ
مانی بنیم روز حرب تقصیری ز خود مانگر دانیم رواز نیزه های کاردگر
فَأَقِيلْ فِينَا بَعْدَ مَا نَزِمْنَا لَكَ فَأَخَذَرْتُ سَاحِدِيْدًا لِلْأَيْسِ
نیت بعد از ما کسی را در غم اگر سخن بر تن کس خلقی زیبان نکرد نو دگر

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَرَ بْنِ أَبِي رَبِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا مُحَمَّدٍ الْقَاسِمِيَّ عَنْ أَبِيهِ
عَنْ جَدِّهِ لَا مِيرَا لَوْنِيْنَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

أَتَمُّ النَّاسِ أَعْرِفَهُمْ بِنِقْصِهِ وَأَقْعَمُ لِسَانُهُ وَحِرْصِهِ
بود که ملزم مردم شناسا تر بنقص خود بکلی کند هیچ حرص و شغوت از زبان جان
فَدَانٍ عَلَى السَّلَامَةِ مَنْ يُدَانِي وَمَنْ لَمْ تَرْضَ حُجَّتَهُ فَأَقْصِهِ
بروزد یک آن کز امن ساد با تو نزدیکی کسی که نصیحتش را نپذیری نه دوری بود در مان

وَلَا تَتَغَلَّ عَافِيَةً بِشَيْءٍ وَلَا تَتَخَصَّنَ أَذَى الرُّخْصَةِ
کران شمار چسب عافیت در مر بها باشد بدان ارزان بماند از آنکه چون خاک دست ارزان

وَحَلَّ الْفَخْرُ مَا اسْتَفْتَيْتَ عَنْهُ فَمَتَّجِلِيًّا بِالْمُفْضَلِ
بمان دخل و تفحص فاصد آن کز وی غنی باشی بسا جوینده هر چیز را عیب آید و نقصان

وَكُتِبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ

لَا يُحِبُّ الْعَاصِي ابْنَ الْعَاصِي سَبْعِينَ أَلْفًا عَاقِلِي النَّوَاصِي
وادم مصاحب از پی تو عاصی بن عاصی هفتاد هزار معوی حسین بدست من

مُتَحَقِّقِينَ حُلُقَ الدَّلَاصِ اسَادُ مَخْلُوعِينَ لَا مَنَاصِ
بندند دروغ و خود همه بر پسر شتر شیران کر سپید نکرینند از فتن

قَدْ جَنَّبُوا الْخَيْلَ مَعَ الْقَلَاصِ
کرده جنبه اسب و شترهای صف شکن

لَا مَأْتِدُ غَوْنٍ بغير حق إِذَا مِيرَ الصَّحَاحُ مِنَ الْمَرَضِ عَرَفْتُمْ حَقَّابًا فَحَدَّثُوا
بغیر حق بود این دعوی شما بماند غمت عیان تن در دست از بیمار شناسید حق و سگری

كَمَا عَرَفَ السَّوَادُ ابْنَ الْيَاضِ كَمَا بَانَ لِلَّهِ شَاهِدًا عَلَيْكُمْ وَقَاضِيَا الْإِلَهِ قَعَمُ قَاضٍ
بماند باز شناسند و زار بشمار کواهد است کتاب خدا بسوی شما خداست قاضی نعم قاضی الا برار

إِنَّا نَعْلَمُ دَا عِلْمَ بِنَا اللَّهُ قَضَى فَإِنَّهُ يَأْتِيكَ سِعْفُ الْمُنْتَضَى وَاللَّهُ لَا يُرِيمُ شَيْءٌ يُقْضَى
که بود علمت بمان چیزی که حق کرده قضا و آنکه نزدیک آیدت شمشیر من و در این سرچق ریخته زدم بود و میسر جمع

إِذَا أَدَانَ اللَّهُ فِي حَاجَةٍ أَمَّا إِلَيْهِ الْجَاحُ بِهَا يَدُ كُفٍّ
حاجتی که اندان رضای حقست اما ای الجاح بهاید کف

سوی آید دودیه کاه طلب

وَإِنْ أَذِنَ اللَّهُ فِي غَيْرِهَا أَتَى دُونَهَا غَارِضٌ مِنْ ضُرِّ
آنکه فرمان حق در آن نبود عکس آن عارضت رنج و تعب

نَحْنُ نَوْمُ النَّمَطِ الْأَوْسَطِ لَنَا كَمَنْ قَصَرَ أَوْ قَرَّطَا

و قال

اصْبِرْ عَلَى الدَّهْرِ لَا تَقْضِ عَلَى أَحَدٍ فَلَا تَرَى غَيْرَهَا فِي اللَّوْحِ مَخْطُوطٌ
صبر کن بر دهر و بدخوی مکن با هیچ کس چون نمی بینی چیزی خارج از لوح و قلم
وَلَا تَقِمْ بَدَارَ لَا تَنْقَاعَ لَهَا وَالْأَرْضُ وَاسِعَةٌ وَالرِّزْقُ سَبُوطٌ
سکن شهری مشو که بجا نباشد هیچ نفع زانکه عالم را بود روزی فراخ و رزق سم

و قال

نَوْمُ أَمْرِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ نَقِيطِهِ لَمْ يَرْضَ فِيهَا الْكَاتِبِينَ الْحَفْظَةَ
خواب مرد البته بهتر باشد از بیداریش آنکه نبود راضی از فعلیش کرام الکاتبین
وَفِي صُرُوفِ الدَّهْرِ لِلْمَرْءِ عِظَةٌ
مرد در انقضای دوران و اعطای باشد امین

و

لَكَ الْحَمْدُ أَمَّا عَلَى نِعْمَةٍ وَأَمَّا عَلَى نِقْمَةٍ تَدْفَعُ

شکر دمت مر ترا بر نعمت و احسان و لطف
شکر دیگر آنکه ساری دفع عنای شدید

تَشَاءُ فَتَقْعَلْ بِمَا شِئْتَهُ وَتَسْمَعُ مِنْ حَيْثُ لَا تَسْمَعُ
هر چه میخواهی توانی کرد چون قدرت ترا بشنوی دیگر از آن جایی که زبان نتوان شنید

و قال

بَاتَ الْوَفَاءُ فَلَا رِفْدَ وَلَا طَعْمَ فِي النَّاسِ لِلنَّاسِ لَا إِلْيَاسَ وَالْجَزْعُ
وفا بر دیگران طعم نماد و طلب بهر دمان بجز از نا امید می جاوید
فَاصْبِرْ عَلَى نِقْمَةِ اللَّهِ وَاعْنِ بِهِ فَإِنَّ اللَّهَ أَكْرَمُ أَنْ يَرْجِي وَيَتَّبِعُ
با عین دضا شو عنی و صبر نمای خدا اگر میز از سر که مست در امید

و قال

لَكَ الْحَمْدُ يَا ذَا الْجُودِ وَالْحَمْدُ وَالْعَلِيَّ تَبَارَكَتْ تَعْطِي مَنْ تَشَاءُ وَتَمْنَعُ
مر ترا حمدت و شکر ای صاحب جود عالی کر منع فرما پی و کر بخش عطا

إِلَهِي وَخَلَّاقِي وَحَرِيزِي وَمَوْلِي إِلَيْكَ لَدَيْ الْأَعْيَارِ وَالْإِسْرَاقِ

ای خدا و خالق من و وی پناه و مومنینم روی اخلاصم بسوی ت در فقر و غنا

إِلَهِي لَيْنٌ جَلَّتْ وَجَعَتْ خَطِيئَتِي فَغْفِرْكَ عَنْ ذَنْبِي أَجَلٌ وَأَوْسَعُ

ای خدای من مرا که چه خطا باشد بزرگ عفو تو افزون تر و اکبر از گناه و از خطا

إِلَهِي لَيْنٌ أَعْطَيْتَ نَفْسِي سُؤَالَهَا فَمَا أَنَا فِي رَوْضِ النَّدَامَةِ أَرْكَعُ

ای خدای من اگر چه نفس را دادم مراد آدم اکنون بستانندامت در چسب

إِلَهِي تَرَى حَالِي وَفِكْرِي وَفَاتِي وَأَنْتَ سَاجِدٌ لِحَقِيقَةِ تَسْمَعُ

ای خدای منی این حال من و درویشم سم تو در گوشش آوری در حقیه که گویم دعا

إِلَهِي فَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي وَلَا تُزِغْ قُوَادِي غَلِي فِي سَبِّ جُودِكَ مَطْعُ

ای خدای من قطع امید من مکن مایل ساز دل مرا چون مست از جود تو ادا امید

إِلَهِي لَيْنٌ خِشْيَتِي أَوْطَرْدُ دَيْتِي فَنُذَالَّذِي رَجَوْتُ مِنْكَ الشَّفْعُ

ای خدا که نا امیدم سازی و روانی ز پیش کیت آن گزوی امیدم باشد و شافع

إِلَهِي أَجْرِي مِنْ عَذَابِكَ أَتَمِّي أَسِيرٌ ذَلِيلٌ خَائِفٌ لَكَ اخْضَعُ

ای خدای من از عذابت را بزم من هم اسیر و هم ذلیل تر سپا که از جان ترا

إِلَهِي إِنْسِي تَلْقَيْنِ حُجَّتِي إِذَا كَانَ لِي فِي الْقَبْرِ مَثْوِي وَخُجْمُ

ای خدا انم ده از تلقین بجا حجت من چون مرا باشد درون قبر خود سپین و جا

إِلَهِي لَيْنٌ عَذَّبْتَنِي الْفَحْشَاءَ فَجَلُّ رَجَائِي مِنْكَ لَا يَتَقَطَّعُ

ای خدا که در عذابم افکنی سالی سزار رشته امیدم از لطف تو کرد و جدا

إِلَهِي أَذِقْنِي طَعْمَ عَفْوِكَ يَوْمَ لَا يَبُوءُ وَلَا مَالٌ هَذَا لَكَ يَنْفَعُ

ای خدا طعمی ز عفو تو بخش روزی که نذر نه پسر نه مال اینجا نفع بخشد در جدا

اَلْهٰی اِذَا الْمَرْءُ عَنِیْ کُنْتُ ضَاۤیِعًا وَاِنْ کُنْتُ تَرَعًا فِیْ قَلْبِیْ اُضْبِعْ
 ای خدا اگر بودم از تو رعایت ضایع و در رعایت یایم از تو نیست ضایع رنج
 اَلْهٰی اِذَا الْمَرْءُ تَقَفَ عَنْ غَیْرِیْ یُحْسِنُ فَرَزَیْ لِّیْ بِالْهَوٰی یَتَمَسَّعْ
 ای خدا عفو از تو فرمایی زکار ناپسند کبست کو بدکار را بخشد تمسّع از هوا
 اَلْهٰی لَیْسَ فَرَطُکَ فِیْ طَلَبِیْ التَّقٰی فَمَا اَنَا اِثْرُ الْعَفْوِ اَقْفُوْا وَاتَّبِعْ
 ای خدا در راه تقوی کرم انصیر رفت بر نشان عفو تو رفتم پی راه پیدا
 اَلْهٰی لَیْنُ اَخْطَاۤتِیْ جَهْلًا قَطَلًا رَجَوْتُکَ حَتّٰی قَبِلَ مَا هُوَ یُجْزَعُ
 ای خدا کردم خطا از جهل بسیکن و اشکم تابان غایت که گویندم ترسید از خدا
 اَلْهٰی ذُنُوْبِیْ بَدَتْ لَطُوْدُهَا عَلَتْ وَصَفْحُکَ عَنْ ذَنْبِیْ اَجَلًا وَاَرْفَعُ
 ای خدا اگر چه گناه منست افزون تر ز کوه لطفت افزونست از جرم جو کوه از کمر یا

اَلْهٰی نَحْنُ ذِکْرُ طَوْلِکَ لَوْ عَنِیْ وَذِکْرُ اَلْخَطَاۤیَا الْعِیْنُ مَتَدَمَعْ
 ای خدا سو ز من حد شد گناه ذکر رحمت و ایتم ذکر گناهان کرده گریبان دید یا
 اَلْهٰی اَقْلَبْنِیْ عَشْرَتِیْ وَاَمَحْ حَوْبِیْ فَاِنِّیْ مُقَرَّرٌ خَافِیْ تَضَرَّعْ
 ای خدا اعظم کن از لغزیدن و فرم بخش من مقرم بر گناه خویش و ترسان در دعا
 اَلْهٰی اَنْلِیْ مِنْکَ رَوْحًا وَرَحْمَةً فَلْتُسَوِّیْ اَبْوَابَ دَارِکَ اَقْرَعْ
 ای خدا از لطف خود رحمت کن و راحت رسان چون مرا بنود بحسرت در پای لطف سبج جا
 اَلْهٰی لَیْنُ اَقْصِیَّتَنِیْ اَوْ طَرَدْتَنِیْ فَاَحْبِلْ لِّیْ یَا رَبِّ اَمْ کَیْفَ اَضْمَعُ
 ای خدا اگر تو مرا دور افکنی یا رانیم حبیلتی نبود مرا یا رب چه سازم جز رضا
 اَلْهٰی حَلِیْفُ الْحَبْلِ بِاللَّیْلِ سَاهِدْ یُنَادِیْ وَیَدْعُو وَالْمُغْفَلُ یُجْعَلُ
 ای خدا چون مست هم سو کند شب زندگار باند او خواش و غافل بخواب از امتلا

وَكُلُّهُمْ يَرْجُو نَوَالِكَ رَاجِيًا
جمله میسند از کمال لطف تو امیدوار

إِلَهِي عِنِّي رَجَائِي سَلَامَةً
ای خدا امید من این در سلامت ساخت
وَقُبْحُ خَطَايَايَ عَلَيَّ تَشْتَبِعُ
رشتی جرم و گناه من میکند تشبیه

إِلَهِي فَإِنْ تَعَفَّوْا أَفْعُولُ شُكْرِي
ای خدا اگر عفو باشد از تو عفو است یا ورنه
وَلَا فَبِالدِّبَالِ الْمَذْمُومِ نَصْرُ عِ
ورنه باشم در کلاه مهملک افتاده ز پا

إِلَهِي بِحَقِّ الْهَاشِمِيِّ وَالْكَسْبِ
ای خدا سوگند حق هاشمی و آل او
وَحُرْمَةِ أَبْرَارِهِمْ لَكَ خُشْعُ
حرمت بندگان که از ایشان با تو دارم انجی

إِلَهِي فَأَنْشُرِي عَلَى دِينِ أَحْمَدٍ
ای خدا اگر نشر فرمایی بدین احمد
تَقِيًّا نَقِيًّا قَانِتًا لَكَ خُشْعُ
آن تقی و آن نقی قانع شمری باشم ترا

وَلَا تَحْرِمْنِي يَا إِلَهِي وَسِيدِي
ای خدا او نه بر من مکن بر من حسد
شَفَاعَتُهُ الْكَبِيرِي فَذَاكَ الشُّفْعُ
آن بزرگی شفاعت عظمای شافع در حسد

وَصَلِّ عَلَيْهِ مَا دَعَاكَ مُوَحِّدٌ
خوان بر وصلوات تا خواند ترا شیخ خوان
وَأَبْجَاكَ أَحْيَا رِيَالِكَ رُكْعُ
و آن سنا جان که بیکانند در بابت و نماز

تَجَوَّعُ فَإِنَّ الْجُوعَ مِنْ عَمَلِ الْيَقَعِ
کس نمی پشتم سبب جوگی رقتوی کس نیست
وَأِنْ طَوِيلَ الْجُوعُ يَوْمًا يَشْبَعُ
و اگر طولانی شود فرادان سیر کردی بعد از آن

وَجَاءَتْ صِفَارُ الذِّبَالِ لَا تَرْكُمْنَا
از کلاه فرود روی جوی و فعل خود مساز
فَإِنْ صِفَارُ الذِّبَالِ يَوْمًا يَجْمَعُ
ز آنک کرد جمع روزی آن کلاه از سر کران

إِنِّي أَمُّ هَلِ النَّصِيحَةِ تَنْفَعُ
ای برادر پند گویم تا ترا نفعی دهد
إِلَهِي أَقْبَلِكَ إِنْ مَجَّحْتُ مَوْعِدُ
دارم از آنی ترا اگر در دلت یا بد مکان

فَلَقَدْ مَنَّكَ مَا اسْتَطَعْتَ بِخِمَّةٍ فَإِنْ انْقَطَعَتْ بِهَا قَفْسُكَ تَنَقَّ
 کردم از آنی تواند آنچه مقدورست که تو و عظم بشوی نفس تو که دفع از آن
 قَدِمَ لِقَاكَ فِي الْحَيَاةِ تَرَوُدَا فَعَدَّ تَقَارِقَهَا وَأَنْتَ مُودَعٌ
 توشه بر نفس خود در پیش برفت زانک خواهد رفت فردا تو امانت در میان
 وَاهْتَمَّ لِلْفَقْرِ الْقَرِيبِ فَإِنَّهُ إِنَّا ي مِنَ السَّفَرِ الْبَعِيدِ وَاشْبَعُ
 استغنی در ره نزدیک کن کار در دست که سفرهای درازت دورتر شد در جهان
 وَاجْعَلْ تَرَوُدَكَ الْخَافَةَ وَالْقِيَّ كَانَ حَقُّكَ مِنْ سَائِلِكَ أَسْرَعُ
 توشه در راه خود از خوف و از تقوی بسیار کان هلاکت زودتر ازت رسد
 وَاقْتَرَعْ بِقَوِيَّتِكَ الْفَقْرَ الْغَنَى وَالْفَقْرُ مَقْرُونٌ بِمَنْ لَا يَقْنَعُ
 چون قناعت غنی قانع بقوت خویش باشد زانک باشد بی قناعت را فقیری و موان

واحد

وَاتَّخِذْ مُصَاحِبَةً لِّلْيَامِ فَإِنَّهُمْ
 دور باش از صحبت زشت لیسان کان
 أَهْلُ الْمَوَدَّةِ مَا أَنْتَ لِمَنْ الرِّيسُ وَإِذَا انْتَفَقْتُمْ لَكَ مَنَاقِبُ
 در پستند آن دم که می بخشی رضای جلال و رکنی منع غرضشان ز مریای جانستان
 لَا تَجْمَعُ وَأَنْتَ تَعْلَمُ إِنَّمَا لِسْوَائِ تَتَوَلَّى كُلُّ مَا قَدْ جُمِعَ
 جمع دنیا پی کنی البته چون الی همین گمان مسجم آوری باشد برای گمراهی
 وَكِتَابُ رَبِّكَ فَالْهُدَى شَهْدًا إِنَّ الْحَبَّ لِرَبِّهِ لَا تَجْمَعُ
 بر کتاب صحت پروردگار است چون محبت حق یارده در نظر خواب کران
 يَبْدُوكَ أَنَّ شَيْدُكَ وَكَحْشًا بِهِمْ وَإِذَا تَغَيَّبَتْ أَنْتَ الْاَوْضَعُ
 چون شوی حاضر نماید بی چنین باشد و روشی غایب تو باشی که برین مردمان

شَرُّ الصَّحَابَةِ مَنْ يُودِعُ لَطِيعٌ وَبَصْدٌ خَبِثًا إِذَا لَا يَطْعُمُ

همشین بکنندیدی همه به سر طعم روی گرداند چون که گردد از وی قطع آن

لَا تَقْسِرْ مِمَّا اسْتَطَعْتَ إِلَى أَمْرٍ يُقْشِي إِلَيْكَ سِرًّا يَأْتِي تَوَدُّعُ

تا توانی هر خود را فاش بر روی کن که بتوافقت کند از دیگری پسر نهان

فَكَمَا تَوَادُّ سِرَّ خَيْرٌ صَانِعًا فَكَلِمَاتُ سِرٍّ لَا مَحَالَةَ يَصْنَعُ

چون می بینی که هر غیر سازد تو فاش همچنین هر ترا خواهد نمودن سبب کان

لَا بُدَّ أَنْ يَنْطِقَ فِي مَجْلِسٍ قَبْلَ السَّوَالِ فَإِنَّ ذَلِكَ يُشْتَمُّ

در سخن گفتن بجمعی ابتدا از خود کن سخن شود تشیع تو پیش از سوال مردمان

فَالصَّمْتُ خَيْرٌ مِنْ كُلِّ ظَنٍّ بِالْفَقِي وَلَعَلَّهُ خَرَقَ سَفِيهَةً أَرْقَعَ

خاشی ظن کمو باشد جو از زانی شک کرد چه باشد کول و بی عقل و سبیه و بی زبان

وَدَّعِ الْمَزَاحَ قُرْبَ لَفْظَةِ مَزَاحٍ جَلَّتْ إِلَيْكَ بَلَايَا لَا تَدْفَعُ

نزد بگذارد ای بسا لفظی که چون باز دل بگفت سوی او آورد تشویشی که نتوان دفع آن

دَاوِ الرِّجَالَ بِمَا تَقْظُنُّ بِأَتَهُمْ يَمُوتُ مِنْكَ وَثَقُ مِنْ تَوَدُّعٍ

در درد را نازد و از خویش ایشان بماند ز آنچه میجویمند و اثنی بیش با ترسندگان

بِحَالِهِ يَطْفُلُكَ مَرَحًا ذَرِئَةً وَادِّقْهُ أَغْذَبَ نَطَقُكَ لَكَ يُسْمَعُ

لطف کن با آنک از شرش حذر باشد ترا و در شراب عذب لطف خویش را در می حسان

وَكُنْ الْمُخَالَفَ بِالضَّيْرِ لِمِثْلِهِ فَبِذَلِكَ تَقْهَرُ مَنْ لَقِيتَ وَتَضَعُ

با ضعیف خود خلاف مثل ایشان پیش کن تا بهین معنی بیدان اکنی بر خاکشان

وَحِفَاطُ جَارٍ لَا تَضَعُهُ فَإِنَّهُ لَا يَبْلُغُ الشَّرَفَ الْجَدِيمُ نُضِيعُ

و حفظ جاران را تضعفه فایده لایمبلغ الشرف الجسیم نضیع

وَالضَّيْفَ أَكْرَهُهُ تَجِدُهُ مُخْبِرًا عَنْ نَجْوَدٍ وَمَنْ يَضُرُّ وَيَنْجِي

میهانت را که آتی دارم که بگوید خبر از کسی با خود یا خود از نجیبی تا توان

وَإِذَا اسْتَقَالَكَ ذُو الْأَسَاءَةِ ^{عَنْهُ} فَقُلْ إِنَّ ثَوَابَ ذَلِكَ وَسِعَ

در بشیانی شد تو صاحب گناه از جرم و لغز بگذران از دی که اجر آن بود افزون از آن

وَإِذَا بَيَّنْتَ عَلَى السَّرِيرِ قَاحَهَا وَاسْتَرْعِيوبَ أَخَاكَ حِينَ تُطْلَعُ

چون این کردی بر سرایی نشان دارش بل و ز برادر عیب را پوشش از شود پشت عیان

وَارْزُقِ الْأَمَانَةَ وَالْكِتَابَ بِأَدَائِمَا حَظَّيْنِ مَغْفِرَةٍ وَذِكْرٍ رَافِعٍ

کن امانت را رعایت در ادایش سعی کن کان دو خط باشند ذکر و مغفرت رفیع کان

وَإِذَا ضَعِفَتْ عَنِ الظَّلَامِ فَضْعَ لَهْ حَدَّ الْمَذَلَّةِ حَيْثُ شَلَّتْ يَخْضَعُ

در شوی سکن ز ظلم پیش او افتاده دار روی پستی خود را تا شود او هم چنان

وَإِذَا بَدَتْ لَكَ مِنْ عَدُوٍّ فُرْصَةٌ فَأَمْدِدْ يَدَكَ ذَرِّهَا تَنْتَوِعَ

و ترا فرصت شود بر دشمن خود آشکار دست خود بر روی بکش با قوت و تاب توان

وَإِذَا عَرِيتَ عَنِ الْعَشِيرَةِ فَأَحْتِمْ مِنْ غَيْرِ قَوْمِكَ فَالْغَرِيبُ مَرْوَعٌ

در شوی عاری تنها از عشیرت جاده جو از ذکر قومی جو تو مستی غریب و نام توان

وَإِذَا اخْصَصْتَ مِنَ الْقَبْلِ بِفَضِيلَةٍ وَلِكُلِّ خَالٍ دَوْلَةٌ يَتَوَقَّعُ

در غنا مخصوص چون باشی بفضیل خوشتن دولتی هر حال را باشد توقع از زمان

فَتَوَقَّعْ نِشَانَ الْغِنَى وَلَرُبَّمَا اشْرَبْتَ لِدَوْلَتِنَا الْيَامَ الْوَضْعُ

باش ترسان از غرور مال دنیا چون بسی او قفا و نما از پسیمان در غرور مالشان

وَإِذَا افْتَقَرْتَ فَلَيْسَ فَقْرُكَ دَائِمًا سَرَّيْنِ نَكْسٍ وَمَنْ يَجْعُ فَيَشْعُرُ

در شوی در ویش دایم کی بود در ویش بر من پوشتی گشته سیر کرد و بعد از آن

وَأَخِ الْمُلَاحِظَةِ احْتَفِظْ بِأَخِيهِ
 فَلَهِ عَلَيْكَ بِهَا خِلَالُ أَرْبَعِ
 هم تک را حفظ میکنی با خونتای او
 زیرا که او را بر تو حق چاره نیست شد عیان

إِنْ يَسْتَعِيْنَكَ تَعْنِهِ أَوْ يَكُ خَائِفًا
 تَوَيْبُهُ إِنَّ أَخَا الطَّعَامِ مُنْعُ
 ای کسی را خواهی کند یاری و کو ترست بود
 در اخوت ایست کردند و یابی امان

وَاحْفَظْهُ عِنْدَ تَعْنِيهِ وَحُضُودِهِ
 وَافْعِرْ خَطِيئَتَهُ الَّتِي هِيَ أَقْطَعُ
 حفظ میکنی در حضور او را و هم در غیبتش
 سزایش جرم او شود که بود کوه کران

لَا تَجْزَعْ مِنْ الْحَوَادِثِ إِنَّمَا
 خَرَقَ الرِّجَالُ عَلَى الْحَوَادِثِ يَجْزَعُ
 در حوادث چون بر پیش آید جرع کم کن
 در بگردن جرع باشد طریق اهل سان

وَاطْعِ أَبَاكَ بِكُلِّ مَا وَصَّيَ بِهِ
 إِنَّ الطَّيْعَ أَبَاهُ لَا يَتَضَعُ نَضْعُ
 بپشت برادر پدر در هر نصیحت کان گذشت
 به روا میبرد بر ضایع نکشت و نا توان

وَدَاوِدُ عَدُوَّ أَدَاوِهِ لَا تَدَارُهُ
 فَإِنَّ مَدَارَةَ الْعِدِيِّ لَيْسَ تَنْقَعُ
 دوای درد دشمن از دوا ساز کار کن
 ندارد ساز کار بیای دشمن منفعت

فَأَنَّكَ لَوْ دَارَيْتَ عَامِينَ عَقْرَبًا
 إِذَا اسْكَنْتَ يَوْمَئِذٍ الدَّهْرَ تَلَمَعُ
 که به دشمن مدارا کردی و سالت متصل باشد
 چون ثابت گشت روزی عاقبت خواهد زد و نیت

أَرَى الْمَرْءَ وَالْدُنْيَا كَالْوَخَائِبِ
 يَنْعَمُ عَلَيْهِمُ الْكَفُّ وَالْكَفُّ فَارِغُ
 مرد را می بینم و دنیا جو مال و حاجت
 کف بهم آورده بکن نیستش چیزی بکف

يَا بَنِي عَدِيٍّ ثُمَّ اعْتَرَفَ
 ثُمَّ ارْعَوِي ثُمَّ ارْتَبِي ثُمَّ اعْتَرَفَ
 ای که دشمن باشی و در دشمنی کوشی و جمل
 پس بشمار کن گریه و باز آیی از عصیان گرفت

إِنْ تَتَّقُوا يُغْفِرْ لَكُمْ سَائِدُ سَلَفِ
 أَبَشِرْ بِقَوْلِ اللَّهِ فِي آيَاتِهِ
 باز اگر کنید آفریند شمار از انک رفت
 بپشت بر قول حق و آیات او

أَيُّ صَاحِبِ الذَّنْبِ لَا تَقْبِظُ ^{وَمِنْ} فَإِنَّ إِلَاهَ رُؤُفٍ رُؤُفٍ
اگر کارنا امید نباشد زانک پروردگار غفار است

وَلَا تَرْحَلَنَّ بِلَا عُدَّةٍ فَإِنَّ الطَّرِيقَ مَخُوفٌ مَخُوفٌ
راهی تو شد موزنهار زانک در راه خوف بسیار

جُزِيَ اللَّهُ عَنَّا الْمَوْتُ خَيْرًا فَإِنَّهُ ^{وَقَالَ} أَبْرَأُ بَيْنَ كُلِّ خَيْرٍ وَارُفٍ
ایزد جزای خیر و مرگ را که او ما را بهشت از حدیث کوی گشت

يُجْعَلُ تَحْلِيصُ الْقَوْمِ مِنَ الْأَذَى وَيُذِي بَرِّ الدَّارِ الَّتِي هِيَ أَشْرَفُ
تجلی کند بخلای جان ز رنج نزدیک می برد بختی که برتر است

يَا لِي قُوَّةٌ فَإِنَّ أَسْفَ ^{وَمِنْ} وَلَا تَرَانِي عَلَيْهِ التَّهْفُ
نیست بر کم شده ام هیچ تأسف در دل نه مرا بینی از آن کم شده تفسیر و اثر

يَا قَدَّرَ اللَّهُ لِي فَلَيْسَ لَهُ
هر چه نهد بر ما شد حق است آنرا نبود

فَأَعِزَّهُ اللَّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
شکر زیدان که روانیت شریکی اورا

أَرْضِ الْعَصْرِ وَالْيَارِ فَمَا
را حتم در راه دشواری مسافتی و هیچ

لَا يَخْلُصُنِيَا وَهِيَ مُقْبِلَةٌ
مکن اساک در دنیا چون پوشتی می آید

وَإِنْ تَوَلَّيْتُ فَأَحْزَنِي أَنْ تَجُودَ بِهَا
چو گردانم رخ از تو به که در جود و کم کوشی

عَنِّي إِلَيَّ مِنْ سِوَايَ مُنْصَرَفٌ
آن که کرد و ز من آن چه سوا من شخص دیگر

يَا لِي قُوَّةٌ وَهِيَ الشَّرَفُ
که مرا قوت نه و از همه هست برتر

تَدْخُلُنِي ذِلَّةٌ وَلَا صِلَفٌ
نیست زان خوار و عار نه از من حشمت

فَلَيْسَ يَنْقُصُهَا التَّذِيرُ وَالشَّرَفُ
نیار و هیچ نقصانی در و اسراف یا احسان

فَالشُّكْرُ هُنَا إِذَا مَا أَدْبَرْتَ خَلْفُ
که کر بر گشت ذکر شکر ما انداز تو جا و دیدان

وَقَدْ وَارَدَ الشَّرَفُ وَالْإِلَاحُ فِي الْبَابِ الْكَبِيرِ
وَقَدْ وَارَدَ الشَّرَفُ وَالْإِلَاحُ فِي الْبَابِ الْكَبِيرِ

عَرَفْتُ وَمَنْ يَعْتَدِلْ يَعْرِفُ ^{وَمَنْ} وَابْقَتْ حَقًّا وَلَمْ أَصْدِفْ

شناسم من کسی که راستی دارد شناسم مرا باشد یقین حق و دروگردان نیم عصدا

عَنِ الْكَلِمِ الصِّدْقِ يَأْتِي بِهَا مِنْ اللَّهِ ذِي الرَّافَةِ الْأَرْفِ

ز قول صدق پیغمبر که می آرد بها آنرا ز ایند آنک باشد صاحب جود و نیکو بها

رَسُولًا يَدُورُ لِلْوَنِينِ بِمَنْ اصْطَفَى أَحْمَدَ الْمُصْطَفَى

رسایل را که میگردند در پیش پادشاهان و از آن رسالها که برگزیدند از مخلوقات احمد را

فَأَصْبَحَ أَحْمَدُ فِينَا عَزِيزًا عَزِيزَ الْمَقَامَةِ وَالْمَوْقِفِ

شدت اندر میان ما عزیز و عزیز مقام و منزل و شد عزیز و اشرف و اعلی

فَيَا أَيُّهَا الْوَعْدُوهُ سِفَاهَا وَلَمْ يَأْتِ جَوْرًا وَلَمْ يَبْغِفْ

ایها که از عهد و وعده و اماند نیاید هیچ جور و ظلم از وی بر شما قطع

الْمَنْ خَافُونَ أَدْنَى الْعَذَابِ

من ترسیدند آید از عذاب و قتل و خونریزی

فَإِنْ تُصْرَعُوا تَحْتَ آسِيَا فَنَا

اگر افتید زیر تیغهای آید در ما

عَدَاءٌ رَأَى اللَّهُ طُغْيَانَهُ

جودید آن روز حق کفر و طغیان و جهالت

فَاتَزَلْ جَبْرِيْلُ فِي قَتْلِهِ

فرود آمد جبرئیل از بر قتل او

عَدَّ الرَّسُولُ رَسُوْلًا لَهُ

نهاد رسول را رسولی را فرستاد و از او

وَمَا آتَى اللَّهُ كَالْأَخَوَفِ

باشد این از حق همچون ترسند و در دنیا

كَصَرَعِ كَعْبِ أَبِي الْأَشْرَفِ

چنان کافتد کعب اشرف و گردید ناپیدا

وَاعْرَضَ كَالْجَلِّ الْأَحْفِ

که گردانید و چون اشترانکی سوی صحرا

يُوحِيَ إِلَى عَبْدِهِ الْمَلُوفِ

بحکم وحی سوی بنده او سید بطحا

بِأَيْقَنِ ذِي ظُلْمَةٍ مِنْ هَفِ

بشمیه سبب نیز همچون خنجر بیا

فَاتِ عِيُونُكَ مَعُولَاتٍ
مَرَّتْ بَارُوزَانِ قَوْمِ اَبُو بَدْرٍ اَمَّا

فَقُلْنَ لَا جَدَّ نَا قَتِيلَا
مَهْ كَتَمْتُمْ اَحَدَكُمْ مَا رَأَيْتُمْ كَيْفَ

فَخَلَّاهُمْ ثُمَّ قَالَ اطْعِنُوا
جَلَّاءُ مَوَدَّيْتِ زَاوَكْتُمْ كُنُونِ اَكْرَدِي

وَاجَلِ الضُّمَّاءِ غُرْبَةً
جَلَّاءُ مَوَدَّاهُ نَصِيرَةُ خُصْمِي

إِلَى اِذْ رَعَاتِ رَدَّافَاهُمْ
بَسُو اِذْ رَعَاتِ اَخْرَدُوهُنَّ شَدِيدِي

و

كَمْ مِنْ عِلْمٍ قَوِيٍّ فِي قَلْبِهِ
مَهْدَبِ الْعَقْلِ عَنْهُ الرِّزْقُ يُخْرِفُ

وَمِنْ ضَعِيفٍ ضَعِيفِ الْعَقْلِ مَخْطِطُ
رَوِي بِسَامِ وَضَعِيفِ الْعَقْلِ كَوْنِ مَخْطِطُ

لَوْ كُنْتُ إِلَى مَعُودَةٍ لَقَضَيْتُ دِينَكَ فَقَالَ لَهُ لَا يَسْبَغِي لِلْعَبِيدَانِ يَسَالُ غَيْرَ اللَّهِ
فَلَمَّا الْجَوْءُ عَلَيْهِ قَالَ اَكْتُبُوا كِتَابًا وَابْتَوْنِي بِهِ غَدًا فَلَمَّا اصْبَحَ بِهِمْ خَرَجَ إِلَيْهِمْ
وَفِي يَدِهِ كِتَابٌ مِثْلُ الْأَمَلَةِ وَقَالَ إِنِّي لَمَّا فَارَقْتُكُمْ دَخَلْتُ خِرَانَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ
فَوَجَدْتُ هَذِهِ الرِّقْعَةَ وَمَا رَأَيْتُهَا قَبْلُ وَلَا فِيهَا بَخْطٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ

أَعْنِ عَنِ الْخَلْقِ بِالْخَالِقِ
تَغْنِ عَنِ الْكَاذِبِ بِالصَّادِقِ

وَأَسْرَزِقِ الرَّحْمَنُ مِنْ فَضْلِهِ فَلَيْسَ غَيْرُ اللَّهِ بِالرَّازِقِ

رزق خود از حضرت حق جوی وین فضل او نیست غیر از حق کسی روزی ده جن و شب

مَنْ ظَنَّ أَنَّ الرِّزْقَ فِي كَفِّهِ فَلَيْسَ بِالرَّحْمَنِ بِالْوَاتِقِ

هر که باشد که آن کا در کف او رزق او اعتمادش نیست بر روزی ده خلقان مگر

أَوْ قَالَ أَنَّ النَّاسَ يُعْنَوْنَنِي زَلَّتْ بِهِ الْعُلُوفُ مَنْ خَالَقِ

هر کسی گوید مرا مردم غنی کردند اندک لغو دارا بالای کسی کان بگردان بر دست

أَرَى الدُّنْيَا تُوزَنُ بِإِثْلَاقِ شِمْرَةٍ عَلَى قَدِيمٍ وَسَاقِ

دیدم از دنیا که در صفت بر رقص میبندد و امن از ساق و قدم بالا کشیده بهر آن

فَلَا الدُّنْيَا بِأَقْبَىٰ لِحْيٍ وَلَا حَيٍّ عَلَى الدُّنْيَا بِبَاقِ

نیست دنیا دایم و باقی برای زنده و زنده دایم نیست بر دنیا بختی جاودان

درین

وَمَنْ

رَضِيتُ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لِي لَيْسَ لِي بِهِ قُوَّةٌ وَأَمْرِي إِلَىٰ خَالِقِ

را منیم قسمی که کرد دایر در ما کار خود را با خدا افکنده ام

لَقَدْ أَحْزَنَ اللَّهُ فِيمَا مَضَىٰ كَذَلِكَ يُخَيِّرُ فِيمَا بَقِيَ

در که شسته حق نموی کرده است همچنین نیکی کند از زنده ام

لَوْ كَانَ بِالْجِيلِ الْغَنَىٰ لَوْ خَذَنِي يَجُومُ أَقْطَارُ السَّمَاءِ تَعْلَقِي

هر بجهت بودی استغنی من می بایستی با نجوم آسمان مردم تعلقی مرا

لَكِنْ مِنْ رِزْقِ الْغَنَىٰ لِحِمٍّ لِحْيٍ ضِدَانِ يَفْتَرِقَانِ أَيُّ تَفَرُّقِ

لیکن از رزق غنی از لحم لایحی ضد آن ضد آنند این بر دو روز یکدیگر جدا

تَرَابٌ عَلَىٰ رَأْسِ الزَّمَانِ فَانَّهُ زَمَانٌ عُقُوقٌ لَا زَمَانَ حَقِ

خاک بر فرق زمان نیست و فایا که او مست دور دور و عیان زمان حق

وقال

فَكَلَّ يَتُوفِيهِ غَيْرُ مُوَافِقٍ وَكُلَّ صَدِيقٍ فِيهِ غَيْرُ صَدُوقٍ
هر رفیق که یاری نباشد متفق دوستانم مانند دره صدق و صفا

وقال ع

عَلِيٌّ عِيَّائِي تَامَتْ تَبَعِي قَلْبِي وَعَاءُكَ لَا جُوفَ صَدُوقٍ
علم من با من بود سرچاروم او تابعت شد دل من جای و نه جوف صدوق و کتاب

إِنْ كُنْتُ فِي الْبَيْتِ كَانَ الْعِلْمُ فِيهِ أَوْ كُنْتُ فِي السُّوقِ كَانَ الْعِلْمُ فِي السُّوقِ
کردن خانه ام آن علم اینجا با منست و در بازارم بازار است با من هم رکاب

وقال ع

أَفْزَلُ الدُّنْيَا وَآسَا بِهَا فَأَمَّا لِلْحَزَنِ مَخْلُوقُهُ
بشکم من زد دنیا و بها شکر که هر حزین شد مخلوق جبار

هُوَ مِمَّا تَنْقُضِي سَاعَهُ عَنْ مَلِكٍ فِيهَا وَلَا سَوْقَهُ
غم او ساعتی آخر نکردد زایل ملک یا زایل بازار

فَقَدْ اعْرِفُ أَقْوَامًا وَإِنْ كُنَّا نَوَاصِعًا إِلَيْكَ مَسِيرًا نَبِيحًا إِلَى النَّجْدِ
راستی دانسته ام اقوام را که چه بودندی تهنیتی نوا سمت ایشان سوی جاده رفیع

الْفَخْرُ مَتَارِيكَ
کمری را ترک کرده بی ریا

وقال ع

قَوْمِي إِذَا اشْتَبَكَ الْقَتْلُ جَعَلُوا الصُّدُورَ لَهَا سَالِكًا
قوم من چون در هم آمدند در شتبک قوم من سینهای خویش کردند آنرا رهگذر

أَلَّا يَسُونَ قُلُوبَهُمْ فَوْقَ الصُّدُورِ لِأَجْلِ ذَلِكَ
در شجاعت جلد و لهاشان لباس شد اندام بالای سینها از برای کارزار

وقال ع

مَنْ لَمْ يَكُنْ جَدُّ سَاعِدَةٍ فَحَتْفُهُ أَنْ يَحْدَفَ الْحَكَمَ
کسی که راندند بخشش مپا عد بود نقصانش در جد کردن خویش

فَقُلْ لِمَنْ حَالُهُ مُوَلِّيَهُ
بگو آنرا که حالش گشته باشد

لَا تَقْرَضُنَّ بِالْحِمَاكِ لِلْهَلَاكِه
مَد و سر سو برای مردن خویش

و ر

إِلَيْكَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا سَوَاكَ
اقبلت عمداً ابتغي رضاكَ

سویبت ای پروردگار من نه سوی دیگری
روی آوردم بعد از آنکه تو جویم رضا

أَسْأَلُكَ الْيَوْمَ بِمَنْ دَعَاكَ
أَيُّوبَ إِذْ جَلَبَبَ بِهِ بِلَاكَ

فوام از تو حق آن صابر که میخواند ترا
مست ایوبی در آن دم که تویی آید بلا

إِنْ يَكُ مِنْنِي قَدْ دَنَا قَضَاكَ
رَبِّ فَبَارِكْ لِي فِي لِقَاكَ

کآن زمان که تو ایضا بر من
رب من بر من ببارک کن گفت ای خویش را

و ق

الْعَجْرَ عَنْ دَرَكِ الْأَدْمَاكِ إِدْرَاكَ

و الْعَجْرَ عَنْ دَرَكِ الْأَدْمَاكِ إِدْرَاكَ
عجز نمودن از درک دانش آن مرد
گفت و کوه کردن از سر ذات باشد شرک و شر

وَفِي سَرَايِرِ هَمَّاتِ الْوَرِيِّ هَمُّ
عَنْ دَرَكِهَا عَجَزَتْ جُنُودُ الْمَلَاكِ

در دل خلقان نهانی سست ممتها به
عاجزت از درک آن جن و ملائک سر به

يَهْدِي إِلَيْهِ الَّذِي سَبَّحَهُ إِلَهُ هَدَى
مُسْتَدِيرًا وَوَلِيَّ اللَّهِ مَدْرَكُ

و ر

عَنِ الصَّادِقِ عَنِ أَبِيهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ
إِنِّي كُنْتُ فِي فِدَاكَ فِي بَعْضِ حَيْطَاتِنَا حِينَ صَارَتْ لِفَاطِمَةَ عَلَيْهِ

السَّلَامُ إِذَا بَانَا مَرْءَةً قَدْ هَجَمَتْ عَلَيَّ وَفِي يَدَيَّ مِسْحَاةً وَإِنَّا أَعْمَلُ

بِمَا فَعَلْنَا نَظَرْتُ إِلَيْهَا طَارَ قَلْبِي مِمَّا تَدَاخَلِي مِنْ جَحَالَتِهَا فَتَبَتُّهَا

بِثَنِيَّةٍ بِنْتِ عَامِرِ بْنِ الْحُجِّ وَكَأَنَّكَ مِنْ أَجْمَلِ نِسَاءِ قُرَيْشٍ

فَقَالَ لِي يَا ابْنَ أَبِي طَالِبٍ هَلْ لَكَ أَنْ تَزُوجَنِي فَأَعْنَيْكَ

عَنْ هَذِهِ الْمَحَاةِ وَأَدْلَكَ عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ وَكَوْنُكَ الْمَلِكُ
مَا بَقِيَتْ فَقُلْتُ لَهَا مَنْ أَنْتَ حَتَّى أَتَزَوَّجَكَ مِنْ أَهْلِكَ فَقَالَتْ
أَنَا الدُّنْيَا فَقُلْتُ لَهَا ارْجِعِي وَأَطْلُبِي زَوْجًا غَيْرِي فَلَمْ تَرْشَأْ فِي
وَأَقْبَلَتْ عَلَى الْمَحَاةِ **وَقُلْتُ**

لَقَدْ خَابَ مَنْ عَمِلَ دُنْيَا دِينَهُ وَمَا هِيَ وَإِنْ عَمِلَتْ قُرُوءًا بِطَائِلِ
شدن بکار آنکه در مشغول دنیای دنیا
چست دنیا آنکه سازد غر خستنی بی کران

أَتَتْنِي عَلَى زِيْرِ الْحَرِيرِ بَشِينَةٍ وَزَيْنَهَا فِي شَيْءٍ لَكَ الثَّمَانِ
سوی آمد بخوبی بوشینه جلوه کرد
زینت و آرایش او در شمایل همچنان

فَقُلْتُ لَهَا غَيْرِي سِوَايَ فَإِنِّي عُرُوفٌ عَلَى الدُّنْيَا وَلَسْتُ بِجَاهِلٍ
گفتمش غیر مرا مغرور کن ای سرکه من
زاهدم در کار دنیا و نیم از جاهلان

وَمَا أَنَا وَالْدُّنْيَا فَإِنْ مُحَدًّا كَرِهْتِ بَقِيَّتِي بِلَيْلِكَ الْخَارِدِ
من که در دنیا که صدر و بدر عالم مصطفی
باشند در سبک لایح و وادی جندل نمان

وَهَبَهَا أَتَتْنِي بِالْكُنُوزِ وَهَبَهَا وَأَمْوَالِ قَارُونَ وَمُلْكُ الْقَبَائِلِ
و بهشت کهنای خویش با زر و کهر
مال قارون و بی ملک و قبایل در میان

الْبَيْسَ جَمِيعًا لِلْفَنَاءِ مَصِيرُهَا وَتَطْلُبُ مِنْ خَزَائِنِهَا بِالطَّوِيلِ
نیست آخر بازگشت آن همه سوی فنا
بازجویند آن همه در و کهر از خازنان

فَغَرِي سِوَايَ إِنِّي غَيْرُ رَاغِبٍ لِمَا فِيكَ مِنْ عَزٍّ وَمُلْكٍ وَنَائِلٍ
دیگری داده غر و آخر که من راعب نیم
ز آنچه بانست از جمال و عز و ملک بی کران

وَقَدْ قَمَعَتْ نَفْسِي بِمَا قَدَّرَ نِقْمُهُ فَشَانِكَ يَا دُنْيَا وَاهْلَ الْغَوَائِلِ
نفس من قانع بدان رزق نیست کوراداد باند
شانت ای دنیا و اهل خویش و حرص و نشان

فَإِنِّي أَخَافُ اللَّهَ يَوْمَ لِقَائِهِ وَأَخْشَى عِقَابَ بَادٍ أَيْمًا غَيْرَ زَائِلٍ
ز آنکه خوف و ترس دارم از خدا و وزلعا
ترس و خوفی در دلم هست از عقاب جاودان

$$\frac{1.3}{4 \quad 0}$$

هذه انتخبات علي قدام اليقين من ديوان علي بن ابي طالب ^{عليه السلام} كرم الله وجهه مع ترجمة النوار

لَا تَدْعُ السِّرَّ إِلَّا عَذِي كَرِيمَ وَالسَّعْدُ كَرَامُ النَّاسِ مَكْتُومُ
وَالسِّرُّ عَذِي فِي بَيْتٍ لَعَلُّ قَدْ ضَاعَ مَقْتَادُ وَالْبَابُ مَخْتُومُ
فَلَوْ الشَّابَّابُ بِيَاغُ بَيْعًا لَا عَطِيتُ الْمَتَابِيعُ مَا يَرِيدُ

طالع و ميزان

مع هذا السباب في قوله الله عز وجل
 اول عباد الله صالحين واجمعهم
 في ايمانهم اجمعين الذين
 امنوا بآيات الله تعالى
 واولئك هم الصالحون
 الذين آمنوا بآيات الله
 تعالى واولئك هم
 الصالحون الذين آمنوا
 بآيات الله تعالى

در این کتاب
موسیقی